

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 26/ 5. julija 1979 Leto XVII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice – v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Ziva Drole, Milena Štrajnar, Tone Urbas, Bojana Zokalj-Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din, posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelek:
Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

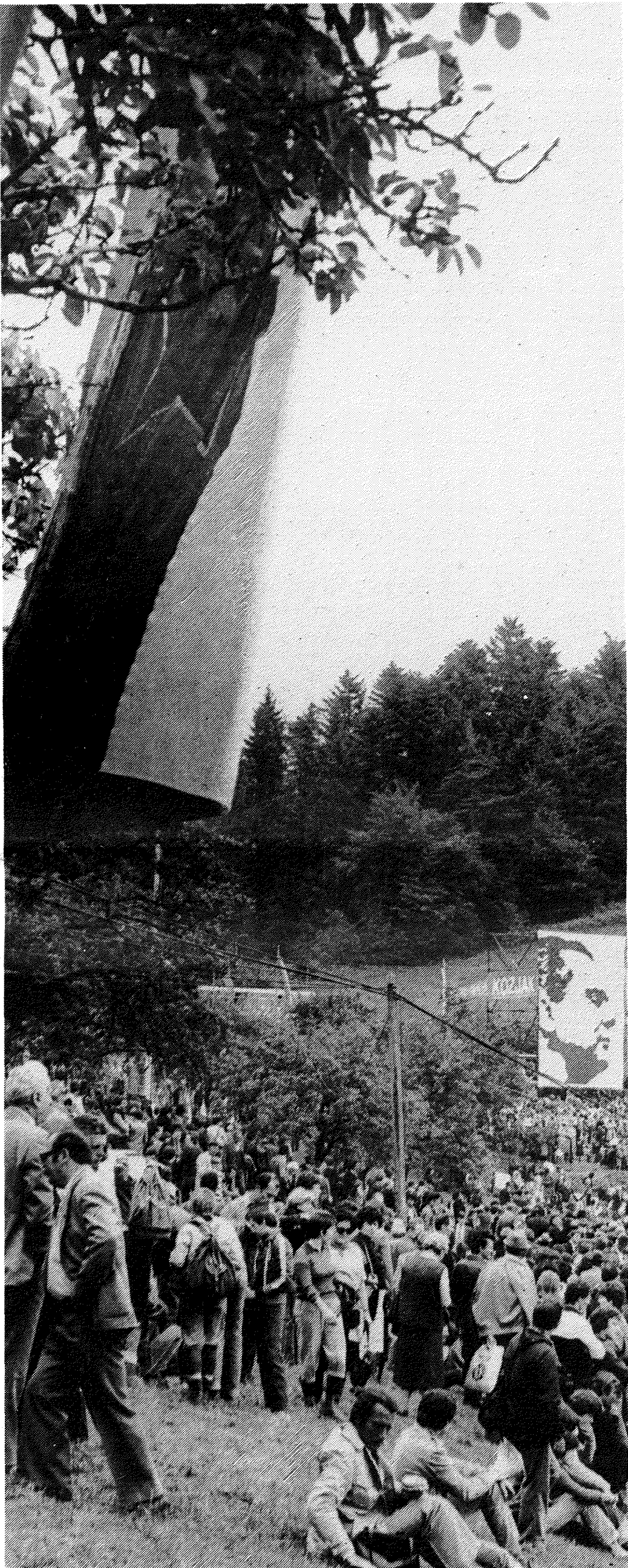
Napad na viadukt str. 4 in 5

Trpek okus nepravilnosti str. 6

Posebnosti vietnam- ske revolucije str. 7

V valovih narasle in hladne Soče str. 11

* Reportažni zapis z osrednje slove- *
* snosti v počastitev dneva borca *
* bomo objavili v naslednji številki *
* našega časnika. *

Na osrednji slovenski proslavi ob dnevu borca, ki je bila v sredo 4. julija na Duhu na Ostrem vrhu pri Mariboru, se je zbralo več kot trideset tisoč ljudi iz naše republike ter gostov iz številnih jugoslovanskih krajev in zamejstva. Slavnostni govornik je bil predsednik CK ZK Slovenije France Popit.

V kulturnem sporedu je sodelovalo več kot 2500 peancev, folklornih skupin, pripadnikov JLA in članov KUD. S proslave so poslali pozdravno pismo tovarišu Titu. Borcem Lackovega odreda so podelili odlikovanje tovariša Tita, red zaslug z zlato zvezdo. Tega dne so na Duhu odprli tudi večnamenski objekt, ki bo nosil ime Lackovega odreda.

Krepitev odločanja poganja razvejane korenine

V vseh obdobjih revolucionarnega delovanja smo se globoko zavedali, da organizacija zveze komunistov in komunisti nimajo nikakršnih svojih posebnih interesov, ki bi bili izven delavskega razreda in svojega naroda, temveč dejansko veljajo le toliko, kolikor so sposobni z osebnim zgledom, delom, idejami in programom mobilizirati delavske in ljudske množice, da same prevzamejo odgovornost za svojo uso- do, za vsestranski materialni ter duhovni razvoj družbe v pogojih v svetu edinstvene socialistične samoupravne demokracije. V praksi vse bolj uresničujemo načelo, da so prav vsi delovni ljudje ter občani ustvarjalni in resnično enakopravni upravljalci vseh pogojev in rezultatov dela in družbenega dogajanja, nosilci prizadevanj za hitrejši družbeni napredek. Tako se ustvarjajo pogoji, da se sleherni posameznik uveljavlja kot svobodna, ustvarjalna osebnost in vsak sam prevzema resnično odgovornost za svojo osebno srečo znotraj celotne družbe.

Tak širok in human program nam je dajal in nam daje vselej nove vzpodbude za delo. Naša družba se prav zato razvija izredno dinamično. V teh procesih se vsakodnevna praktična spoznanja in ravnanja delovnih ljudi in občanov bogatijo in povezujejo z dolgoročnimi zgodovinskimi interesi delavskega razreda. Nov način ravnanja, to je krepitev odločanja na podlagi usklajevanja interesov ter samoupravnega sporazumevanja ter družbenega dogovarjanja, že poganja razvejane korenine. Z njim sicer počasi, toda vztrajno, odpravljamo posredništvo in administriranje države, ki nikoli ne more razviti pravih in izvirnih interesov delovnih ljudi, ki ne vzpodbuja njihovega ustvarjalnega razreševanja in odgovornosti. Delavci naj zahtevajo odgovornost vseh tistih, ki so predlagali odločitve, za katere so morali vedeti, da niso skladne s splošnimi zahtevami po stabilizaciji, s planom in resolucijo o tekoči ekonomski politiki. Zahtevajo naj ukrepe organov delavske kontrole, delegatskih skupščin, pravobranilcev samoupravljanja oziroma ustanov našega političnega sistema. To je politični sistem za zagotavljanje njihove oblasti, oblasti dela, zato ne smejo dovoliti da bi kdorkoli, tudi ne z navideznim zavzemanjem za samoupravljanje in njegovo zaščito, spodkopaval družbenoekonomske temelje na katerih je zgrajen. Naš sistem samoupravljanja je tak, da v njem delavci sami rešujejo gospodarske in razvojne probleme. Naša dragocena izkušnja je, da smo težave uspešno premagovali ne scentralizirani, z administrativnim zapovedovanjem in prepovedovanjem ampak z ustvarjalno udeležbo in odgovornostjo samoupravno organiziranih delavskih in ljudskih množic. Naslonitev nanje je vselej dala najbolj zdrave rezultate ter trdno podlago družbenemu in gospodarskemu razvoju. Ukrepi državne administracije pa so potrebni le tedaj, da se z njimi na vseh ravneh disciplinira tiste, ki ne živijo za svoj ampak na tuj račun, na račun drugega ustvarjenega dohodka. Ta opozorila so potrebna tudi zaradi tega, ker je brez stabilnega gospodarstva nemogoče kakršnokoli načrtovanje razvoja.

Iz govora Franceta Popita na osrednji republiški proslavi ob dnevu borca

S. T.

Cilj akumulacije mora biti človek, njegova sreča ne dobiček

V športni dvorani Mladika so ptujski komunisti pripravili osrednjo slovesnost ob obletnici partije, revolucionarnih sindikatov in SKOJ, kjer je govoril Franc Šetinc, sekretar predsedstva CK ZKS ter med drugim dejal:

– Naš sedanji svet je še vedno poln krivic in nasilja. Socialistične sile sicer zmagujejo po vsem svetu. Toda zelo močne so tudi sile, ki se upirajo napredku. Toda nič ne more preprečiti, da ne bi človeštvo videlo izhod iz sedanje moralne, politične in ekonomske krize stare družbe v socializmu, ki edini lahko prepreči, da bi bila proizvodnja, ki je ponekod že tako razvita, da omogoča celo brezsmiselno porabo, sama sebi namen. Cilj akumulacije mora biti človek, njegova sreča ne dobiček. Prav komunisti in drugi napredni ljudje smo poklicani, da utiramo pota novemu svetu, duhovno bogatejšemu, z višjo kulturo odnosov, z novimi, bolj človeškimi vrednotami.

Spodbuda za vrnitev

Ko je govoril o uresničevanju Titove pobude o kolektivnem načinu dela in odločanja, je podpredsednik zvezne konference SZDL Kolj Siroka – med drugim – poudaril, da je to ena izmed poti za preprečevanje karierizma, »ki lahko kot utež vleče naš razvoj nazaj«. Ni se treba bati, je rekel, kaj bo z ljudmi, ki so do sedaj profesionalno dolgo časa opravljali nekatera dela. Z njimi bomo ravnali kot z ljudmi, ki imajo velike izkušnje in ki so usposobljeni za takšna dela. V tej družbi je mesto za vsakogar, ki želi delati. Z deprofesionalizacijo je tesno povezano nagrajevanje ljudi na posameznih funkcijah. »Moramo si izboriti,« je dejal, »da njihove pristojnosti ne bodo takšne, da bi nespodbudno vplivale pri vrnitvi na delovna mesta, s katerih so prišli«.

Dialog proti odporom

»Kadar rečem, da ni dovolj konkretizacije, mislim na takšno oceno političnega položaja, v kateri se o nacionalizmu, dogmatizmu, buržoaznem liberalizmu in podobnem, govori na način, s katerim bi se o tem govorilo lahko tudi povsem drugje. Ne opaža se zelo nevarna prizadevanja teh sovražnikov, da načine svojega kázanja in delovanja pretanjeno prilagajajo skupnemu družbenemu položaju. Naše delo se nemalokrat konča na sestanku osnovne organizacije zveze komunistov, te sile pa delujejo na različne načine, na različnih krajih, celo na nekaterih proslavah, pogrebih, na izletih ter poskušajo zastrupljati ljudi in okolico,« je rekel Hrvoje Ištuk, sekretar predsedstva CK ZK Bosne in Hercegovine v pogovoru s časnikarji. »Tudi ni dovolj dialogov z nosilci takšnih negativnih nagnjenj. Događa se, na primer, da odgovorni funkcionar v občini sedi v družbi človeka, ki napada socialistično samoupravljanje, pa z njim in z njegovo okolico ne začne dialoga. Spomnil bi se na leta, ko smo imeli v komunistični partiji razne pogovore, med drugim tudi o tako imenovanih salonskih komunistih. Zdi se mi, da imamo takšne, v odnosu do nekaterih negativnih pojavov, še danes. Poznam primer človeka, člana zveze komunistov, za katerega je dokazano, da je nasprotnik vsakršnega nacionalističnega obnašanja in delovanja, pa ni odgovoril na nacionalistične izpade – čakal je na sejo komiteja. Takšno obnašanje je tudi odraz določenega prepričanja, da lahko delamo vse in da nam nihče nič ne more, kar je lahko – posebno v danih trenutkih – velika zabloda, celo zelo nevarno.«

»Naš gospodarski položaj otežuje tudi dejstvo, da je proizvodnja hrane ogrožena zaradi obdobja hude suše in drugih neugodnih vremenskih razmer kakor tudi zaradi gibanj v mednarodnih gospodarskih odnosih«.

»Navajeni smo težav,« je rekel Dolanc. »Odkar obstaja ta država, praktično v vseh obdobjih našega razvoja, smo imeli kakšne težave, probleme, pa tudi slabosti. To so bile tako objektivne kakor subjektivne slabosti in napake, bili pa so tudi politični pritiski iz tujine, ki so prav tako ovirali dinamiko našega razvoja. Toda pod vodstvom tovariša Tita in Zveze komunistov Jugoslavije smo vedno našli moči in načine, da vse te probleme, težave in pritiske uspešno prebrodimo«.

»Dejal bi,« je poudaril Dolanc, »da v boju z vsemi težavami, pritiski in problemi dosegamo nove družbene, politične kot tudi materialne uspehe. To lahko zagotovimo tudi danes. Zavest našega delavskega razreda samoupravljalcev je tako razvita, da lahko zadržno rečemo, da so dometi resnost trenutka in da so pripravljeni spreminiti tendence gospodarskih gibanj in jih preusmeriti v pozitivno smer«.

Naši delovni ljudje, delavski razred Jugoslavije, bodo sami obračunali z vsemi birokratskotehnokratskimi pritiski, ki jih je čutili.

Zveza komunistov mora biti v tem trenutku v središču tega boja, skupaj z vsemi drugimi

V boju s težavami in pritiski dosegamo nove uspehe

Član predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc je govoril 1. julija na slovesnosti v Belem Manastiru, kjer so odprli novo tovarno opreme za avtomobilsko industrijo v okviru IMV.

delovnimi ljudmi – boja za boljše življenje, za bolj stabilno ekonomiko, za hitrejšo napredovanje v novo kvaliteto gospodarskih kakor tudi družbenih odnosov.

Ne bomo dovolili in ne smemo dovoliti, da bi ozkosrčne interese, bodisi posamezne gospodarske panoge bodisi posamezne komune ali republike postavljali nad skupne interese združenega dela in splošne interese naše družbe v celoti. Zavedamo se stvarnega dejstva, da smo večnacionalna skupnost. Zavedamo se dejstva, da je ekonomski temelj pravi in edini temelj resnične enakopravnosti naših narodov in narodnosti. Zavedamo se dejstva, da vsi želimo čim hitreje napredovati, moramo pa se zavedati tudi dejstva, da to napredovanje poteka v določenih družbenih, gospodarskih in političnih razmerah – da nihče ne more drugemu vsiljevati svojega interesa, da nihče ne more živeti na račun drugega, kar je določeno v naši ustavi in sistemu samoupravnih socialističnih odnosov.

Pri nas je mogoče živeti dobro in more živeti dobro, kdor resnično dela. V družbi, kakršna je naša, ne moremo dovoliti, da bi bil del delavskega razreda kakorkoli izkoriščen. Prikopati se moramo do spoznanja, da moramo biti strpni tudi v upoštevanju drugih interesov in si prizadevati, da – če med nami v tej državi obstajajo različni interesi – poiščemo izhode v samoupravnih sporazumih in dogovorih in tako doženemo, kako te različne interese na nek način poenotiti in poiskati najsmotnejši in najučinkovitejši ekonomski in politični izhod,« je med drugim poudaril tovariš Stane Dolanc.

V svojem govoru je povedal tudi, da so pred dvema dnevoma na seji CK ZKJ obravnavali vsa ta in še mnoga druga vprašanja.

NOTRANJE POLITIČNI KOMENTAR NOTRANJE

Z delegati, ali mimo njih?

V zadnjem času se znova lotevamo ocen delovnja delegatskega sistema. V delegatskem glasilu slovenske skupščine je bil pravkar objavljen osnutek poročila o uresničevanju delegatskega sistema in delegatskih odnosov. Navidez, ko o teh stvareh govorimo in ko se srečujemo s takimi ocenami in poročili, gre za nekakšne načelne politične razprave. Seveda, če mislimo pri tem sistem, odnose, načelne opredelitve. V bistvu pa gre za kar dramatične stvari. V dveh letih drugega mandata, čeprav še nista povsem naokoli, je namreč mogoče ugotoviti, da se delegatski odnosi in ves delegatski sistem zapletajo okrog kroničnih žarišč in vozlišč starega.

Vzemimo nekaj primerov, čeprav še zdaleč ne moremo zajeti najpomembnejših. Ugotavljamo na primer, da naš bančni sistem še zdaleč ni tisto, kar naj bi bil; namreč sredstva delavcev v združenem delu, ki so v bankah, so še zmerom močno odtujena njihovem vplivu. Ali gre samo za odpore delavcev v bankah? Ne! Nekomu je očitno še zmerom všeč, da je banka takšna, kot je. Kajti, če je takšna, da zbira sredstva mimo velikega vpliva delavcev, potem so tisti, ki želijo sredstva po svoje usmerjati tja, kamor sami hočejo, s tako banko zadovoljni. Lahko še zmerom pritiskajo na banko in odločajo o politiki naložb, o posojilu in raznih transakcijah. Mimo vseh in tudi mimo volje delavcev v banki.

Medrepubliško dogovarjanje na primer se še zmerom vrta v ožjem okrogu komitejev, oziroma izvršnih svetov. Delegati in delegacije v zvezni skupščini pogosto niti ne vedo, o čem vse se dogovarjajo. Še zmerom je praksa, da zainteresirani želijo preko zveznega izvršnega sveta in zakonske prisile zbirati denar za določene namene. Državni kapital smo ukinili, toda zakonska prisila pri zbiranju sredstev zdaj za tega in zdaj za onega je v bistvu vračanje na politiko državnega kapitala. Če k temu dodamo še pritiske za tiskanje več denarja pa na ukrepe, ki združeno delo obremenijo z novimi dajatvami, potem je krog starega obnašanja sklenjen.

Pred kratkim je nekdo na neki seji v naši organizaciji rekel: »S to stvarjo moramo pred merodajne forume, ne pa, da zamujamo čas s tem, ko pooblaščamo delegate, da bodo stvar spravili na svetlo v skupščini.« Je to prav? Ali to ne podpira prav monopola forumov posameznikov v njih ter odkriva delegate in celotni delegatski sistem od odločanja?

O vsem bi namreč morali v naši družbi odločati v krajevni skupnosti in temeljni organizaciji združenega dela. Delegati in delegacije so samo orodje, da lahko z usklajevanjem odločamo kot delavci in občani o vseh vprašanih naše družbe. Pa res odločamo? Ali niso izvršilni organi in uprava pogosto glavni nosilci rešitev, za katere pričakujejo, da bomo kot delavci in občani preko svojih delegatov samo dvignili roke. In še bi lahko staro obnašanje osvetlili s te ali one strani. Ne glede na primere, ki bi jih vzeli, bi morali na koncu spoznati: sredi bitke smo za demokratične delegatske odnose in delegatsko odločanje. Vprašanje je, ali bomo dejansko odločali preko svojih delegatov ali pa bodo odločitve pripravljali drugi, ali bomo odločali in usklajevali svoje interese preko delegatov v skupščinah ali pa bodo odločali drugi v imenu nekakšnih »višjih interesov«, kot se rado zgodi.

Prav gotovo je edina demokratična pot odločanja: delegatski skupščinski sistem. In če je tako, potem moramo predvsem v borčevski organizaciji izostriti posluš za delegatske odnose in odločanje. Ne moremo se ukvarjati le sami s seboj, ampak imeti pred očmi vsa družbena vprašanja in še zlasti delegate naše organizacije. Preko njih moramo uveljaviti ne le ožje borčevske interese, ampak širše interese revolucije, v katerih smo sodelovali in ki jo nadaljujemo. Danes poteka revolucija v delegatskem sistemu, ki je naše orožje proti vsemu staremu, proti birokraciji, tehnokraciji in vsem vrstam egoističnih interesov in monopolov. Gre torej za resno bitko, v kateri moramo doseči demokratizacijo delegatskega odločanja in nastopiti proti vsemu, kar ga zavira, maliči in hromi.

Jure Špik

NOTRANJE POLITIČNI KOMENTAR NOTRANJE

Kosta Nadj:

»ČETRTO JULIJ JE VELIČASTEN DAN V NAŠI REVOLUCIONARNI ZGODOVINI«

– Ni naključje, da se ob 60. obletnici ZKJ, SKOJ in revolucionarnih sindikatov letos spominjamo tudi 50. obletnice smrti Đure Đakovića in Nikole Hečimovića na Duhu na Ostrem vrhu prav na dan borca – 4. julija. Ideje narodnoosvobodilnega boja in idealov, za katere so se borili Đuro Đaković, Nikola Hečimović in številni drugi komunisti v predvojni Jugoslaviji, skorajda ne ločujemo. Kaj mislite o tem kot borec in kot predsednik družbenopolitične organizacije, katere člani so s svojim junaškim bojem utrlji pot nove Jugoslavije?

»Nič ne bi bil, tudi borec ne, če ne bi bil komunist. Zaradi tega, ker sem borec NOV, sem ostal tudi borec revolucije, in če sem trenutno predsednik zveznega odbora ZZB NOV, o bistvu tistega, o čemer govorite, ne mislim drugače kot mladi komunisti. Komunist pa lahko mosli o Đuru Đakoviću in njegovi generaciji, o ustanovitelju SKOJ Niku Hečimoviću, ki je vse svoje visoke intelektualne sposobnosti od srednješolskih dni posvetil delavskemu razredu, in o Hečimovićevi od Đurove nekoliko mlajši generaciji, lahko misli o 4. juliju ali o tem času, v katerem delujemo, le kot o kontinuiteti.

Proces graditve socialistične družbe v Jugoslaviji je enoten proces, a tako kot ima človekovo življenje več razvojnih obdobj, jim ima tudi ta proces. Tukaj so predvsem izviri gibanja – razmerja in prizadevanja, ki so privedla do organiziranja delavskega razreda. V mislih imam marksistični nauk, naše Svetozarje Markoviće in Tucoviće, pa tudi Đakoviće do leta 1919. To obdobje bi imenoval čas prve revolucionarne generacije. Sledi obdobje organizirane avantgarde. Tu Đaković in Hečimović in z njima tisoče znanih osebnosti in brezimnih razlagavcev komunistične ideje. Njihovi juriši na izkoriščevalski razred, na režim te-

Kosta Nadj

ga razreda, so bile naše prve kalitve.

Đaković in Hečimović nista bila prvi žrtvi teh jurišev, vendar sta bržkone najpomembnejši žrtvi ob sekretarjih SKOJ, ob Bracanu Bracanoviću in Mašanoviću, ob Samardžiću in enem prvih organizatorjev oboroženega odpora proti nasilju režima Franju Vulču... Vse to so heroji revolucije, heroji delavskega razreda. Ubijali so jih v zaporih in na mejnih prehodih, med stavkami in v jetnišnicah, umirali so v Španiji, a so jih streljali tudi v stalinskih taboriščih. Morali bi več govoriti o vseh teh in vsaj toliko, kolikor govorimo o Đakoviću ali Filipu Filipoviću, redkeje o Vladimiru Čopiću in Hečimoviću. V mnogih mestih nimajo svojih ulic, malo je šol z njihovim imenom. Kolikor vem, se nobena ustanova ne imenuje po Hečimoviću ali Čopiću ali po Paroviću, pa so to osebnosti, so naši prvoborci, katerih borbeno misel je tudi sedaj živa v naši organizirani akciji graditve socialistične družbe.

S 4. julijem se je le začelo eno obdobje v naši revolucionarni zgodovini. To je veličasten dan v tej zgodovini, vendar ne bi moglo biti niti 4. julija niti zmage, če ne bi bilo poprejšnjih revolucionarnih prizadevanj, če ne bi bilo partije in njene politične strategije, ki smo jo 4. julija začeli spreminjati v vojaško strategijo vojne oboroženega ljudstva.

– Zveza združenj borcev NOV se je vselej vključevala v vsa družbenopolitična dogajanja v naši samoupravni socialistični družbi. Kate-

ge so letos še pred vami?

»Zveza združenj borcev narodnoosvobodilne vojne ni organizacija veteranov, ni združenje bivših borcev, marveč je organizacija graditeljev socialističnih samoupravnih odnosov. Najaktualnejše naloge borcev so naloge vse družbe – boj za prevlado vseh okoliš in v vseh delih družbe za demokratične socialistične samoupravne odnose. Vidite, nenehno poudarjamo besedo boj. To pomeni, da so odpori. Odpore moramo nenehno lomiti, odločno in brezkompromisno, tako kot nas uči Tito. Kadar govorimo o borcih NOB in o njihovi družbenopolitični organizaciji, potem ni kakega njihovega boja, ločenega od enotne fronte organiziranih socialističnih sil. Ni borec brez mladine, a tudi mladina ne more biti nosilec napredka, če njena akcija ne pomeni kontinuitete revolucije.«

– Negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij ima v naši družbi pomembno mesto. Zveza združenj borcev se je najbolj angažirala prav na tem področju. Kako sodelujete z zvezo socialistične mladine? Ali menite, da naša mladina zasluži zaupanje

svojih pogumnih očetov – partizanov?

»Tradicije veljajo toliko, kolikor gradijo prihodnost, in tudi nosilci teh tradicij so sprejemljivi samo takrat, kadar na teh tradicijah spodbujajo tisoče in milijone ljudi, da ustvarijo kaj novega. Navajeni smo, da na vsak pojav gledamo z vidika njegovega delovanja v človeški praksi in da redno, analizirajoč prakso, to prakso organsko in dialektično povezujemo z marksističnimi načeli.

Revolucionarne tradicije se ne začenejo z nami in se z nami tudi ne končujejo. So bistvena značilnost združevanja dela in uresničevanja delegatskega sistema, ki omogoča, da se pobuda milijonov ljudi izrazi kot ustvarjalna družbena moč. Seštevek prejšnjih tradicij je redno zajet v novo ustvarjenem, kar revolucija ponese naprej. Toda tudi vrednote vsakega časa se pojavljajo v novih oblikah. Bistveno pri tem je, da se borimo za človeka, ki je resnični kovač svoje usode...

(Iz Večerovega pogovora z generalom armade Kostom Nadjem, predsednikom Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije)

Tovarištvo in bratstvo, ki so ga nekdane politične zapornice in interniranke iz Slovenije in Hrvaške skovale v italijanskih zaporih, še živi. Srečujejo se, obujajo spomine in tudi zapojejo. Slednje velja predvsem za tovarišice, ki pojejo in se združujejo v pevski zbor, s sedežem v Ljubljani. V njem poje največ tovarišic iz Ljubljane in okolice, nekaj jih prihaja tudi iz Prekmurja in Hrvaške. Zbor uspešno in prizadevno vodi Draga Rogelj-Ivančič, svoje prostore pa imajo v Osnovni šoli »Tone Čufar« v Ljubljani.

Na fotografiji: Zapele so tudi na Ljubelju. BRANKO BLENKUŠ

Večje pokojnine

Skupščina skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji je sklenila, da se bodo s 1. julijem 1979 pokojnine v SR Sloveniji povečale za 10 odstotkov. Za medletno usklajitev se je odločila zato, da bi se zadržala realna vrednost pokojnin glede na gospodarska gibanja, ki znatno odstopajo od načrtovanih.

Povečanje velja za vse starostne, invalidske in družinske pokojnine. Prav tako, se bodo povečale za 10 odstotkov pokojnine udeležencev NOV, ki prejemajo pokojnino odmerjeno od jamčene pokojninske osnove. To pomeni, da bodo borci NOV v SR Sloveniji s priznanim posebno dobo v dvojnem trajanju pred 9. 9. 1943 oziroma do 13. 10. 1943, ki imajo vsaj 20 let (moški) oziroma 18 let (ženske) pokojninske dobe, prejemali od 1. julija 1979 dalje najmanj 6490 din pokojnine. Za enak odstotek se bodo povečale pokojnine z varstvenim dodatkom, ki bo na novo odmerjen od mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov.

Za borce NOV in vojaške invalide je pomembno tudi to, da se bo s 1. julijem 1979 povečal za 10 odstotkov tudi mejni znesek najnižjih pokojninskih prejemkov, in sicer od sedanjih 2900 din na 3190 din mesečno. Namreč ne mejni znesek najnižjih pokojninskih prejemkov sta vezani pravici do občinske priznavalnine in invalidskega dodatka, ki pomenita pomembno dopolnilno obliko materialnega varstva borcev oziroma vojaških invalidov v naši republiki. Pri tem velja spomniti, da je mejni znesek pri ugotavljanju upravičenosti do občinske borčevske priznavalnine cenzus in obenem v načelu najvišja možna stalna priznavalnina. Sicer pa je višina same priznavalnine odvisna od ocene socialnih, materialnih, zdravstvenih in drugih razmer v katerih borec živi. O tem odloča komisija za vprašanja borcev NOV pri občinski skupščini.

Invalidski dodatek, ki ga pod določenimi pogoji lahko prejemajo vojaški invalidi, pa je v primeru, da upravičenec in njegovi družinski člani nimajo rednih dohodkov, ki bi vplivali na višino, enak mejnem znesku najnižjih pokojninskih prejemkov, torej 3190 din mesečno od 1. 7. 1979, če pa imajo redne dohodke je invalidski dodatek enak razliki med delom dohodkov, ki mesečno pride na upravičenca in mejnim zneskom najnižjih pokojninskih prejemkov, zmanjšanim za 20 odstotkov.

Republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov je že obvestil vse občinske uprave organe za vprašanje borcev NOV in vojaških invalidov o spremembi višine mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov v SR Sloveniji od 1. 7. 1979 dalje in dal ustrezna napotila za postopanje v zvezi usklajitvijo navedenih prejemkov borcev in vojaških invalidov.

Naj na koncu še omenimo zakaj je prišlo do medletne valorizacije pokojninskih prejemkov. V skladu z Družbenim planom SR Slovenije za obdobje 1976–1980 in samoupravnim sporazumom o temeljih plana skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji za obdobje 1976–1980 se pokojnine v navedenem srednjeročnem obdobju povečujejo skladno z rastojo poprečnih realnih osebnih dohodkov. Aneks k samoupravnem sporazumu o temeljih plana skupnosti pa omogoča tudi medletne usklajitve pokojnin, če gibanja življenjskih stroškov oziroma osebnih dohodkov odstopajo od tistih, opredeljenih v izhodiščih za oblikovanje vrednosti dogovorjenega programa za posamezno leto in zanjo omogoča zagotovitev potrebnih sredstev.

Ugotavljeno je, da ekonomska gibanja odstopajo od načrtovanih za leto 1979 in se je že začelo rušiti razmerje med poprečno starostno pokojnino in poprečnim osebnim dohodkom na zaposlenega, doseženo v letu 1978. Da bi se tudi v letu 1979 ohranila realna vrednost pokojnin je bila sprejeta odločitev za medletno usklajitev pokojnin s tem, da se bo odstotek povečanja upošteval pri dokončni uskladitvi s 1. 1. 1980.

Odločitev delegatov skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja je vsekakor umestna, saj bi zaradi inflacijskih gibanj odlašanje ali čakanje na usklajitev pokojnin do konca leta pomenilo občuten padec realne vrednosti pokojninskih prejemkov in standarda upokojen-

MALČI ŽITNIK

Slovenski del NOV Jugoslavije je od poletja 1944 dalje svoje že itak stalne akcije rušenja prometnih poti na vseh železniških in cestnih odsekih še znatno okrepil. Deveti korpus NOV na Primorskem in Gorenjskem, 4. operativna cona na Štajerskem, Sedmi korpus na Dolenjskem in Notranjskem – slednji z operativnim težiščem na progo Zidani most–Ljubljana–Trst.

Vedeti moramo, da sta se v takratnem vojnem položaju prav na slovensko ozemlje naslanjala desni bok in zaledje nemškega bojišča na Madžarskem, kamor je bila usmerjena južna fronta Rdeče armade, kakor tudi levi bok in zaledje fronte v Italiji, kjer so angloameriške sile avgusta zasedle Firence. Ti dve bojišči sta bili med seboj povezani z gostim prometnim omrežjem v Sloveniji. Zato so nemški okupatorji tam razmestili največ svojih čet in kvilinskih oddelkov t. i. domobrancev.

Glavni cilj: Štampetov most!

V prvi polovici septembra 1944 je močno narasla pomembnost tržaške železniške proge, tako za okupatorja kot za narodnoosvobodilno vojsko. V tem obdobju je bil za beležen v obveščevalnih poročilih živahen promet na progi Trst–Ljubljana–Zidani most in Ljubljana–Jesenice. Zaradi prodiranja zavezniških sil na italijanski fronti je pričel okupator preseljevati tehnične delavnice z beneškega na postojnski sektor. Povečani promet je šel v glavnem na rovaš vojaških okrepitev, ki so jih Nemci pričeli mrzlično pošiljati v Italijo vsakokrat, ko sta se 5. in 8. angloameriška armada na sicer precej statični fronti spet pomaknili dalje. Seveda je okupator na tržaški železnici poostiril budnost in že dan pred pomembnimi vojaškimi transporti izpadal iz okoliških postojank proti korpusovim enotam, da bi jih zrinil čim dlje v notranjost, obenem pa je postavljaj zasede minersko-sabotažnim skupinam. Tako so se v tem obdobju okupatorjevi in njegovi domobranci oddelki iz oporišč in številnih utrdb ob tržaški železnici spopadali z vsemi tremi brigadami XVIII. divizije (8. Levstikovo, Deveto in 10. Ljubljansko), z divizijskim jurišnim bataljonom in z enotami Notranjskega odreda. Boj za onesposabljanje železniške proge se je nadaljeval kljub hudemu sovrašnikovem pritisku. Če so močne okupatorjeve zasede preprečile divizijskim minerm pot in delo na enem sektorju, je zagrmelo in so letele v zrak tračnice še isto noč na drugem odseku proge. Nema lokrat so divizijske sabotažne skupine uspeš-

no opravile rušenje tirov kar pred samo Ljubljano, med Lavrico in mestom.

Napadi korpusovih enot na glavno železniško progo Zidani most–Ljubljana–Trst pa so bili, gotovo tudi zaradi vse večjega okupatorjevega odpora, kljub vsem prizadevanjem, premalo učinkoviti in je moralo priti do obsežnejših, bolj organiziranih rušilnih operacij, ki naj bi zajele občutljivejša železniška objekta in ki bi za dalj časa onesposobile sovražnikov promet. Tako so 20. septembra enote 7. korpusa (XV. divizije) in štajerske 4. operativne cone porušile železniški most pri Litiji, cestni most in strateško pomembno graščino Poganeč. Široko zasnovano akcijo je podprlo zavezniško letalstvo. Podobno rušilno dejanje večjega obsega je Glavni štab NOV in PO Slovenije takoj zatem zaukazal tudi enotam 7. korpusa na Notranjskem. Bil je to ukaz o porušitvi Štampetovega mostu pri Verdu!

Razloge za rušenje viadukta pri Verdu je štab 7. korpusa v svojem povelju XVIII. diviziji podrobneje obrazložil, najprej z naslednjo ugotovitvijo: »V dosedanjih napadih na komunikacije – z razdiranjem proge – nam ni uspelo za dalj časa onemogočiti sleherni promet, dasi smo sicer napravili okupatorju precej škodo in prometnih zastojev. Vendar daljših in temeljitih prekinitev nismo dosegli, saj je sovražnik okvare, ki so jih prizadejale naše sabotažne skupine, v nekaj urah spet popravil in promet je tekel dalje. Zato morajo naše enote odslej rušiti predvsem objekte na progi, mostove, predore, viadukte, železniške postaje, ki jih je težje in zamudneje popravljati in usposabl-jati.«

Za napad in rušenje Štampetovega mostu ter za zavarovanje akcije sta bili določeni 9. in 10. brigada XVIII. divizije, okrepljeni z divizijskim jurišnim bataljonom, dvema četama Notranjskega odreda ter z baterijo protitankovskih topov kal. 53 mm. Premik vseh sodelujočih enot naj bi bil izveden 25. septembra ponoči, napd na most pa naj bi se začel 26. septembra zjutraj ob zori.

Štampetov most na odseku med železniškima postajama Verd in Logatec sodi med večje železniške mostovne oziroma viaduktna objekta na dvotirni tržaški železniški progi. Zgrajen je iz železobetona, dolg 150 metrov, visok 25 metrov in stoji na šestih masivnih podpornikih, zvezanih s sedmimi oboki. Za porušenje enega podpornika je bilo treba vložiti okoli 950 kg eksploziva... To je bilo samo nekaj poglavitnih tehničnih podatkov, s katerimi so se morali seznaniti organizatorji napada. Veliko več preglavic in skrbi pa jim je povzročalo preučevanje same le-

Napad na viadukt

Septembra 1944 je rušila Štampetov most pri Verdu naša 18. divizija

Že od začetka narodnoosvobodilnega boja do njegovega zmagovitega konca so bili napadi na okupatorjeve prometne poti, na ceste, križišča, na železnice in mostove ter druge naprave na njih ter na vlake same, eno poglavitnih opravil partizanskega vojevanja. Sistematska rušenja okupatorjevih komunikacij so preprečevala oskrbovanje z orožjem in hrano njegovih utrjenih gnezd, oziroma posadk na zasedenem ozemlju in varovala osvobodene predele pred njegovimi vdori; v širšem smislu pa so takšni napadi učinkovito zavirali in onesposabljali sovražnikove vojaške

transporte, namenjene na zunanja bojišča, s čimer so bile skupni zavezniški stvari velike protifašistične vojne v Evropi storjene dragocene usluge, nujna nedvomna izdatna pomoč. Še posebej je vse to veljalo prav za slovensko ozemlje, ki ga križajo in vežejo važne železniške in cestne žile in ki so z dogajanjem na frontah v letu 1944 postale za nemške zavojevalce takorekoč življenjskega pomena. Kazalec na uri za končni obračun z nemškimi okupatorji se je sredi tega leta že močno pomikal proti dvanajsti.

ge mostu, njegove izredne izpostavljenosti z vsemi vprašljivimi strateškimi problemi varnega dostopa in učinkovitega zavarovanja ter zapletene in tvegane rušilne operacije.

Težavne okoliščine rušilnega podviga

Najprej je bilo treba upoštevati dejstvo, da je bil most glede na zemljišče tako rekoč v žepu, krog katerega je bilo razvrščeno vse polno sovražnikovih postojank. Od Vrhnike je bil most oddaljen samo dva in pol kilometra, od Ljubljane pa 26 kilometrov. Pod mostom je bila speljana stara cesta, ki je vodila iz Logatca na Vrhniko in v Ljubljano. Vsa proga od Rakeka do Ljubljane je bila že itak močno zastražena, na gosto posejana z bunkerji, na višinah nad progo so na mnogih dohodih prežale močne okupatorjeve zasede, vsi večji kraji ob progi pa so bili spremenjeni v postojanke, tako da je bil Štampetov most v pravicem obroču sovražnikovih utrjenih oporišč. Odsek med Verd in Logatecem je bil zavarovan z 19 bunkerji, zgrajenimi po večini iz betona ali pa iz zemlje in lesa; nekaj jih je bilo enonadstropnih. Sam most je stražilo 6 bunkerjev, posadka pa je imela zmerom na voljo dva brzostrelna topa, tri protiletalske topove, dve težki in dvanajst lahkih strojnic ter dva minometa. Na južni strani mostu v smeri proti Rakeku so bili na obeh straneh ceste

Logatec–Vrhnika pokriti bunkerji, v katerih je bilo na vsaki strani cestišča prostora za vod stražarjev.

Tudi dostop do mostu nikakor ni bil lahak: gozd ob cesti je bil posekan! Pas teh posek se je spuščal pri oddaljenosti okoli poldruga kilometra od mostu do same proge. Posekane smreke so ležale vseprek in predstavljale tako umetno oviro za prehod čez zemljišče oziroma za dostop do mosta, razpetega med dvema hriboma. Dalje proti njemu je bil teren zopet gozdnat, 250 metrov vstran pa spet posekan, kar so napravili še italijanski okupatorji. Širša gozdnata okolica mostu je bila nenaseljena, izrazito kraška z jamami in vrtačami.

Štampetov viadukt so prvič rušili trije vojaki bivše jugoslovanske vojske 10. aprila 1941. leta. Med NOB pa je bil most dotlej rušen že dvakrat. Najprej je 17. oktobra 1943 XIV. divizija porušila drugi opornik. Nastalo praznino je okupator začasnó prekril z železno konstrukcijo in jo nato po zgraditvi novega podpornika spet odstranil. Po prvem rušenju je promet zastal za 18 dni. Drugi napad je izvedla 12. junija 1944 XV. divizija in so bili porušeni četrti podpornik ter dva oboka. Vzel je okupator ponovno premostil z železno konstrukcijo. Promet je bil ustavljen za 22 dni.

Zaradi poostrene okupatorjeve budnosti so morali voditelji tretjega rušilnega podviga predvideti številne sovražnikove intervencije že pri samem približevanju kra-

ju napada, pri miniranju, zlasti pa že pri umiku po opravljenem rušenju, in to iz že poznanih smeri: iz postojank ob železnici, od kočevske strani, od Velikih Lašč in Ribnice preko Bloške planote. Upoštevati je bilo treba sovražnikove posadke na Rakeku, v Planini, Logatcu, na Vrhniki in Verdu, v Borovnici, Goričici in Preserju, Notranjih gorah ter seveda posadko pri samem mostu. Za intervencijo bi resno prišle v poštev še posadke iz postojank Studenec–Ig, Velike Lašče in Ribnica, da ne govorimo o pomoči iz Ljubljane, ki bi jo sovražnik s sodelovanjem motorizacije lahko vsak čas pripeljal do ogroženega dela proge. Zraven je bilo treba še všteti stražarje po številnih bunkerjih ob sami progi Ljubljana–Rakek, ki so bili skoraj vsi zasedeni in so v njih tičale skupinice po 10 do 15 domobrancev in Nemcev, oboroženih vsaj z eno ali dvema strojnica.

Brez pretiravanja lahko trdimo, da bi Nemci za zaščito obravnavanega odseka tržaške železnice pred rušilno operacijo, med njo in po njej ter za boj proti partizanskim enotam utegnili zbrati ob blizu in daleč več kot nekaj tisoč mož, dočim število korpusovih oziroma divizijskih enot, ki so bile posredno ali neposredno udeležene pri napadu na Štampetov most ni prese-galo 1500 aktivnih borcev. Kljub številčni razliki razpoložljivih sil na obeh straneh so bile možnosti za uspešno izvedbo operacije docela realne in optimistične. Pogojeval jih je skrbno pripravljen

aksijski načrt, ki je predvideval hiter udarec na cilj ob natanko uskladenih učinkovitih zavarovalnih ukrepih na progi sami in v neposredni okolici napadenega objekta, usposobljenost minerskega osebja in pehotnih enot z že izpričano bojno prakso, udarnostjo in z zadostnimi izkušnjami manevrskega bojevanja na dobro znanem terenu.

Pohod proti mostu – v temi in dežju

Po povelju štaba 7. korpusa, ki je zaukazalo pričetek operacije 26. septembra ob 5.30 uri, so enote Osemnajste divizije v temni deževni noči od 24. na 25. september krenile na izhodiščne položaje za napad na most. 9. brigada se je razmestila na sektorju Gornje Otave–Župeno–Pikovnik, 10. brigada pa se je osredotočila okrog Sv. Vida (danes Žilce). Tja so se napotili minerska četa, topniška baterija (protitankovski top) ter operativna štaba 7. korpusa in Osemnajste divizije. Na sektorju Župeno sta se vključili pod operativno poveljstvo 9. brigada dve četi Notanjskega odreda. Vsi premiki so potekali v najstrožji tajnosti, toda v zelo neugodnem vremenu. V dežju in temi je bila nevarnost, da bodo vodniki enot zgrešili pot.

Naslednjega dne (25. sept.), ko so enote pozno popoldne nadaljevale pohod preko Župena proti Kožljeku, je prav tako neprestano deževalo in se je nevšečnost pridružila še gosta megla. Morda bi se komu zdelo, da bo sla-

bo vreme celo koristilo celotni operaciji, češ, da sovražnik ne bo mogel iz svojih oporišč in da bo njegova budnost zmanjšana. V resnici pa ni bilo tako in je bil pohod enot prav zaradi tega zelo zamuden in utrudljiv. V temni noči in med nenehnimi nalivi borci sploh niso mogli na deset ur preračunane marše, saj so ga morali zaradi vremenskih razmer celo zaustaviti in torej nikakor ni bilo moč začeti operacije ob določeni uri. Poleg tega je ob 18. uri pri Pikovniku prišlo do spopada med bataljonom 9. brigade in sovražnikovo patrolo, ki je štela kakih 60 mož. Preden so jo borci raztolkli in prepodili ter nato še očistili ves okoliški teren, je zopet poteklo dosti časa in zamuda se je povečala. Spričo teh dejstev je divizijsko poveljstvo v sporazumu s korpusovim začetkom napada preložilo na 26. september ob 17. uri. Tako je 9. brigada prenočila na sektorju Padež-Pikovnik-Župeno, 10. brigada z divizijskim poveljstvom na sektorju Kožljek-Gornje Otave-Zibovnik, jurišni bataljon pa na sektorju Stražišče.

Na dan napada so enote, še vedno v slabem vremenu, nadaljevale pohod po predvidenem načrtu. Ljubljanska brigada se je pomikala preko Vinjega vrha, Ravnika, Kamenege, Debelega in Tolstega vrha do vojaške ceste na odseku Tolsti vrh-Ljubljanski vrh-Štampetov most. Po isti poti so šli tudi jurišni bataljon, minerska četa in operativna štaba korpusa in divizije. Hkrati se je 9. brigada napotila v smeri Vinji vrh-Tolsta dolina-Tisovec. Zvezo med enotami, ki naj bi rušile most in tistimi, ki so skrbele za zavarovanje, so skrbele prenosne radijske postaje; sile okoli Kožljeka in tiste, ki

so z opazovalnih točk kontrolirale teren in z bojnimi patrolami nadzorovale postojanke Pijava gorica, Velike Lašče in Ribnica, so bile povezane s telefonom. Centri za zvezo so bili na Lepem vrhu, v Novi vasi in v Starém trgu. Kjer se je dalo, so bile enote povezane tudi s signalnimi postajami. Pratež brigad je ostal na sektorju Lešnjaki-Ravne, divizijsko previjališče pri Jeršičih, kirurška ekipa pa na območju Stražišča. Ker je bilo divizijsko previjališče zelo oddaljeno od brigad, je bila postavljena mala previjališčna postaja pri rezervoarju na sektorju Tolstega vrha.

Odločni zavarovalni ukrepi

Pri tako temeljito organizirani, dobro povezani zaščitni mreži se torej ni bilo bati, da bi se sovražnik od kjerkoli neopazno približal prizorišču napada. Je pa očitno začutil, da se na ozemlju krog mostu nekaj dogaja, saj so kmalu po 10. uri pričele siliti iz Borovnice čez Zavrh in Pokojišče ter iz Begunj proti Kožljeku in Stražišču sovražnikove patrole z 20 do 50 možmi. Naletale so na 1. in 2. bataljon 9. brigade, ki sta neposredno zavarovala napad s položajem pri Padežu in s črte Stražišče-Kožljek. Borci so patrole s hudim ognjem odločno prepodili in operacija se je nemoteno nadaljevala.

Več preglavic in tudi spopadov so terjali zavarovalni ukrepi na pristopih k Štampetovemu mostu iz obeh smeri. Četrte ure pred samim napadom (ob 16.45) je 3. bataljon 9. brigade zasedel položaje severno od Tisovca proti železniški postaji Verd in blizu bunkerja pred postajo porušil dvotirno progo v skupni dolžini 72

metrov. Nato je bataljon demonstrativno napadel samo postajo in jo celo za nekaj časa zavzel, dokler ni iz Borovnice pripeljal oklopni vlak, ki pa mu je bila pot proti mostu onemogočena. Hkrati so na drugi strani proge, pri Cestarju, borci 1. bataljona 10. brigade najprej s protitankovskimi minometi napadli bunkerje ob nasipu, nakar so se mineri spustili na progo in kljub strojničnemu ognju iz bunkerjev uničili oba tira v dolžini 96 metrov. Manjši sovražnikov oddelek je poskušal posredovati iz logaške smeri, pa je bil takoj odločno zavržen. Tako ni bilo po progi ne od Verda, ne od Logatca nobene nevarnosti več, da bi vmes udaril sovražnik. Ko je ob 18. uri privozil oklopni vlak z Rakeka do porušene proge, so ga borci s protitankovskim orožjem zapodili nazaj. Stara cesta je bila minirana na treh mestih. Po poružitvi proge je bataljon zasedel varovalne položaje v Suhem griču.

Razgnani domobranski kvartopirci. Boji krog mostu. Miniranje

Najtežji posel je bil zdaj v rokah 2. in 3. bataljona 10. brigade in jurišnega bataljona. Ob napovedanem času se je 2. bataljon pognal z vzhodne strani ceste čez Kladiški hrib, 3. bataljon je spešil korak od zahodne strani preko Raškovca, ob sami cesti pa je prodiral jurišni bataljon, za njim topniška baterija in nato mineri z natovorjenimi mulami.

Nenadoma je jurišni bataljon na stari cesti pri bunkerju (nekako kilometer južno od mostu) naletel na zasedo 30 do 40 domobrancev. Presenetil

jih je prav pri kvartanju – se spominja dogodkov takratni komandant 2. bataljona 10. brigade Aleksander Vojinović-Vojin: »Hura! so naskočili borci in domobranci so se brez strela razbežali. Vse tri naše čete so se na vzpetini razvile v strelce in se zapodile za njimi – proti mostu. V naskok je šel tudi 2. bataljon. Tekli smo še okoli 800 m in pod seboj zagledali most, bunkerje in strojnice, domobranci in Nemce. Obstali smo za trenutek, nato pa juriš navzdol naravnost na most. Med čedalje ostrejšim streljanjem so borci padali, spet vstajali in tekli naprej.«

Pet minut po odkritju prve zasede sta namreč zadela na druge zasede tudi oba bataljona ter s hitrim in odločnim naskokom pognala stražarje iz bunkerjev na Kladuškem griču in na hribih vzhodno od Raškovca, da so bežali čez progo. Zaradi vseprek ležečih smrekovih debel na Kladuškem griču so borci počasneje napredovali, njihov naval na progo je bil manj silovit in tudi niso mogli več presenetiti sovražnika v bunkerjih na samem mostu. Vendar sta četi div. jurišnega ter 2. bataljona 10. brigade dobro izkoristili priložnost ter za sovražnikovim hrbtom prodrli na levo stran mostu (v logaški smeri). Medtem so topničarji na rokah prenesli protitankovec okoli 300 m južno od mostu poleg stare ceste ter pričeli direktno obstreljevati bunker na vzhodni strani viadukta.

Sovražnik je iz utrdbe naglo pobegnil. Tudi iz drugih bunkerjev na mostu je bil po naskoku pehote pregnan na okoliške vzpetine severno in severovzhodno od kraja napada, kjer se je obdržal ter od tam, kamor iz bunkerja ob progi v smeri Verda, ves čas rušenja silovito

streljal iz strojnic in iz protiletalskih topov (iz razdalje 500 oziroma 800 m) ter iz dveh minometov in brzostrelnega topa (severno od mostu). Poskusil je celo dvakrat s protinapadom, pa so ga borci, ki so imeli že trdno v posesti položaje levo (zahodno) od mostu in pod mostom samim, zapodili nazaj.

Vmes je uspešno posegala minometalska baterija 10. brigade, ki sicer ni popolnoma ohromila sovražnikovega težkega orožja, pripomogla pa je k lažjemu dostopu minerev do kraja rušenja. Izkazalo se je, da srednjega podpornika pod železno konstrukcijo (drugega od verdske strani) zaradi sovražnikovega pregostega obstreljevanja ni bilo mogoče minirati. Nesreča je hotela, da je granata iz nemškega brzostrelnega topa med približevanjem minerske skupine prek kratke čistine k mostnim stebrom udarila v muli s stokilogramskim tovorom razstreliva. Več spremljevalcev je padlo ali bilo ranjenih, takoj nato pa je bilo od udarca nove granate ubitih še pet mul.

Medtem ko so na kraj hude nesreče hiteli bolničarji, so mineri po ponovnem poskusu miniranja in ponovni eksploziji sovražnikove granate z izredno hladnokrvnostjo prenesli razstrelivo ob rob gozda – še vedno pod silnim ognjem sovražnikovih minometov – pod drugi predzadnji obok od logaške smeri. V naglici so minirali predzadnji steber. Nato so se pehote enote pod zaščito ognja brž odmaknile z obeh kril od mostu in ob 18.45 uri je sledil žvižg. Nato je del mostu zagnil oblak prahu in zagrmela je silovita eksplozija. Zrušil se je drugi podpornik in dva oboka, močno pa je bil razmazan tudi tretji. Tako je na mostu zazijala vrzel, dolga okoli 40 metrov. Kaj več se očitno ni dalo storiti in ob 18.55 je raketa naznanila umik. Še prej so borci minirali in zažgali veliko leseno barako z 20 tonami cementa ter uničili stroj za mletje kamenja z motorjem vred. Od bunkerjev poleg same proge jih je bilo šest porušeni in zažgani. Med začetnim jurišem so borci po mostu zaplenili 47 mm protitankovski top z 80 granatami, nekaj zabojev streliva za minomet in strojnico, vojaško opremo v zavzetih bunkerjih, od drugega orožja pa še težko strojnico »breda«, puškomitraljez in pet pušk. Več kot dve uri so enote, kljub srditemu odporu branilcev, imele most v svojih rokah, sama bitka za dostop minerev pa je trajala debelo uro. Nedvomna bojevitost, vztrajnost in odločnost sicer šibkih sil 10. brigade in divizijskega jurišnega bataljona so pripomogle k zadovoljivo izvedenemu rušenju tega pomembnega prometnega objekta. Napad so vodili člani korpusovega in

divizijskega štaba. Na poveljniškem prostoru, kakih sto metrov južno od mostu, sta bila komandant 7. korpusa Popivoda in komandant XVIII. divizije Stane Semič.

V dokumentih so navedena imena in drzna dejanja nekaterih borcev, ki so se pri napadu na most posebej izkazali. To so bili komandant 10. brigade Gliša Raco, njegov namestnik Matevž Šivec, namestnik četnega komandirja Viktor Kocjančič, četni komandir Ludvik Obuza, šestnajstletni borec Peter Skrnišek, Danilo Jamnikar, osemnajstletni Jože Depont, minerec Gojmir Čopič, mitraljezci Jože Bajda, Milan Makovec, Abraham Juldrešev, Alojz Brvar, četni politkomisar Pirc, Florjan Slapnik, deseter Dominik Amon pa spet mitraljezec Cvetko Vožila, Sergej Ažnometov, Jože Smodič. Iz jurišnega bataljona se je izkazal njegov poveljnik France Uršič, komandirja Zvone Kovčec in Aleksander Maldegubov. Seznam najsmelejših zaključuje mitraljezec Franc Gradišnik.

Divizijska poročila navajajo, da je bilo pri napadu na Štampetov most na divizijski strani 5 mrtvih in 40 ranjenih borcev, od tega štirje hudo. Sovražnikove izgube so bile, gotovo v približnih številkah, ocenjene na 20 mrtvih in prav toliko ranjenih.

V korpusovi kritični oceni napada na Štampetov most bomo našli pripombo, da bi rušilna operacija še bolj uspeša, če bi imele napadajoče enote na razpolago več topov, s katerimi bi bilo moč razbiti bunkerje na severni strani proge in iz katerih je sovražnik minerm zaprl pot, da niso mogli priti do sredine mostu. Če bi jim to uspelo, bi lahko minirali podpornik, ki je držal železni provizorij, postavljen po juniškem rušenju. V tem primeru bi znašala razpetina najmanj 50 metrov, ki je okupator ne bi mogel premostiti z začasno kovinsko konstrukcijo in bi bil promet ustavljen še za daljši čas. No, kljub vsemu je bil promet na tržaški železnici po tretjem rušenju Štampetovega mostu do cela prekinjen 20 dni, kar ni bilo tako malo v tem obdobju, ko je okupator pogosto najbolj potreboval za prevoz črt in vojaškega materiala. Naj še pripomnimo, da je šlo čez most najmanj 50 vojaških vlakov na dan. Če prištevamo še prejšnji dve rušitvi je promet počival polna dva meseca. Lahko si mislimo, kakšno zmedo in dolgotrajno zamudo je povzročil okupatorju za sto več kot tri tisoč vojakov daleč zadaj na železniških križiščih in zbirališčih, s katerih so se oskrbovale druge fronte, in da ne poudarimo še posebej kolikšno razbremenitev je to pomenilo že samo za zavezniško armado na fronti v Italiji.

LADISLAV KIAUTA

Stanovanjska »zadeva« v Celju

Trpek okus nepravilnosti

Počasnost pri reševanju pomembnih odločitev, nepoznavanje zakonitosti in še kaj.

Vročinski val junijskih dni je za nami in bržkone tudi razplet okoli neprijetne »zadeve« s stanovanji v Celju, ki je dvignila oblak prahu, ki ga ob pravočasnem ukrepanju ne bi bilo treba. Svojo besedo so rekli občani, položaj so ocenile družbenopolitične organizacije, grenak priokus pa je ostal.

Tako ugotavlja tudi komisija za družbeno nadzorstvo, ki pa bi vendarle morala o tem spregovoriti že prej, takrat, ko so občani začeli opozarjati na napake, od delavcev v združenem delu do krajanov v krajevnih skupnostih. Razumljivo je, da je ob vrelšču vse zadeve nastala precejšnja politična škoda, ki je ne bo lahko odpraviti. Del krivde nosijo vsekakor vodstva družbenopolitičnih organizacij, ki so prepozno preverjala vse češče govoriče o zamenjavah in dodeljevanjih stanovanj.

Tudi sicer nepravilnosti niso nastale včeraj, toda, kjer ni tožnika, ni sodnika. Odkar obstajajo solidarnostna stanovanja v Celju, obstaja tudi praksa zamenjav, četudi zakonodaja takšnih menjav ni dovoljevala. Kaže da smo se pri teh zamenjavah naučili nekaj več šele v junijskih vročih dneh, kar je po svoje tudi izraz nespoštovanja predpisov in normativnega neznanja.

Tako pa je bržkone še kje drugje, dokler se pač nekdo ne vznemiri (to pa je lahko delegat – celjski primer – ali

skupina občanov in ne nazadnje novinar).

Posezimo še nekoliko bolj v srž problema. Odločitve s strani vodstev celjskih družbenopolitičnih organizacij so vsekakor prišle prepozno. Tako se je vsa zadeva z zamenjavami in adaptacijo stanovanja podpredsednika celjskega izvršnega sveta močno razbohotila in dobila tu in tam že kar senzacionalističen prizvok. Narobe je bilo tudi dejstvo, da so nekateri posamezniki na vodilnih mestih želeli ves problem omiliti in ga prikazati drugače, ne da bi pri tem nepravilnosti natančno analizirali in jih odpravili, pa seveda tudi opredelili odgovornost posameznikov, ki so si zboljševali življenjski – stanovanjski standard kar mimo vseh veljavnih predpisov in novih. Žal so za to vedeli nekateri vodilni tovariši, ki niso odigrali tiste vloge, ki jo občani od njih pričakujejo.

Razrešitev stanovanjske dileme je vsaj v tem trenutku v Celju jasna: celjski komunisti so se jasno opredelili do nastalega položaja, za podlago svojega nadaljnjega delovanja pa so sprejeli stališča in oceno predsedstva občinske konference SZDL. V njej lahko preberemo, da sta moralopolitično odgovorna oba izvršna sekretarja, Boris Rodina in Slavko Sotler ter sekretar skupščine Drago Horvat in še zlasti podpredsednik izvršnega sveta Mitja Pipan, kritiko pa so izrekli tudi vodstvom družbenopo-

litičnih organizacij, izvršnemu svetu in skupščini zaradi prepočasne reakcije na nenehna vprašanja občanov.

Nekateri odstopi, do katerih je prišlo v zadnjem času pa priznanje krivde nikakor ne more zastreti resnice, da je prišlo v Celju pri stanovanjski zadevi do izkoriščanja položajev, posledica tega pa so bile zamenjave stanovanj splošnega stanovanjskega sklada s stanovanji iz solidarnostnega sklada. Trenutno v Celju menijo, da naj splošni stanovanjski sklad odkupi od solidarnostnega sklada vse tiste stanovanjske enote, ki so jih uporabljali ljudje, občani, ki do tega niso imeli nobene otipljive pravice. Na ta način bi bila solidarnostnemu skladu povrnjena škoda, saj ta le z objavo krivcev (spisek je že na voljo občanom) ne bo zadovoljena.

V teh vročih dneh je bilo nemalokrat povedano, da nekateri samoupravni akti v zvezi z dodeljevanjem stanovanj niso bili ustrezno opredeljeni in da je zaradi tega zaplet tudi nastal. Prav zaradi tega bodo morali delavci samoupravne stanovanjske interesne skupnosti te akte temeljito proučiti in jih seveda tudi uskladiti z zakonom o združenem delu ter ustavo.

Temeljiteje se bo treba pogovoriti o osebni odgovornosti slehernega, ki se je ob stanovanjski zadevi v Celju tako ali drugače okoristil, menijo v Celju, ko navajajo imena nekdanjega sekretarja ko-

miteja občinske konference ZKS, predsednika predsedstva občinske konference SZDL, sekretarja samoupravne stanovanjske skupnosti in še koga.

Ob vsakem bi bilo potrebno zapisati, da je skorajda neverjetno, da celjski izvršni svet in delegatska stanovanjska skupščina z vsemi svojimi organi nista dokazala poznavanja predpisov, saj navsezadnje obstajajo tudi nepravilnosti v zvezi z razpolaganjem s sredstvi amortizacije. Izvršni svet občinske skupščine je namreč sam odločil – brez upoštevanja zakonskih določil – o uporabi te amortizacije stanovanjskih hiš za nakup in adaptacijo stanovanj, čeprav bi moral besedo o tem prepustiti zboru uporabnikov skupščine samoupravne stanovanjske skupnosti.

Kamnov in kamenčkov spotike je seveda še več, veliko je tudi imen, vendar pri vsem tem vendarle ne bi bilo popolnoma pravilno, če bi hoteli na vsak način iskati grešnega kozla, ali grešne kozle. Nedvomno je res, da so ljudje, ki jih obtožujemo, marsikaj naredili za skupnost, res pa je tudi, da novi odnosi v stanovanjsko zakonodajo terjajo boljše, ustreznejše in nekoliko bolj urejeno stanovanjsko zakonodajo. Brez tega bo težko biti zakonit in dosleden, s tem pa je celjski primer – na žalost – močno poučen še za koga.

MILENKO STRAŠEK

Piše: Nace Grom

Kramljanje ob borčevskem dnevu

Če se nekdo zanima za košarko, se udeležuje košarkarskih srečanj in zato, recimo, ne bo tratil časa za nogomet. Če je nekemu pri srcu dobra knjiga, bo našel čas za branje in ne bo, denimo, kvar-

tal... No, tako bi lahko primerjali v nedoglednost. Ljudje imamo pač različne interese, za različne zadeve se zanimamo in te hočemo uveljavljati in uresničevati v vsakdanjem življenju.

Interes je, torej, tudi želja in če le moremo in znamo, jo hočemo tudi izpolniti, vsak zase v okvirih svojih možnosti in norm, v okviru svoje družine, kot krajan ali samoupravljavec. Življenje pa je čedalje bolj usmerjeno v to, da si svojih interesov ne moremo uresničevati le sami, ampak v čedalje tesnejši povezanosti in solidarnosti z drugimi ljudmi: organizirano in sporazumno.

Kitajci pravijo, da resnica ni v dejstvih, temveč v skladnosti dejstev... Ljudje smo družbeni bitja, delamo in živimo v skupnostih, izven katerih je posameznik nemočen in odtujen. Zgubljen se počuti s svojimi interesi, ne more jih speljati po samotnih potih kot posameznik, brez pogovora in dogovora z drugimi ljudmi, ki pa imajo spet svoje interese. Ker smo organizirana družba, moramo različne interese usklajevati v demokratičnem dialogu in to svoje z družbenimi. Le usklajeni so lahko podnet za napredek.

V množici je moč in če je ta množica, ki jo vsi sestavljamo, složna in organizirana v svojih hotenjih in delovanju, potem lahko doseže vse ali vsaj marsikaj. Tudi tisti, ki si je npr. zgradil hišico, jo ogradi in zdaj vrtička iz-za ograje (in dozdeva se mu, da je dosegel svoje), ne zmore dolgo brez pogleda k sosedu, ne more krojiti zadovoljno svojega življenja brez drugih – brez sosedov, krajanov... Ne more uresničevati in usklajevati, zaprt vase, svojih interesov z interesi svojih sosedov, z interesi razvoja svojega kraja in širše skupnosti. Z njimi je povezan s cestami, šolo, vodovodom, kulturnim domom, povezan je z ljudmi v tovarni, pisarni, v društvu, v SZDL in še na tisoč načinov je povezan, zaradi tisoč potreb, želja in dolžnosti.

V našem samoupravnem sistemu smo kot posamezniki in vsi skupaj soodgovorni za to, kakšen je in bo naš današnji dan in kakšen bo jutri. Nihče na svetu nima tako veliko možnosti, da z lastno mislijo, delom, zna-

njem in hotenjem vpliva na svoje lastno življenje in življenje drugih, kot jih ima pri nas, čeprav se vsi teh možnosti, ki so tudi dolžnosti, še ne poslužujemo dovolj organizirano, povezano, demokratično; svobodno, brez strankarskega sleparjenja, ki ga poznamo v mnogih drugih svetovih in sistemih, pa čeprav se včasih zablestijo v svojih navideznih dobrotah.

Te možnosti imamo uzakonjene in prav zavoljo tega imamo geslo, da smo »sami svoje sreče kovači«, tiste in take človekove sreče, za kakršno se je boril, o kakršni je veliko govoril in pisal tovariš Edvard Kardelj in kakršno si želimo, ker jo spoznavamo kot edino resnično srečo.

In če na poti za tako srečo ne gre vse gladko, se marsikateri izmed nas ne vpraša, če je s svojo zavestjo in ravnanjem dovolj storil, da ne bi prišlo do spodrsljaja ali težave, če ni morda zaradi svoje-ge opazovanja v zakotju še sam pristavljajl piskrček za spodrsljaje in napake, ki jih ljudje delamo. Smo mar vedno dovolj voljni objektivno ocenjevati svoj svet, ko spoznavamo tujega in s ponosom ceniti naše pridobitve, spremembe, začrtane poti razvoja, svobodo, trdnost, varnost, zaradi česar smo nekaterim trn v peti?

Smo odprta družba, ničesar ne skrivamo (razen tistega, kar je za skrivati), javno o vsem govorimo, res da manj hvalimo in bolj bičamo. Morda imamo zavoljo tega včasih občutek, kot da nam gre vse narobe, da storimo malo dobrega. Povemo vse, ponekod pa hvalijo en uspeh, zamolčijo pa devet napak. Ali naj bi bili oni zato boljši? Res: kar nekako navadili smo se, da na slavo ob npr. otvoritvi otroškega vrtca ali nove trgovine, ne slavimo zmage, ampak se nam ob tem bolj vrinjajo v možgane »težave« in »problemi«. Ko se veselimo delovne zmage, potem naj bi slavili, v krajevni skupnosti, v socialistični zvezi ali temeljni organizaciji pa se – ob prvi priložnosti – dogovarjamo, kako bomo delali, se organizirali, da bo čim manj »težav« in »problemov«, ki si jih včasih nekateri delamo tudi iz čisto preproste nestrpnosti, kot da se da vse napraviti čez noč.

Klavrni smo včasih čisto po nepotrebnem, jadicujemo kar tja v dan. Če je kaj narobe (in to je), potem pa se vprašamo, če smo v ognju, ki lepo gori, uporabili vsa svoja orožja dovolj preudarno, odločno in močno. Ker gre pri tem za naš skupni interes, se to mora splačati.

Nova stanovanjska soseska na Lavi v Celju

Od lanske (1978) do letošnje pomladi (1979) se je nakopičilo v jugovzhodni in vzhodni Aziji, v samem zedinjenem in slobodnem Vietnamu ter vseh sosednjih deželah toliko dramatičnih, rekli bi lahko za mir in usodo človeštva usodnih dogodkov, da se je avtor teksta razumljivo lotil težke naloge, ko je skušal slovenskim bralcem pojasniti tudi okoliščine in vzroke, ki so pripeljali do izbruha velike krize in velikih vojaških spopadov na indokitajski podcelini. Težke naloge pravim zato, ker smo bili še vsi skupaj tako v sredi vojaških in političnih spopadov na tem območju, da ni lahko znanstveno in celovito obrazložiti vzroke, potek in (to še najtežje) perspektivo razreševanja položaja in odnosov v tem delu sveta, ki bi ga po strateškem položaju in narodnostnem sestavu lahko primerjali s položajem, kakršnega je v preteklosti imel naš balkanski podkontinent.

Ne glede na to, da se je dr. Altman kot marksist in politični delavec jasno zavedal, da za objektivno in celovito znanstveno analizo vietnamske najnovejše situacije trenutno še nima dovolj zbranih podatkov, se je vseeno pogumno lotil pisanja. Njegov post scriptum je poleg analiz vodstva ZKJ o vojaški intervenciji v Vietnamu v Kampučiji prav gotovo eden redkih zanimivih dokumentov, ki bo močno dvignil aktualnost in zanimanje jugoslovanske in mednarodne javnosti za knjigo v celoti.

Ko sem lanske jeseni pisal svoj »predgovor« k srbskohrvatski izdaji Altmanove studije o vietnamski revoluciji, sem bolj slutil kot vedel, da stoji po vojaški zmagi vietnamsko revolucionarno vodstvo pred mnogimi novimi preizkušnjami. Izpostavil sem takrat na osnovi jugoslovanske izkušnje, ki je tudi po zmagi revolucije morala premagovati na svoji poti mnoge čeri, dve nevarni težnji, ki lahko slabita izvore moči vietnamske revolucije: centralistično-unitaristični način graditve države in težnjo po vodilni vlogi v Indokitajski. Dogodki so pokazali, da so bila takratna opozorila pravilna. Seveda bi danes lahko o tem povedali mnogo več in tudi primerjave z jugoslovanskimi izkušnjami bi bile lahko bolj zanimive. Tudi na Balkanu so bila po zmagi jugoslovanske revolucije odprta mnoga podobna vprašanja, na primer obmejna in manjšinska ali problemi razširitve federacije na druge balkanske narode, dalje odnosi z velikimi silami, ki jim naša neuvrščena in neodvisna pozicija ni bila všeč zaradi strateških, gospodarskih, vojaških in drugih političnih interesov velikih sil in blokov. Titove besede »tujega nečemo, svojega ne damo«

Posebnosti vietnamske revolucije

Mitja Ribičič

dobijo še posebej globok pomen in zven v sedanjem svetu. V Jugoslaviji smo se vedno zavedali velike resnice, ki jo je pred šestdesetimi leti zapisal Gramsci, da je najtežje in najbolj občutljivo obdobje delavske stranke tisto obdobje njenega pozitivnega delovanja, ko je treba polagati temelje revolucionarnemu procesu s sredstvi demokratičnega centralizma; ta nenehno vključuje elemente, ki se porajajo iz globin množic

sebej tistih, kjer so na oblasti komunistične stranke, večja in nikdar večja potreba za premišljenost vsake poteze, ki bi predvidela vse možne posledice. Morda pa bo celotni dramatični razplet vojaških dogodkov, dveh zaporednih vojaških intervencij, vmešavanja velikih sil, širjenja kriznih žarišč na nova področja pa tudi negativna odmevnost vseh najnaprednejših sil v svetu, ki vodi vsakršnega napadalca v osa-

volucije, ali zaradi intervencije v Kampučiji pomen revolucionarne zmage vietnamskega ljudstva.

Ko so na Indokitajskem divjali boji med vojskami kar štirih socialističnih dežel, kjer so na oblasti komunisti, je v Ljubljani umrl veliki mislec in strateg jugoslovanskega in mednarodnega delavskega gibanja Edvard Kardelj. Pred dvajsetimi leti je v svo-

kot se socializem povezuje z notranjimi konflikti kapitalistične družbe...

Dokler človeštvo ne bo uspelo premagati odpora ostankov kolonializma, imperializma in vseh vrst hegemonizma, bi bilo ne-realno pričakovati zagotovitev demokratičnih odnosov med narodi. Končna rešitev tega problema je samo v ekonomskem in političnem združevanju sveta z notranjimi družbenimi procesi in

njih vojn med socialističnimi deželami, se radi sklicujejo na Marksa, Engelsa in Lenina, čeprav njihova praksa grobo krši marksistične poglede.

Znano je, kako je Lenin vztrajno ponavljal znane Engelsove misli, da zmagoviti proletarij ne more nobenemu tujemu narodu vsiliti nobene osrečitve, če noče izpodkopati svoje lastne zmage. »Proletarij ne bo postal svetniški,« je pisal Lenin in »ne bo zavarovan pred napakami in slabostmi samo zato, ker bo izvedel socialno revolucijo. Morebitne napake in donosne koristi, če bi poizkusil uvesti se na tuji hrbet, ga bodo neizogibno privedle do spoznanja zgornje resnice.«

Rastoče moči socializma tudi vojne med socialističnimi državami ne morejo ustaviti, bitka zanj je bitka vseh naprednih sil sveta proti vsemu, kar je nazadnjaškega, kar vleče svet v neenakopravne odnose, v notranje vmešavanje, v »izvoz« političnih nazorov – tudi z nasiljem, kar vse pomeni stalno nevarnost za mir v svetu.

Jugoslovanska stališča o nujnosti spoštovanja načel neodvisnosti, omejitve celovitosti, nevmešavanja v notranje zadeve drugih dežel, pravice vsakega ljudstva, da je gospodar na svoji zemlji, in naša prizadevanja, da bi prišlo do miroljubnega razpleta na Indokitajskem, so bila izražena v Titovih pismih, v mnogih nastopih naših vodilnih politikov ter v nastopih jugoslovanske delegacije v Združenih narodih. Pri zadevamo si, da bi se neuvrščeno usposobila za učinkovito posredovanje, ki bi lahko preprečevalo, da ne bi vsak spor med dvema partijama ali državama prerasel v spor med bloki in velikimi silami.

Na načelih neuvrščeno-sti želimo na Balkanu, v svetu, v katerem živimo in delujemo, graditi čim trdnjše mostove gospodarskega, kulturnega in političnega delovanja. Jugoslavija je danes dolina miru, ki izžareva sožitje, sporazumevanje in dogovarjanje glede vseh skupnih in spornih vprašanj.

Tuja nam je kakršnakoli vodilna vloga v tem delu sveta, kakršenkoli hegemonizem ali težnja po izvozu izkušenj naše demokratične graditve.

Zmaga jugoslovanske revolucije in vseh naprednih sil Evrope proti fašizmu tudi pomeni, da se je Balkan za vedno izločil iz podrejenega položaja zunanjih sil.

Globoko iskrena je naša želja, da bi Indokitajska z vietnamsko revolucijo kot temeljnim nosilcem družbenega napredka, novih odnosov in neuvrščeno postala prav taka oaza miru in sožitja.

V teh dneh bo izšla pri založbi Borec knjiga »Posebnosti vietnamske revolucije«. Dr. Gavro Altman v njej prikazuje najbolj pomembne zgodovinske, družbenoekonomske, politične in kulturne okoliščine, ki so postale osnova vietnamske revolucije. Odkriva nam njene mednarodne razsežnosti, da naposled bolje razumemo, zakaj je vietnamska revolucija posebna, samostojna, avtentična in je po tem v marsičem podobna jugoslovanski. Ob branju tega dela se nam bodo povsem v drugačni luči razkrivali najnovejši dogodki v jugovzhodni Aziji. Delo je tehten in zanimiv prispevek v odkrivanju posebnosti socialističnih revolucij in s tem socializma kot svetovnega procesa.

Objavljamo misli Mitje Ribičiča, napisane k slovenski izdaji.

in se borijo proti birokratičnemu centralizmu, ki nadzoruje ali celo duši porajanje nasprotujočih sil, čeprav so te sile istega izvora kot temeljni vodilni interesi. Danes vemo, da da se je naš napor v graditvi samoupravne demokracije in njene zunanje neuvrščene doslednosti izplačal: utrdili smo notranjo kohezijsko moč jugoslovanske skupnosti narodov in narodnosti, na načelih neuvrščeno-sti in nevmešavanja v notranje zadeve drugih smo ustvarili pogoje za urejene odnose s sedmimi soseda-mi, še več, Jugoslavija je z vsem svojim bistvom postala resnična progresivna in miroljubna silnica v tem delu sveta, faktor miru in varnosti ne le za naše narode, pač pa tudi za ves južnoevropski mozaik narodov in manjšin.

Ko je avtor pisal svoj post scriptum, še ni prišlo do vojaške intervencije Kitajske proti Vietnamu. Ta poseg je še poglubil krizo v Indokitajski, dal ji je razsežnosti kriznega žarišča, ki neposredno ogroža mir v svetu, saj se lokalni vojaški spopadi lahko čez noč spremenijo v katastrofalno svetovno vojno. Zato nikdar ni bila odgovornost držav, še po-

mo, vendarle tudi draga, a koristna šola za vietnamsko politično, državno in vojaško vodstvo, preizkušeno v dolgoletnem boju za svojo neodvisnost in lastno pot v socializem. Ne bi smeli izgubiti vere in zaupanja v sile vietnamske revolucije, te epohalne zmage mladega naroda proti silam reakcije in imperializma. Toda sedaj mora predvsem ta revolucija zmagati proti svojemu la stnemu sovražniku – birokratizmu in hegemonizmu, da bi si ponovno utrla pota do gospodarskega razcveta in sožitja z narodi v Aziji in v svetu. Altmanovo delo, je prežeto s tako vero in zaupanjem v to revolucijo, da predstavlja zaradi tega dobro oporo za razumevanje vseh teh dogodkov v sklopu svetovne bitke narodov in ljudstev za socializem, za nove in enakopravne odnose med narodi in ljudmi sveta. Jugoslovanski komunisti nikoli niso sledili prenapravljenim zaključkom tistih antikomunističnih ali pa dogmatskih zgodovinarjev, ki so zaradi stalni-zma zavrgli pomen Oktobra in Leninovih sovjetov, zaradi kulturne revolucije ali vojne proti Vietnamu pomen kitajske re-

jem delu »Socializem in vojna« zapisal, da bodo nasprotja med svetom socializma in kapitalizma postopoma dobivala sekundaren pomen, da bodo problemi nadaljnega razvoja socialističnih družbenih odnosov čedalje bolj postajali zgodovina našega časa. To misel, ki daje naši samoupravni demokraciji mednarodno razsežnost, je v pripravi zunanje-politične resolucije XI. kongresa tovariš Kardelj še bolj razčlenil z besedami: »Socializem je zgodovinsko obdobje, je zgodovinski proces, ki bo šel skozi vse mogoče spopade, boje, celo v vojne med socialističnimi državami, kar samo dokazuje, da socializem ni nekakšna idila in da moramo opozoriti, da je sedaj čas, ko se morajo marksisti ozreti vase, v svojo lastno prakso, celo bolj kot v prakso kapitalistične družbe. Danes kapitalistična družba niti ne predstavlja več sama po sebi glavne nevarnosti za socializem, nevarni so notranji konflikti v socializmu... Kako velike so spremembe v tem svetu, ko se sedaj kapitalizem in buržoazija pravzaprav povezujejo z notranjimi konflikti socialistične družbe in to, rekel bi bolj,

silami v vseh delih sveta, kar se lahko uresniči šele, ko bodo socialistični odnosi dominirali tudi v ekonomskih odnosih med narodi...«

Kljub berlinskemu dokumentu o odnosih med partijami je še zmeraj živa miselnost, da veljajo načela aktivnega sožitja in nevmešavanja, zapisana v Listini OZN, samo za države z različnimi družbenimi sistemi, da pa za odnose med socialističnimi državami velja nekakšno nadzemeljsko, nadnaravno internacionalistično načelo, v imenu katerega lahko samovoljno posegaš v notranje razmere drugih, ocenjuješ vlade, organiziraš vstaje, postavljaš režime ipd. To je zelo slabotna idejna fasada resnični politiki, ki se skriva za njo – to pa je politika interesnih sfer, širjenja vojaškega, ekonomskega in političnega vpliva, boj za prestiž in blokovsko tekmovanje. Hegemonizem pa je vedno tudi prikrivanje nacionalistične politike večinskega, »večjega« naroda do »malih« narodov in manjšin.

Idejni navdihovalci različnih agresij, od okupacije Češkoslovaške socialistične republike do zad-

IDRIJA

Pohod po poteh partizanskih ranjencev

V okviru vzgojnoizobraževalnega programa je občinska konferenca Zveze rezervnih vojaških starešin občine Idrija v sodelovanju s Planinskim društvom Idrija, Zvezo borcev NOV in mladimi organizirala v nedeljo, 24. junija 1979, pohod po poteh partizanskih ranjencev v Trnovskem gozdu.

Več kot 200 udeležencev pohoda se je v nedeljo zjutraj zbralo na Trgu maršala Tita v Idriji in nato krenilo preko Hleviških planin do Tratnikove domačije v Čekovniku nad idrijsko Belo. Tu je pohodnikom govorila partizanska zdravnica dr. Pavla Jerina-Lah. Obudila je spomine na težke dni partizanske sanitete, ko je od leta 1943 do osvoboditve z nesebično pomočjo domačinov v Trnovskem gozdu delovala SVPB »Pavla«, v kateri se je zdravilo 954 ranjencev.

Od Tratnikove domačije je kolona pohodnikov odšla do idrijskih Klavž. Tu je spregovoril Jurij Bavdaž, ravnatelj Mestnega muzeja v Idriji, ki je pohodnike seznanil z zgodovino tega starega objekta, pomembnega za splavljanje lesa iz Trnovskega gozda v rudarsko Idrijo.

Pohodniki so nato pot nadaljevali po stezah, kjer so nosili ranjene partizane v skrite bolniške postojanke, obiskali pa so tudi grobišče, kjer počiva več kot 30 padlih partizanov.

Nedeljski pohod po Trnovskem gozdu so pohodniki sklenili z zborovanjem v Mrzli rupi. Zborovanja so se poleg pohodnikov udeležili tudi krajanje Vojskarske planote, številno osebje in slavnostni iz bolnišnice »Pavla«, partizanska zdravnica Franja, slavnostni govornik pa je bil Albert Jakopič-Kajtimir, načelnik štaba 9. korpusa. V svojem govoru je poudaril veliko vlogo, ki jo je 9. korpus odigral s pomočjo krajanov na področju Trnovskega gozda in Vojskega v zadnji sovražni ofenzivi. V kulturnem programu zborovanja v Mrzli rupi so sodelovali: moški zbor združenja šoferjev in avtomehanikov iz Idrije, recitatorji KUD »Planika« Vojsko in harmonikar iz Spodnje Idrije.

Vsi pohodniki so dobili spominsko značko z izvirnim žigom SVPB »Pavla« in kontrolni karton pohodov ob 75-letnici PD Idrija.

SILVO KOVAČ

LUČE OB SAVINJI

Od Triglava do Vardarja

Člani ZB NOV in njihovi svojci iz Luč ob Savinji so obiskali že mnogo zanimivih krajev iz časa NOB: od gestapovske mučilnice Begunje, junaških Dražgoš, slavne partizanske bolnišnice Franje, preko Dolenjske, Notranjske in Pohorja do zgodovinskega mesta Jajce, herojskega Drvarja – Kozare, ustaške mučilnice Jasenovac in rojstnega kraja maršala Tita Kumrovec. Še in še bi lahko naštevati. Izleti so bili vedno uspešno organizirani, na njih pa sodeluje vedno več mladih.

Kam se bomo podali letos, sprašujejo člani že od mladi. Ena skupina bo verjetno obiskala Porezen in Jadransko, mlajši pa se bodo gotovo povzpeli na Triglav.

ZZB NOV LUČE

Člani ZB in svojci pred Titovo votlino v Drvarju

NOVA GORICA

Reklamovci na izletu v Bosni

Pri načrtovanju izletov se marsikje preradi odločamo za tujino, čeprav svojo domovino še premalo poznamo.

Delovna in sindikalna organizacija Reklam-Gorica je v svoj program vključila ogled zgodovinskih krajev in spomenikov iz naše narodnoosvobodilne vojne. Na tridnevni izletu so si ogledali Bazo 20 v Kočevskem Rogu, Plitviška jezera, Titovo pečino in spomenik v Drvarju, zgodovinsko Jajce z muzejem 2. zasedanja AVNOJ, veličastno Kozaro in mučeniški Jasenovac.

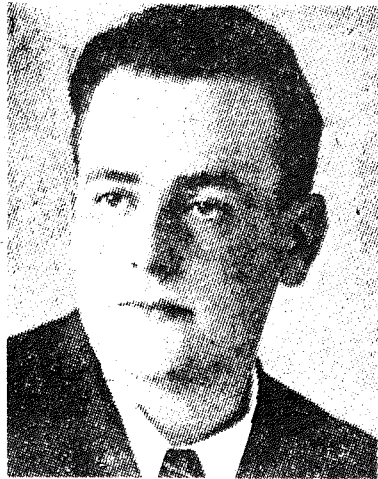
Izlet je bil pravzaprav zaključek proslave 10. obletnice obstoja Reklam-Gorica. Čeprav je ta delovna organizacija še mlada, je dosegla v teh desetih letih velike uspehe.

CVETKA MRAK

CELJE

V nekaj vrsticah

Dvajseti julij je praznik celjske občine. Dan je izbran v spomin na počastitev dne, ko je bila v gozdovih Resevne, nedaleč od Mulejeve kmetije, ustanovljena leta 1941 Celjska partizanska četa. Od 12. julija naprej do dneva vstaje se bo v počastitev obeh praznikov zvrstilo več proslav in prireditev.

FERDO SKOK

Začelo se bo z športnim tekmovanjem 12. julija, in sicer z mednarodno atletsko prireditvijo za 24. memorial Ferda Skoka na stadionu Borisa Kidriča. AK Klavdivar bo tako počastil občinski praznik v spomin na predvojnega atleta in zavednega človeka, učitelja ter kulturnega delavca.

Ferdo Skok je bil odličen športnik, ki je na mednarodnih tekmovanjih v tekih na kratke proge posegel v sam vrh tedanje elite, med vojno pa je bil tudi komandant 1. bataljona Cankarjeve brigade ter izredno hraber borec. Pozimi leta 1943 je bil v bojih pri Pletlju hudo ranjen in je zaradi močnih poškodb umrl.

Na Skokovem memorialu se bodo zbrali priznani športniki, sestra pokojnega borca in najvišji predstavniki družbenopolitičnega življenja. Prireditelj bo verjetno prenašala televizija.

VIKTOR DOBRIŠEK

SLOVENSKE KONJICE

Kraji največjih odločitev v NOB

V najdaljših dneh letošnjega poletja smo tudi vojaški invalidi in borci NOV iz občine Slovenske Konjice pripravili svoj doslej najdaljši izlet v SR Bosno in Hercegovino, ki se ga je udeležilo 53 članov.

Ogledali smo si Sarajevo, med drugim prostor, kjer je pred 65 leti Gavrilo Princip z atentatom na avstrijskega prestolonaslednika Ferdinanda neposredno sprožil prvo svetovno vojno. V narodnem parku Sutjeska smo ob veličastnem spomeniku in muzeju doželi junaštvo slavne bitke naših narodov. Bili smo v dolini Neretve, kjer so partizani taktično prevarali sovražnika, v zgodovinskem Jajcu in se po soteski Vrbasa pripeljali do spomenika na hribu pri Banja Luki, potem pa obiskali še Kozaro in nazadnje Jasenovac.

Izlet nas je še bolj prepričal, da smo v NOB izbojevali veliko in smo iz naroda hlapcev postali narod graditeljev.

JULKA TAJNIKAR

NOVA GORICA

Opravljenno veliko dela

Razširjene seje občinskega odbora ZZB NOV Nova Gorica se je 20. junija udeležilo veliko število predstavnikov DPO, SO, domicilnih enot, predstavnikov republiškega odbora ZZB NOV Julij Beltar in drugi.

Občinska organizacija ZZB je bila v preteklem letu izredno delavna na vseh področjih družbenega in političnega življenja. Zadnje čase je zavzetost borcev NOV vse večja v KS, SZDL, v delegatskem sistemu in DPO. Marsikje so prav borci NOV steber družbenega in političnega ustvarjanja.

Iz poročila je razvidno, da so komisije in odbori v zadnjem letu opravili veliko dela. Še posebno je bilo delavno predsedstvo. Veliko dela je opravila komisija za priznanje posebne dobe. Računajo, da je sedaj v novogoriški občini več kot 800 članov ZZB NOV s posebno dobo in je tako po številu najboljše v Sloveniji. Uspešne so bile tudi komisije za razširjanje tradicij NOB, za politične internirance, odbor za koordinacijo domicilnih enot, komisija za kadrovska in statutarna vprašanja, komisija za SLO in DS, komisija za stike z zamejstvom, za VVU, zdravstveno in socialno varstvo borcev ter pritožbe. Obširna razprava pa je nakazala še vrsto nalog, ki jih bosta morali tako občinska organizacija ZZB NOV kakor krajevna organizacija ZB v nadaljnjem obdobju reševati.

LEOPOLD KOTAR

LJUBLJANA

Šiškarji dvakrat zmagovalci

Prireditelj četrtega področnega tekmovanja v balinanju in šahu med Ljubljano in Notranjsko je bil letos Balinski klub upokojencev Krim Rudnik.

Pod Golovcem na dvosteznem balinišču je sodelovalo šest ekip: Cerknica, Vrhnika, Črnuče, Špica, Šiška in prireditelj. Pod vodstvom kapetana Mileta Djuroviča in njegovih sodelavcev Viktorja Kosa, Vinka Novaka, Naceta Znidaršiča in Staneta Vidmarja so se Šiškarji uvrstili na prvo mesto, čeprav so imeli v ostalih ekipah hude nasprotnike. Sodeloval je tudi kapetan iz Vrhnike, tovariš Franc Dolinar, ki je dopolnil 78 let.

Zmagali so tudi šišenski šahisti Tone Jeretina, Stane Sočan in Veselin Savič pod vodstvom kapetana Iva Kosija.

Športna aktivnost upokojencev je vedno bolj množična in vnaša v življenje upokojencev medsebojne tovariške odnose. Prireditelj področnega tekmovanja Rudnik zasluži javno pohvalo.

V. BOVCON

JESENICE

Taborniki v akciji za oživljanje tradicij NOB

Taborniki jeseniške občine so zelo prizadevni. Sedaj imajo svoje odrede v Kranjski gori in Zirovnici, na Jesenicah pa delujeta odred Plavžarjev in Jeklarjev. V pomladanskem času so imeli pouk in vaje iz raznih spretnosti, ki so potrebne za taborjenje v raznih podnebni razmerah. Poleg tega pa so se udeleževali številnih akcij, ki so jih organizirali tudi v okviru mladinske organizacije. Med drugim so pripravljali kresove, udeležujejo se pohodov, spominskih slovesnosti in drugega pomembnega za oživljanje tradicij NOB. Za svojo aktivnost so prejeli že več priznanj ter pohval.

B. B.

Tabor odreda Plavž po pohodu po partizanskih poteh na Pristavo nad Jesenicami.

BRINJE

Borci med šolarji

V šolskem letu 1978/79 je prišlo do tesnejšega sodelovanja KO ZZB NOV Brinje in osnovno šolo France Bevk. Program njihovega dela je vseboval dejavnosti s področja kulture, izobraževanja, vojne sanitete, partizanskih delavnic ali gospodarstva in seznanjanje z raznimi borbenimi veščinami, akcijami v okviru obrambnega dne šole, z vojaškim življenjem, sodelovanje pri Kurirčkovih pošti itd.

V programu so sodelovali borci in borke NOB, ki so delali na omenjenih področjih in so lahko življenje in delo vojnega časa prikazali z besedo in sliko.

Prvo in drugošolčkom je Vida Brest, mladinska pisateljica in pesnica, predvsem pa partizanka, pripovedovala o pionirskih odredih. O 14. diviziji in o Kajuhu je obujala spomine članica te skupine, tovarišica Brina. Profesor dr. Janez Milčinski-Peter je bil pripravljen prikazati osmošolcem skrb za ranjence v Kočevskem Rogu, predvsem v bolnišnici Zgornji Hraštnik. Sedmošolcem je pisatelj Ferdo Godina, med vojno upravnik partijske in višje skolejske šole v Kočevskem Rogu, približal delo in življenje skojcev, ki so šli skozi to šolo. Program je zajel tudi začetek in razvoj partizanskih delavnic, predvsem delavnic za radiozveze. Tu nam je priskočil na pomoč Rudi Jančar, ki je med vojno deloval v teh delavnicah.

Zaključek teh pripovedi je bil izlet sedmošolcev in osmošolcev v Kočevski Rog. Ob tej priložnosti so bili pionirji – sedmošolci sprejeti v mladinsko organizacijo. Izleta smo se udeležili tudi borci, ki smo sodelovali v programu.

VERA MORETTI

Sredi junija so se po Kranju in okolici razširile govorice, da je iz Južne Amerike prišel na Koroško najpodlejši kranjski raztrganec Miha Perko-Samec. Nastanil se je v gostilni tik poleg jugoslovanske meje. Znano je, kdo ga je tam obiskal in kaj muči tega vojnega zločinca.

Pravijo, da se zločinec vrača na kraj zločina. Morda je res tako! Miha Perko je bil tisti, ki je 21. junija 1944. leta vodil gestapovce in raztrgance v Pševo, kjer so pred vasjo ubili na češnji Jožeta Vrečka, na drugi strani vasi pa sekretarja okrožnega komiteja KPS Kranj Iva Slavca-Jokla (v mojem članku, objavljenem v TV-15 dne 28. junija letos, je prišlo do nepravilne objave nazivov političnih forumov, zato koristim to priložnost za popravek: Jokl ni bil član

ko je bil med tistimi, ki se je potegoval za razpisano nagrado na sekretarjevo glavo. Je zdaj ob 35-letnici herojeve smrti želel še enkrat obiskati kraje, kjer je moril in obiskati preživele, ki so si dobro zapomnili njegovo ime.

Martinovčev ata, ki ga je Perko tistega dne hudo pretepel, je resda že umrl, živa pa je njegova hčerka Anica, poročena Suhadolnik. Anica je bila zaprta na gestapu v Kranju, osebno pa jo je zasliševal in mučil prav ta hudodelec, ki je te dni kukal čez mejo v Slovenijo.

Miha Perko ni samo izrodek slovenskega naroda, ampak tudi svoje družine. Pri Samčevih na Bregu (domače hišno ime Perkovi) pri Trzinu so bili štirje bratje in pet sester. Doma so imeli majhno posestvo, redili eno ali dve kravici, vola in nekaj perutnine. Oče je bil

Zločinec bi rad domov

Janez je v ravninskem predelu med Kranjem, Trzinom in Radovljico opravil več drznih akcij. Zaradi izredne hrabrosti so ga imenovali za komandirja čete. 25. junija 1942. leta je v zasedi ob cesti pri Bistrici napadel osebni avtomobil in ubil

Janez ranjen v Udimem borštu. Zdravil se je pri sestri Cilki Štular v Krčevem mlinu v Dupljah, kjer je Cilka stanovala. Julija 1942. leta so aretirali Cilko in njenega moža Cirila. Po večmesečnem zaslišanju v Begunjah so jo poslali v Auschwitz, njenega moža pa v Dachau. V taborišča so izgnali tudi Andrejevo, Janezovo in Tonetovo družino (to so vse bratje in sestre Miha Perka). Sredi septembra 1942. leta so Nemci obkolili Udim boršt. Padlo je veliko borcev, med njimi brata Janez in Andrej Perko, tretjega brata Antona pa so ujeli in je še istega leta umrl v Mauthausnu. Samčevo hišo na Bregu so Nemci zažgali.

To je kronika Samčeve družine, prepletena s trpljenjem, ognjem in črnimi trakovi. In kdo bi mogel razumeti, kako je to zdravo družinsko steblo moglo roditi tudi gnil sadež?

Miha Perko-Samec je šel v partizane spomladi 1942. leta. Ko se je II. grupa odredov prebijala z Notranjske na Gorenjsko in naprej na Štajersko, so ga določili za kurirja, vodnika te grupe odredov. Pričakati bi jih moral v škofjeloških hribih, a so ga Nemci ujeli in »pretalili« v izdajalca, gestapovca in zločinca.

Mihova sestra Cilka mi je rekla, da se je Miha že v otroških letih razlikoval

od bratov in sestra. Drugi bratje so hodili redno v službo, on pa je službe menjal, rad je postopal naokrog, ukvarjal se je s tihotapstvom čez mejo. Skratka, bil je lahkoživec.

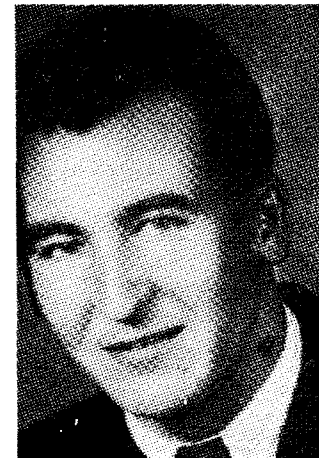
Cilka: »Dolgo nisem vedela, kaj je z njim in kje je. Mislila sem, da je v partizanih. Nekega dne 1944. leta pa so v Auschwitz pripeljali neko žensko z Gorenjske. Stala sem blizu, ko se je pogovarjala z neko meni dobro znano interniranko. Prisluhnem... mar je to mogoče. Ženska pravi: Aretiral me je Samčev Miha. Pristopim in jo pobaram: Kdo vas je aretiral? Ni me poznala in je začela pripovedovati o mojem bratu vse najslabše. Zame je bil to hud udarec.

Nekega dne so me poklicali v taboriščno upravo in mi dali dokumente rekoč, da se moram javiti na gestapu na Bledu. Na Bledu so mi rekli, da se moram javiti na gestapu v Kranju. Izpostava je bila tam, kjer je danes Gorenjski muzej. Na stopnicah sem srečala brata v gestapovski uniformi.

Miha, Miha, kaj si mislil, da si si nataknil to uniformo, sem zastokala. Očeta so nam ubili, Tone je umrl v taborišču, dva brata sta padla junaške smrti, ti pa služiš tistim, ki so uničili našo družino, dom pa zažgali. Naslonil se je na zid in rekel: Kar je, je. Zdaj je prepozno, nimam druge poti...«

Pa ni samo Samčev Miha tisti, ki ga grizeta vest in kuhata domotožje. Končno, ali imajo zločinci tega kova sploh kakšno vest? V knjigi Po sledovih črne roke na straneh od 179 do 188 opisujem kranjskega plavogardištnega obveščevalca, agenta gestapa in člana vodstva gorenjskega domobranstva Janka Marinška. Kranjski vosovci so ga skušali likvidirati decembra 1943. leta, a jim to zaradi izdaje ni uspelo. Po vojni je Marinšek z družino zbežal v Ameriko. Lani ali predlanskim

se je njegova žena ohranila in prišla v Slovenijo, čeprav je med vojno prestala hudo skušnjo z vosovci. Tako je bila navdušena nad našim napredkom in varnostjo ter zakonitostjo, da je ob slovesu sorodnikom rekla, da se bo za stalno vrnila v Slovenijo, mož pa kakor ve in zna. Pa je še njen mož poiskal vplivnega sorodnika in ga prosil, naj vpraša pristojne organe republike Slovenije, če se lahko vrne domov; res je bil na strani Nemcev in domobranstva, toda ljudi ni ne mučil ne ubijal. Pa

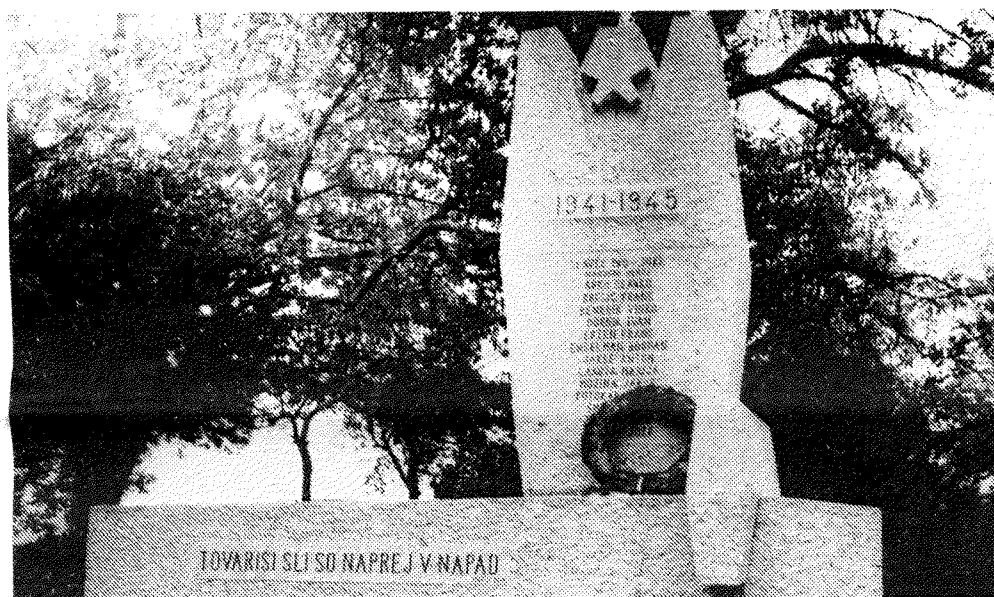

Miha Perko-Samec
kranjski raztrganec

so brneli telefoni celo med Ljubljano in Beogradom (tako mi je povedala sorodnica Marinškove žene, ki ima za moža bivšega vosovca in je zato o tem dobro poučena), pa je glasil odgovor vpraševalcu: Svetujemo, naj Marinšek ostane kar tam, kjer je, njegova družina pa se lahko vrne, kadar to želi, brez ovir.

Smo pa res dobrohotni! Tudi to je vrlina tako družbe kot osebe. Marinšku ni nihče prepovedal, da se ne sme vrniti, vendar ali bo potem moral prati svojo »dušo« pred sodiščem, če mu bodo in kakšno kazen mu bodo prisodili; o tem ne odločajo politiki, temveč sodišča. Takšen je pač pri nas zakonodajni red in tako je prav.

Jože Vidic

Spominsko obeležje padlim borcem pod Joštom

okrožnega odbora OF za Gorenjsko, temveč oblastnega odbora OF za Gorenjsko, bil pa je tudi član oblastnega komiteja KPS za Gorenjsko. Do februarja 1944. leta smo imeli Pokrajinski komite KPS za Gorenjsko in Pokrajinski odbor OF za Gorenjsko. Od tedaj naprej pa se je pokrajinski preimenoval v oblastni. Per-

čevljar in te obrti so se izučili vsi njegovi sinovi. Bratje in sestre so bili člani naprednega Društva kmečkih fantov in deklet. Povezani so bili s predvojnimi komunistom Tinom Teranom.

Janez Perko je šel v partizane že 1941. leta in je v dražgoški bitki že sodeloval kot komandir desetine.

(s soborci v zasedi) kaptana zaščitne policije Maxa Schaedlicha in še nekega podoficirja. Iz maščevanja so Nemci še isto noč vrgli iz postelj devet vaščanov in jih postrelili, čez dva dni pa so iz Begunj pripeljali še 50 talcev in jih umorili. Med talci je bil tudi Janezov oče 68-letni Franc Perko. Aprila 1942. leta je bil

Tako živijo

Od leve proti desni: Tone Čuden, Tine Ferlan in Tine Klinar. Ferlan je bil intendant 31. divizije, Klinar in Čuden pa njegova sodelavca.

Januarja 1944. leta je bil Jože Golčič-Lister iz Suhe pri Škofji Loki imenovan za intendanta 31. divizije. Dobro se ga spominjam. Pred veliko nočjo 1944. leta smo od gospodarske komisije OF za Selško dolino dobili več vozov velikonočnih paketov za borce, ki so jih pripravili v vaseh med Kranjem in Škofjo Loko. V nekem hlevu v Novakih pri Cerknem smo na Listrovo zahtevo in v njegovi navzočnosti (pri tem nam je tudi osebno pomagal) odprli vse pakete in vsebino razvrstili: na en kup smo dajali nože, na drugega nogavice, na tretji rokavice, na četrti piškote, na peti suho meso in tako naprej. Tako smo storili zato, ker so darila v enotah delili tako, da je komandir čete ali komisar pred borci vprašal, kdo nima noža, nogavic, brivskega aparata itn. Hrano in cigarete pa so razdelili med vse borce na enake dele. Sicer bi se lahko zgodilo, da bi nek-

do dobil v paketu brivski aparat, ki ga ne potrebuje ali pa ga že ima.

Ko je 31. divizija poleti 1944. nesla ranjence na Dolenjsko, je bil pri prehodu čez železniško progo Lister tako hudo ranjen, da se je šele čez nekaj ur zbudil na drdrajčnem kmečkem vozu. Z drugimi ranjenci so ga z letalom odpeljali v Bari, ko pa je ozdravel, se je vrnil v Split, bil nato nekaj časa pri zadarskem vojnem področju (tamkajšnji bolnišnici), nato pa se je prostovoljno javil v operativno enoto. Kot komandant bataljona v peti prekomorski brigadi je sodeloval v številnih bojih za osvoboditev domovine.

Pred kratkim smo ga njegovi nekdanji soborci obiskali v Poljanah v Poljanski dolini, kjer si je sezidal hišo. Je upokojen polkovnik in v njem še vedno vre intendantska žilica. Pripovedoval nam je, da je velik prijatelj domačih živali. Celo poboč-

je hriba si je vzel v najem, pašnike ogradi z »električnim pastirjem« (žico), da mu ni treba čuvati ovac. Ima jih namreč kar lep trop. V kozolcu, dvojniki, je uredil zaprt prostor za ovce in konja. Kozolec ima v najemu, konja pa si je kupil. Ovna so mu pripeljali vojaki celo iz posestva Karađorđevo v Srbiji.

»Tudi kot oficir nisem mogel biti brez živali. Ko zaradi stanovanjskih razmer nisem mogel imeti drugega, pa sem imel globe,« nam je pripovedoval Lister, kateremu po življenjski svežini in volji do dela nihče ne bi prisodil, da ima že 62 let.

Le dobrih deset minut naprej se s kmetijo ukvarja Tine Ferlan, po domače Prmošančkov. Z ženo in sinom, ki pa je trenutno pri vojaki, obdeluje 43 hektarjev zemlje. Tine je bil za Listrom intendant 31. divizije do konca vojne. Po vojni je opravil srednjo veterinarsko šolo in bil do upokojitve delo-

vodja pitališča za govedo v Smledniku. V dveh hlevih ima od 40 do 60 glav govedi, poleg tega pa je samo to zimo pripravil, reci in piši, kar 200 m³ drv za kurjavo, ki jih bo prodal. Ko smo ga obiskali, sta nas z ženo lepo sprejela in takoj je bila na mizi domača salama. Eh, kako je bil v partizanih nabrit ta Tinček. Pa vedno nasmejan, priden, tako kot še danes.

Tako Listra kot Tinčka sem vprašal, če bereta TV-15. Ne, ker nista nanj naročena. Čudno, sem jima dejal, pa toliko zanimivosti prinaša ta borčevski časopis. Ko ga berem, se mi zdi, kot bi se spet srečal s starimi znanci. Pa saj se prav zares spoznavamo preko tega časopisa.

Pa naj bo zamenjava: v Poljanah smo se najedli domače salame, mi bomo pa nekdanjima intendantoma naročili TV-15.

Jože Vidic

PISMO

Dragi tovariši!

Pred nekaj leti sem poslala članek o Slovencih v Uziški republiki, ki ste ga objavili v vašem listu. Danes pošiljam »Žuborenja«, šolski list osnovne šole v Ivanjici, ki nosi ime znanega revolucionarja, voditelja narodnoosvobodilnega boja in narodnega heroja Milinka Kušića. V tem listu je članek moje sestre. V narodnoosvobodilnem gibanju je delala od leta 1941, kot vsa naša hiša. To pišem zato, ker so bili od prvih januarskih dni do konca marca 1941 v koncentracijskem taborišču v Medjurečju mnogi komunisti iz Slovenije. Poleg Slovencev so bili v tem taborišču pri Ivanjici v Srbiji tudi komunisti iz Bosne in Makedonije. Naša hiša je bila glede na to, ker sem bila članica KPJ od leta 1940, vez s taboriščem. V taborišču je obstajal partijski komite katerega člane smo obveščali o vsem, kar se je dogajalo. Spominjam se mnogih tovarišev, ki so preko nas prejeli pakete od svojih družin. Jože Potrč je bil dober prijatelj moje matere in Janez Hribar jo je obiskoval še po vojni. Spominjam se Kozaka, Jagra, Miška Kranjca in drugih. Z nekaterimi izmed njih sem bila v stikih še po vojni. Moja sestra je v članku, ki ga pošiljam, pisala svoje spomine pod naslovom »Treba se je boriti, da bi živeli«. Pripovedovala je, kako je Milinku Kušiću, enem izmed ustvarjalcev Uziške republike in organizatorju vstaje v teh krajih – padel je kot komisar Četrte krajiške divizije konec marca 1943 – predala radijsko postajo. Postaja, kot tudi radijski aparat, so pustili tovariši iz taborišča v Medjurečju. To je bilo po 27. marcu 1941, ko so bila vsa takšna taborišča razpuščena. Spominjam se, kako smo te tovariše, med katerimi je bil tudi Slovenec s harmoniko, spremljali z Ivanjice s stisnjenimi pestmi – skoraj vsa mladina.

Prosila bi, če v TV-15 objavite vest, da bi jo prebrali nekdanji taboriščniki iz Medjurečja. Radi bi namreč zvedeli, kdo je v naši hiši (Ivanjica, Javorska 11) pustil radijsko postajo in radijski aparat, ki je bil za vstajo, kot edini v našem kraju, izjemno dragocen. Mislim, da bi bil to prispevek k partijskim jubilejem, saj se prav s pomočjo takšnih zapisov, vi to dobro veste, zvedo marsikateri resnice iz naše bogate revolucionarne preteklosti.

Kot načrtujem, bom v invalidskem domu v Strunjanu v drugi polovici avgusta in če se bo kdo javil, mi, prosim, sporočite; moj beograjski naslov je: Ul. Miročka 5.

Želim vam vse najlepše in od srca pozdravljam vse člane uredništva TV-15!

Milka Petrović
nosilka spomenice 1941

Okupacija je. Prvo leto brez svobode. Ni slišati pesmi in ne veselih vzklikov kopalcev, ki skačejo v izvir Moravice. Tiho je. Šepeta se ... Od sestre in njenih tovarišev, članov okrajnega komiteja KPJ v Ivanjici sem zvedela, da nekaj pripravljajo. Povedali so mi, kje so skriti tovariši, videla sem nove obraze. Vem tudi, da je naša hiša v Javorski ulici 11 v Ivanjici vez s koncentracijskim taboriščem v Medjurečju. Skrbela sem za meni neznanne aparate, ki so bili shranjeni v naši hiši in še posebno za enega, ki so ga taboriščniki pustili ob razpustitvi taborišča marca 1941.

Po naravi tiha in mirna, sem vlivala zaupanje in organizatorji odpora so mi dajali vse odgovornejše naloge. Tokrat naj bi se sestala z Milinkom Kušićem in mu predala paket. Rekli so mi, naj ga nosim pazljivo, da je njegov mehanizem občutljiv kot najtanjše steklo, ki ne sme niti malo počiti.

Poznala sem Milinka Kušića. Vedela sem, da je komunist, da je bil v zaporih, da so ga hudo mučili. Videla sem ga po ulicah Ivanjice, nikoli pa z njim še nisem govorila. Povedali so mi, kje se skriva in kako lahko pridem do njega.

Bil je topel, soparen poletni dan junija 1941, ko sem se s paketom pod pazduho, za-

Sestanek leta 1941

Treba se je boriti, da bi živeli

vitim v brisačo, odpravila proti Lučki Reki. Milinko se je skrival nad Radulovića poljem. Ob poti so njive in sadovnjaki, poleg obale Moravice gozdiči vrb in akacije. Odšla sem točno opoldne, da bi izgledalo, kot da grem na kopanje. Ko sem prišla do Prokopa in drugega ovinka, pri današnjem domu invalidov, sem se obrnila na levo in po stezici zavila proti obali Moravice. V strahu, da me kdo ni opazil, sem se pred tem previdno ozrla na levo in desno. Ko sem bila skrita pogledom kogarkoli, sem prišla paket z obema rokama in pohitela k obali. Bojazni, ki me je spremljala vso pot, se je pridružila radost, da se bom kmalu osvobodila pa-

keta in da ne bo več treba skrbeti za radijsko postajo, ki sem jo morala tako paziti. Tekla sem proti Moravici, trdno prepričana, da sem nalogo opravila.

Nenadoma sem zaslišala korake. Bil je Milinko. V roki je imel veliko knjigo, napisano v nekem tujem jeziku. Gledal me je žalostno in veselo. Tako se mi je zdelo. Mislim, da se je razveselil paketa, to se je videlo na njegovem obrazu. Od kod žalost? Morda je mislil o tem, kaj vse nas mlade čaka v okupirani domovini. Na sebi sem imela obleko z modrimi cvetovi in okoli vratu belo-modre trakove, zvezane v pentljo. Prvič sem slišala Milinkov tihi glas, namenjen meni:

– Vidiš, Jelo! Tako modra in nežna, s pentljami, si podobna deklicam iz pravljic, ki so jih pisali stari književniki današnjih hudodelcev, ki pobijajo otroke širom po Evropi. Treba se je boriti za to, da ne ubijajo ... boriti se je treba, da bi živeli, da nikoli več ne bi ubijali naših otrok in naše mladosti, da bi živeli v svobodi. Mi smo se začeli boriti in tudi ti se boriš, Jelo. Prinesla si aparat, ki je zelo dragocen za naše delo. Govoril bo o svobodi, ki je lepa, kot je lepa tvoja mladost. Hvala ti! Bodi previdna pri delu, sovražnik je močan in pomagajo mu tudi domači slugi. Pozdravi tovariše!

Stala sem, nekako nisem

mogla oditi. Ne vem, koliko časa bi lahko še poslušala takšne besede, tako nenavadno izgovorjene, namenjene meni in mladim, namenjene svobodi.

Vso pot do doma sem razmišljala o Milinku. Čudila sem se, zakaj ga preganjajo in zakaj so ga preganjali, ko pa ima vendar rad otroke,

mladost, svobodo ... svoje ljudstvo. Prevzela me je nenavadna žalost, ki je trajala vse do srečanja s tovariši iz komiteja.

Naloga je bila opravljena.

★

Milinko Kušić ni prišel s svobodo v Ivanjico. Svoboda je prišla brez mnogih mladih. Vselila se je v hiše, zgrajene tam, kjer sem nekega poletnega dne junija 1941 izročila radijsko postajo, preko kate-re je v eter odhajala resnica o boju našega ljudstva. In ko grem danes po asfaltni cesti iz Ivanjice proti Lučki Reki, grem mimo kraja, kjer sem poslušala besede o boju, o svojem sodelovanju v njem, o mladih, ki so vedno lepi kot svoboda ... O mladih, ki ob doprsem kipu heroja postanejo in s spoštovanjem prisluhnejo njegovemu sporočilu, kot sem mu prisluhnila jaz, v gozdčku nad Radulovića polem.

Jelka Petrović-Mihailović

Od velikanov se je treba nenehno učiti

Podpora akciji »Spomini na Milinka Kušića«

Čeprav sem za vašo hvalevredno akcijo »Spomini na Milinka Kušića« pozno zvedel, sem napisal prispevek in zdaj ga pošiljam.

Dolžnost nas živih je, storiti vse, kar je v naši moči, da se čim dostojneje oddolžimo tistim, ki so vse svoje tako nesebično vgradili v temelje naše današnje sreče in mirnega vsestranskega razcveta. Od padlih velikanov, kakršen je bil tudi Milinko Kušić, se je treba nenehno učiti, ker se imamo od njih kaj naučiti. Uče nas, spominjajo in opominjajo, da ne smemo nikoli pozabiti na ideale, ki so jih z zanosom nosili v svojih prsih in ob slovesu z nami neomadeževane ponesli s seboj.

Prav v tem je največja vrednost vaših prizadevanj, vaše akcije. Zato sem prepričan, da bodo vaše zamisli v zadovoljstvo vseh nas tudi uresničene.

Želim vam veliko uspeha in vas tovariško pozdravljam!

Miodrag Petrović

P. S. Hkrati pošiljam kot darilo svojo knjižico pesmi »Govorica ljubezni«, posvečeno tovarišici Olgi Grbić iz Kosjerića, padli borki in najmlajšemu komisarju čete v Drugi proletarski brigadi.

Iz narodnoosvobodilnega boja, linorez: Zoran Ačić, osmi razred Osnovne šole »Milinko Kušić« iz Ivanjice

Minilo je toliko let, črte tega obraza pa so ostale v meni

Tako piše Tihomir Stojnić iz Zagreba, spominjajoč se Milinka Kušića

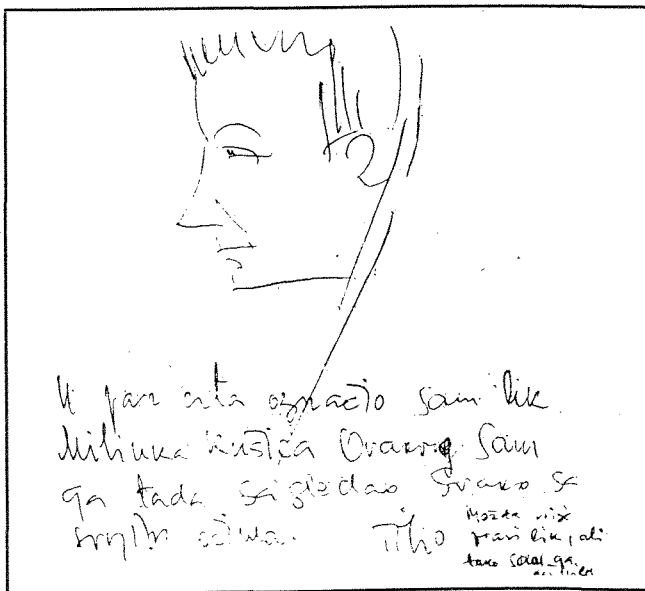
V doslej zbranem gradivu v akciji našega lista »Spomini na Milinka Kušića«, je med drugim tudi pismo in risba, na kateri je Tihomir Stojnić, borec Četrte krajiške divizije, danes polkovnik v pokoju, »okarakteriziral podobo Milinka Kušića«.

Risba je nastala 3. aprila letos:

In kaj je napisal njen avtor Velimir Stojnić?

»Nisem slikar (čeprav je bila v rani mladosti to moja želja).

Po pogovoru s teboj, ki me je spomnil na Milinka Kušića, komisarja naše divizije,

sem narisal njegov lik – takšnega, kakršnega se spominjam. Minilo je mnogo let, črte tega optimističnega obraza pa so ostale v meni. Morda to ni njegova prava podoba, tako sem ga pač videl, vsaj takrat ...»

Čas hiti, a spomini na Milinka Kušića žive v nas. Cilj naše akcije je, da zberemo čim več spominov in dokumentov o tem revolucionarju Uziške republike. Vse, kar bomo zbrali, bo objavljeno v knjigi kot zbornik spominov in dokumentov; del tega bo razstavljen v stalni zbirki spominskega kotička v naši šoli.

Milivoje Trnavac

GLASILO OSNOVNE ŠOLE MILINKA KUŠIĆA IZ IVANJICE, JE NOSILEC VRSTE PRIZNANJ: V ŠOLSKEM LETU 1974/75 JE BIL MED PETDESETIMI ŠOLSKIMI GLASILI IZ VSE JUGOSLAVIJE NAJBOLJŠI, NASLEDNJE ŠOLSKO LETO JE PREJEL POHVALO ZA NAJBOLJ USPEŠNO SODELOVANJE Z DRUGIMI ŠOLSKIMI PIONIRSKIMI LISTI... ZA NAJUSPEŠNEJŠE NEGOVANJE TRADICIJE NARODNOOSVODILNEGA BOJA JE »ŽUBORENJE« V ŠOLSKEM LETU 1977/88 PREJELO TUDI POSEBNO DIPLOMO IN DE-NARNO NAGRADO.

Tovariš Lojze Ferjanič-Ljubo se Jožeta Srebrnič-a takole spominja:

Prvič sem ga videl in srečal spomladi 1944 na enem od pohodov 3. čete 2. bataljona VDV, ki se je pomikala iz vasi Čadrg čez Zadlaz proti vasi Krn. Na pobočju Mrzlega vrha smo dohiteli skupino počivajočih partizanov, med katerimi je vidno izstopal starejši mož sivih las in s sivo brado. Njegova podoba se mi je živo vtisnila v spomin. Še danes ga vidim, kako sedi na parobku podrtega drevesa,

V valovih narasle in hladne Soče

Pred 35 leti je v valovih narasle Soče izgubil življenje heroj Jože Srebrnič in še trije partijski funkcionarji: Jože Krajc-Žakelj, Jože Peršolja-Filip in Venceslav Krivec-Janko.

Kanal na Soči

oblečen v partizansko (angleško) uniformo s ti-tovko na glavi. Nosil je manjši nahrbtnik in karabinko je imel položeno čez kolena.

Ko sem v četni koloni korakal mimo njega, sem pozabil na utrujenost. S pogledom uprtim vanj sem hodil vravnano kot v pozdrav njegovim letom in sivim lasem. Spoštovanje me je prevzelo, čeprav nisem vedel, kdo je.

★

Zadnjič sem ga srečal tistega usodnega dne, 11. julija leta 1944. Skupina pripadnikov 2. bataljona VDV, v kateri so bili komandant bataljona Andrej Hocnar-Boris, pomočnik komisarja bataljona Feliks Prelovec-Srečko, pomočnik komisarja 1. čete Venceslav Krivec, jaz kot pomočnik komisarja 2. čete in še nekaj borcev je tega dne prišla na določeno zborna mesto pri neki osamljeni kmetiji visoko na pobočju desnega brega Soče. Tu je že bila skupina partizanov s tovarišem Jožetom Srebrničem, njegovimi sodelavci in spremstvom.

Bilo je pozno popoldne. Hišni gospodar nam je postregel s svežim sadjem in moštom.

Tako zbrani smo sestavljali skupino političnih in terenskih aktivistov ter borcev Zapadno-primorskega okrožja,

med katerimi je bilo nekaj tovarišic s tovarišem Jožetom Srebrničem na čelu in skupino pripadnikov VDV s komandantom Borisom. V obeh skupinah je bilo od 25 do 30 ljudi. Imeli smo skupen cilj: prehod čez Sočo, potem pa naprej po določenih nalogah. Srebrničeva skupina je bila namenjena na tretjo oblastno partijsko konferenco, Borisova skupina pa v štab 2. brigade, ki je bil takrat na Banjski planoti.

Še pred mrakom sta obe skupini zapustili zborna mesto in se napotili na livado ob reki Soči med Kanalom in Anhom. S seboj so tovariši spotoma odnesli gumijast nemški jurišni čoln, v katerem bi se postopoma vsi prepeljali čez reko. Čas, mesto in način prehoda je določila in organizirala terenska služba. Kot terensko delavko smo poznali tovarišico Rozalijo Križanič-Sočo.

Prvi prehod

Prišli smo na mesto prehoda. Trda noč. Tišina. Začele so se priprave. Treba je bilo nategniti jekleno vrv, ki je bila potopljena v vodi in na obeh bregovih privezana za močnejši drevesi. Ko je bilo to opravljeno, smo se morali natančno pogovoriti o prehodu. Čoln se je že zibal na gladini. V njem je bilo prostora za

štiri osebe z opremo. Takole smo si zamislili: Pri vsakem prehodu bi se vkrcali štirje tovariši in se drželi za jekleno vrv z lastnimi rokami vlekli na nasprotni breg. Tam bi dali znamenje, da bi druga skupina potegnila čoln nazaj in ponovila pot. To bi ponavljali toliko časa, dokler ne bi bili vsi na drugem bregu. Zadnja skupina bi morala vrv potopiti v vodo in skriti čoln na določenem mestu.

Komandant 2. bataljona VDV, tovariš Boris je kot vojaški starešina v dogovoru z ostalimi prevzel organizacijo in vodenje prehoda. Iz svoje skupine je določil štiri tovariše, ki bi kot prvi ob cesti Gorica-Tolmin postavili dve zasedi in tako zaščitili celo skupino. Med določenimi tovariši sem bil tudi jaz. Še preden pa smo se vkrcali, so nas vprašali, če sploh znamo plavati. Trije smo zanimali in tako je iz prve skupine ostal samo Venceslav Krivec. Pridružili so se jim Jože Srebrnič, Jože Krajc in Jože Peršolja, sami dobri plavalci. Posedli so v čoln in se počasi začeli odrivati od brega. Še prej smo se dogovorili, da nam v primeru nevarnosti javijo, da jih bomo potegnili nazaj.

Bil sem v skupini, ki je držala za najlonsko vrvičco, na katero je bil privezan čoln. Razpenjena in narasla Soča po močnem deževju prejšnje noči me je s svojim šumenjem spomnila Gregorčičevé

pesmi »Soča voda je šumela...«, le da mi v tem trenutku njeno šumenje ni bilo všeč. Vzbujala je strah.

Čeprav je bilo precej temno, smo lahko opazili previdno oddaljevanje našega čolna od brega. V popolni tišini smo jih spremljali in z zadržanim dihom. Prišli so do sredine reke, tja, kjer je tok najmočnejši. Zaslišali smo, kako je nekdo zastokal in takoj za tem smo opazili, kako voda odnaša čoln stran od jeklene vrvi. Spogledali smo se. Vedeli smo, da s tovariši v čolnu ni vse v redu, a vendar je še vedno tlela iskrica upanja na njihovo rešitev, bodisi da se je kdo obdržal na jekleni vrvi ali na vrvi, pripeti na čoln. Vedno dalje je reka odnašala čoln. Potegnili smo ga nazaj in se s strahom zazrli v prevrnjen čoln. Takrat je pustila vsa razsodnost.

Začeli smo glasno klicati tovariše po imenih, toda nihče se ni odzval našemu klicu. Le odmev naših glasov je izginjal v noč.

Z bolečim občutkom smo se zavedali, da nam prvi poskus prehoda ni uspel in da smo pri tem izgubili štiri vodilne tovariše. Upanje, da bi se še kdo rešil, nam je povsem splahnelo.

Poskus drugega prehoda

Komandant 2. bataljona VDV, najstarejši po funkciji in položaju in zavedajoč se odgovornosti za vso skupino, je odločil:

»Čez Sočo moramo za vsako ceno! Ni umika!«

Kako izvesti drugi prehod? Med različnimi predlogi je obveljalo, da jekleno vrv prenesemo nekaj deset metrov višje in tako s poševnim prehodom ublažimo tok rečne matice na bok čolna.

Tiho smo stali ob praznem čolnu, ki je bil pripravljen, da zareže valove. Tišino je pretrgal komandant Boris. Obrnil se je k meni in dejal: »Ljubo, greva zdva.« Bese, ki niso zvenele strogo ukazovalno, so me prebu-

dile iz razmišljanja. Že sem se videl, kako me Soča odnaša vedno dalje in vedno globlje in skoraj sem imel občutek krivde, saj bi moral biti jaz mrtev namesto enega od utopljenih tovarišev. Pogledal sem komandantu v oči in dejal: »Boris, reci, da greva na drugi breg Soče čez most, pa grem s teboj. V čoln ne stopim, saj si malo prej videl, kaj se je zgodilo s tovariši.« Tisti trenutek bi mi bila milejša smrt z rafalom iz sovražnikovega mitraljeza kot v valovih motne in hladne Soče. Boris ni ničesar odgovoril. Ostal je nem in zamišljen. Naenkrat zgrabi za roko pomočnika komisarja Srečka rekoč:

»Srečko, z menoj!«

nosti ne bi ovirala. Čvrsto držeč se za jekleno vrv in z veliko mero opreznosti sta potiskala čoln od brega. Ko sta prišla približno do mesta, kamor je uspelo priti prvi skupini, je nenadoma odjeknil v noč obupen klic: »Nazaj!«. Potegnili smo. Tedaj pa se je najlonska vrv pretrgala. »Nazaj, nazaj!« so še vedno odmevali klici. Ničesar nismo mogli storiti.

Boris in Srečko sta se borila z valovi narasle Soče. Večkrat je bilo slišati, kako se med seboj kličeta: »Boris, – Srečko, Boris – Srečko...« V tem boju za življenje je bil menda Srečko tisti, ki je padel iz čolna, a se mu je še uspelo obdržati za jekleno vrv in vrv na čolnu. Ko sta spoznala, da se je vrv utrjala, nista od nas pričakovala nobene pomoči. Prepustila sta se vodnemu toku, ki ju je nosil proti niže stoječemu mostu, na katerem je bila sovražnikova straža.

Soča je odnašala čoln. »Še dve žrtvi,« so bile naše obupne misli.

Po drugem ponesrečenem poskusu prehoda čez reko in prepričani v izgubo šestih tovarišev smo se potrli vrnili v svoje enote. Od terencev smo nestrpnost pričakovali novice o njihovi usodi.

Narodni heroj Jože Srebrnič

Vstopila sta v čoln.

Spet sem bil v skupini, ki je držala za najlonsko vrv.

Boris je odločil, da bosta prehod tvegala sama s Srečkom. Če se jima posreči, moramo priti za njima vsi po dva in dva v čolnu. Onadva pa bi prevzela zaščito skupine.

Nahrbtnika in orožje sta položila na dno čolna, da ju pri prevozu in reševanju iz slučajne nevar-

Čez dan ali dva smo izvedeli, da sta Boris in Srečko prišla v štab brigade in s seboj prinesla tudi opremo. To nas je zelo razveselilo. Obenem je še zadnje upanje razbila vest, da so prvi štirje tovariši utonili.

Kdo in kaj je bil Jože Srebrnič, sem izvedel šele po vojni.

Gumijasti čoln v muzeju NOB v Kromberku živo spominja na tragični dogodek 11. julija 1944.

ZALOŽBA KOMUNIST ZALOŽBA BOREC LJUBLJANA

Ker še zmerom dobivamo naročila za TITOVA ZBRANA DELA, načrtujemo morebiten ponatis knjig, ki so doslej že izšle, a so razprodane. Seveda pa se bomo za ponatis odločili le v primeru, če bomo zbrali primerno število novih naročnikov.

Zbrana dela JOSIPA BROZA TITA v slovenščini bodo v 40 knjigah izšla predvidoma v naslednjih letih.

Že objavljena cena je 100,00 din za posamezno knjigo 1. letnika. Po možnosti bi bila enaka cena tudi za ponatis, vendar vas bomo o dokončni ceni še pravočasno obvestili.

Če se torej želite prijaviti kot naročnik, izpolnite naročilnico in jo čimprej pošljite na naslov: ZALOŽBA BOREC, LJUBLJANA, Miklošičeva 28.

Naročilnica

Zbrana dela JOSIPA BROZA TITA

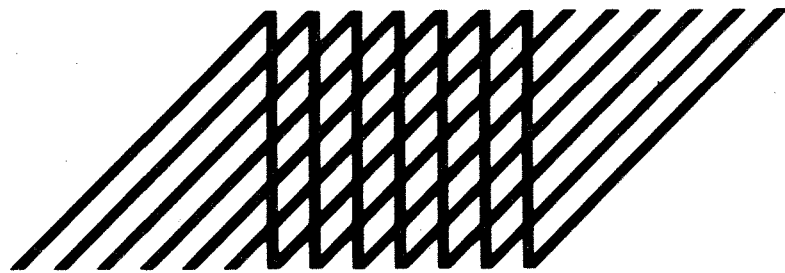
Priimek in ime

Natančen naslov

Zaposlen(a) pri (naslov)

Naročam se na komplet Zbrana dela Josipa Broza Tita.

Datum: Podpis naročnika:

NOVOTEKS

NOVOTEKS, tekstilna tovarna izdeluje:

- tkanine iz čiste runske volne,
- tkanine iz mešanice volne in poliestra
- pletenine,
- moške, ženske in otroške hlače,
- ženska in dekliška krila,
- otroške in športne komplete

64220 ŠKOFJA LOKA, KIDRIČEVA 56
TEL. 61-766

PODJETJE ZA PTT PROMET KOPER

**poštni, telefonski in
telegrafski promet**

paloma

higienski
papirji

toaletni papirji

sladkogorska

P. p. 2
Telefon: 67-231,
67-255
Telegram: Iskra
Železniki
Telex: 34578 YU ISEM
Žiro račun: 51510-601-
12659

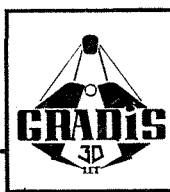
ISKRA

Široka potrošnja. n. sol. o.

**TOZD – Tovarna elektromotorjev
in**

**gospodinjskih aparatov, n. sub. o.
Železniki, Otoki 21**

**GRADBENO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE**

LJUBLJANA

**TOZD
LESNO INDUSTRIJSKI OBRAT
ŠKOFJA LOKA N. SOL. O.**

Proizvajamo vse vrste lesnih izdelkov

**GOZDNO GOSPODARSTVO
NOVO MESTO**

n. sub. o.
68000 Novo mesto
Gubčeva 15
Telefon: h. c. 068 21-065
Žiro račun: 52100-601-10152

KOMUNALNO GRADBENO PODJETJE ILIRSKA BISTRICA

**gradbena dela, proizvodna dejavnost,
kamnolom, preskrba s pitno vodo,
kanalizacija, odvoz smeti**

SLOVENJ GRADEC

Sreča ljudi pod Uršljo goro

Kako živijo in delajo v kmečki KS Sele-Vrhe pod Uršljo goro, kjer so se pogosto zadrževali partizani, smo se tokrat pogovarjali s Tomislavom Klemenčičem, učiteljem in vodjo osnovne šole Sele-Vrhe. Klemenčič že 9 letu živi in dela v tem kraju. Uspelo mu je pridobiti zaupanje prebivalstva, ki je pretežno kmečko. Odkar je bila leta 1974 ustanovljena KS, je njen tajnik. V pogovoru smo izvedeli, da dela kot prosvetar in družbenopolitični delavec na mnogih področjih v kraju. Kot sam pravi, so mu v največje zadovoljstvo urejeni odnosi v kraju, njegov napredek in sreča ljudi, s katerimi živi in ustvarja.

Podružnična šola uspešno opravlja kulturno in prosvetno dejavnost. Postaja resnična družbena institucija in le kot taka danes lahko služi svojemu pravemu poslanstvu. V letošnjih počitnicah nameravajo šolo adaptirati. Sredstva za popravilo so delno že zagotovljena, pričakujejo pa tudi širšo družbeno pomoč.

Poleg organizacij delujejo še: prometni krožek, pevski zbor, dramsko-recitacijska skupina, pravljčni krožek, krožek za ročna dela in drugi. Učenci se vključujejo tudi v gasilski krožek, ki sodeluje z gasilskim društvom. Šola sodeluje na vseh pomembnejših prireditvah v kraju, na partizanskih in drugih proslavah. Ob nedavno izvedenem programu »obrambni dan« so na Zgornjih Selah pripravili pester kulturni program. Borci so nato ob tabornem ognju pripovedovali svoja doživetja iz polpretekle zgodovine.

Krajevna skupnost Sele-Vrhe si je začrtala realen srednjoletni program, ki ga še dopolnjuje in uresničuje. Zgradili in asfaltirali so cesto Sele-Bukovska vas. Prav tako je asfaltiran večji del ceste Sele-Slovenj Gradec. Na Zgornjih Selah so delno že uredili pokopališče, v načrtu imajo tudi ureditev partizanskega groba in Meškovega groba.

Kulturna dejavnost v KS je bogata. Zelo uspešno dela selski oktet, ki je pred nekaj leti slavil svojo deseto obletnico.

Ker se že vrsto let pojavljajo prostorski problemi, se je krajevna skupnost s pomočjo občine Slovenj Gradec in občinske kulturne skupnosti aktivirala pri izgradnji doma kulture. Ker je v tem kraju vrsto let delal in živel pisatelj Franc Ksaver Meško, bodo dom kulture poimenovali po njem. Vsi iskreno upajo, da se bodo njihove želje v bližnji prihodnosti tudi uresničile.

ADOLF ANKON

SPODNJA IDRIJA

Srečanje vojkovcev

»Bodite pristrčno pozdravljeni, dragi borci slavne Vojkove brigade! Sprejemamo vas danes prav tako, kot ste bili sprejeti med NOB, ko ste branili našo Cerkljansko in prihajali iz akcij na počitek v naš kraj.«

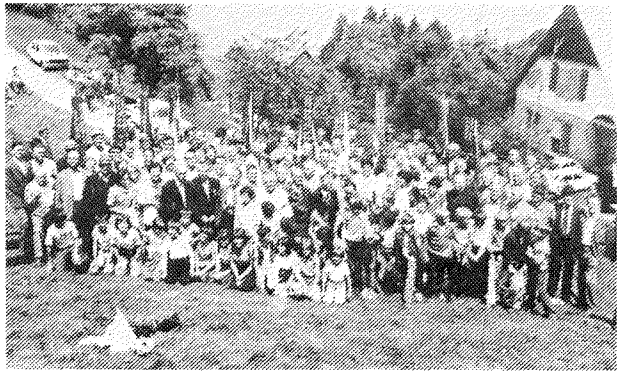
Tako je na začetku slovesnosti predsednik krajevnega skupnosti Podlanišče pozdravil nekdanji borec Vojkove brigade, ko so se v nedeljo, 24. junija zbrali na srečanju ob domačiji pri Kacinu v Cerkljanskem vrhu, kjer so se med NOB pogosto zadrževali.

Zbranim je govoril Ferdo Tolar-Mirko, nekdanji komandant Vojkove brigade. V svojem govoru je orisal prehojeno pot te borbene enote. V tem kraju so se počutili varne, čeprav so se na robu osvobojenega ozemlja večkrat spopadli s sovražnikom, ki so mu ubranili vdor na osvobojeno ozemlje.

Srečanje se je nadaljevalo s kulturnim programom, v katerem je sodelovala godba na pihala iz Idrije, moški pevski zbor »France Prešeren« iz Novakov in mladina osnovne šole »Vojkove brigade« iz Spodnje Idrije.

Po uradnem delu srečanja so nekdanji borci v prijetnem razpoloženju obujali spomine na čase med NOB, ki so jih tam preživeli.

JANEZ JERAM

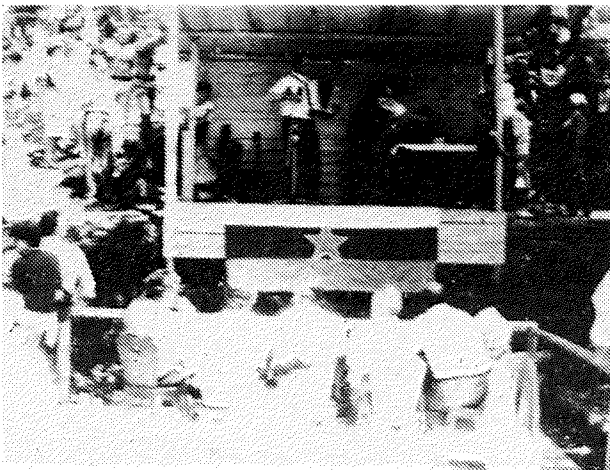
Vojkovci v Cerkljanskem vrhu

MATERIJA

Izlet v Goriška Brda

Člani združenja borcev NOV Materija in njihovi svojci so se odpeljali minulo nedeljo na izlet v Goriška Brda, spotoma pa so spoznali tudi nekatere predele, kjer so se med NOB borile enote 9. korpusa (Trnovski gozd, Cepovan, Banjško planoto), v Brdih pa so si ogledali osrednji spomenik padlim v NOB pri Gonjačah.

S. G.

Harmonikar pred ocenjevalno komisijo

BEGUNJE

Tekmovanje harmonikarjev-amaterjev

V prvih dneh junija je Turistično društvo Begunje organiziralo tekmovanje harmonikarjev-amaterjev. To tekmovanje je bilo na hribčku pri sv. Petru nad Begunjami na Gorenjskem.

Ocenjevalni komisiji in prisotnim gledalcem se je predstavilo 35 tekmovalcev iz severnega predela Gorenjske. Z diatoničnimi harmonikami je nastopilo 26, s klavijskimi pa 9 tekmovalcev in ti zadnji so bili ocenjeni posebej. Na »diatonkah« sta bila najboljša brata Marjan in Metod Praprotnik iz Ljubnega pred Francetom Fabijanom iz Besnice. Na »klavirkah« pa so bili najboljši Janez Zupan iz Lesc pred Begunjčanoma Vilijemom Komanom in Jožetom Trlejem.

Med nastopajočimi je treh omeniti najstarejšega, Franca Mohorča iz Begunj, ki je že v 83. letu starosti.

Vsi tekmovalci so poleg spominskih diplom prejeli tudi značke in praktične nagrade, ki so jih prispevale delovne organizacije.

Zaradi izrednega odmeva na to prireditev, ki je bila letos šele preizkus, bo verjetno to tekmovanje, v okviru Turističnega društva Begunje, postalo tradicionalno.

JOŽE AMBROŽIČ

MOZIRJE

Preizkus znanja rezervnih starešin

V okviru redne vzgoje in izobraževanja rezervnih vojaških starešin je komisija za vojaško in politično izobraževanje pri občinski konferenci ZRVS Mozirje organizirala 10. junija preizkus znanja za RVS z območja občine Mozirje.

Preverjali so teoretično in praktično znanje, in sicer v streljanju z vojaško puško, v orientacijsko taktičnem pohodu, v reševanju taktične naloge in s testom preverjali znanje na temo »Zračni napad in protinapadalni boj«.

V osnovni šoli v Mozirju pa so si ogledali razstavljeno vojaško orožje, ki ga uporablja TO.

Preizkusa znanja se je udeležilo več kot 130 starešin. Dobra strokovna usposobljenost in zavzetost vseh vojaških rezervnih starešin je bila kronana z lepim uspehom. S tem so prispevali lep delež h krepitvi ljudske obrambe in družbene samozaščite. Hkrati so se vključili v akcijo »Nič nas ne sme presenetiti«.

TONE MODRIJANČIČ

ZAGORJE OB SAVI

Koraki ob spomenikih

Krajevna organizacija ZB NOV Zagorje ob Savi-Center poleg drugih zadolžitev zadnja leta prizadevno seznanja svoje člane s številnimi spomeniki naše borbe in revolucije v Sloveniji in zunaj nje.

V zadnjih dveh letih smo obiskali Jasenovac, Kozaro, Doberdob, Lisco, Pokljuko, Mauthausen, Gusen, Ljubelj, Urh pri Ljubljani, Dražgoše, Dun ha Ostrem vrhu itd.

Spomenik v Mauthausnu, ki je postavljen v spomin našim državljanom, ki so jih tam pomorili nacisti, razjeda rja. Upamo, da so naši pristojni organi že poskrbeli za dostojnejši videz našega spomenika.

V Dražgošah smo bili dvakrat. Trinajstega tega meseca smo si ogledali spomenik sekretarju CK KPJ Djuri Djakoviću na Duhu na Ostrem vrhu ob severni meji.

Imamo še veliko načrtov. Predvsem bi radi obiskali prizorišče hudih bojov na Sutjeski. Ker pa smo člani naše organizacije ZB v glavnem že upokojeanci, bo drago potovanje na skrajni jugozahod Bosne in Hercegovine zahtevalo daljše priprave. Dobrodošla bi nam bila tudi kakšna pomoč, ki bi nam olajšala premostiti stroške dolgega potovanja na Tjentište.

I. P.

PREVALJE

Naj bodo zgled

V soboto, dne 16. junija je delovna organizacija Viator, TOZD Potniški promet ponovno povabila borce iz železarn Ravne in druge v občini na enodnevni izlet, ki je letos že četrto leto zapored.

Delovna organizacija potniškega prometa Viator iz Prevalj ima v svojem kolektivu nekaj čez 100 delavcev, a med njimi nimajo niti enega člana borcev, ker so pač sami mlajši ljudje.

Pot je borce peljala po novi cesti Slovenika iz Maribora do Arje vasi, potem po Savinjski dolini do Gornjega Grada.

Kolektiva borcev iz železarn Ravne in občinski odbor borcev NOV Ravne na Koroškem se lepo zahvalujeta tako delavskemu svetu kot podjetju potniškega prometa Viator iz Prevalj za izvedbo izleta.

IGNAC ZDOVC

POSAVJE-JEŽICA

Po poteh 30. divizije v Benečiji

Po sklepu VVI Posavje-Ježica smo organizirali izlet po borbeni poti 30. divizije, ki se je borila za prehod čez Sočo v Benečijo v februarju leta 1944. Izlet je bil organiziran zato, da bi prikazal borbeno pot te divizije. Orisal jo je preživeli borec Kosovelove brigade, naš član – invalid Stane Mahne.

Vsa zahvala članom krajevnega organizacije ZB Dobrovo in njenemu predsedniku, tovarišu Ivanu Zaletelu za tovariški sprejem in razlago pri raznih obeležjih in spomenikih padlih borcev.

Vojaški invalidi Posavje-Ježica smo položili venec pri spomeniku 24 preminulih občanov v vasi Dobrovo.

S srečanja pri naših tovariših v Benečiji in v Brdih smo invalidi odnesli najlepše vtise in željo, da se še srečamo.

CVETO KUMER

BLATNA BREZOVICA

»Slovenika 79«

V soboto se je na gradbišču avtoceste Ljubljana-Vrhnika pri Vrhniki začela mladinska delovna akcija »Slovenika 79«. V akciji sodelujejo mladi brigadirji iz OZD PAP iz Ljubljane, Vrhnike, vojaki vojašnice Boris Kidrič iz Šentvida ter brigadirji iz pobratene občine Kavadarci.

Zbranim brigadirjem sta poleg drugih spregovorila o pomenu akcije predsednik OK ZSMS Ljubljana Šiška Tomaž Šaunik ter generalni direktor PAP Stevo Reljič.

Popoldne so v brigadirskem naselju Blatna Brezovica potekala številna športna srečanja in zabavni program.

JOŽE CURIN

Mladinska delovna akcija na avtocesti Ljubljana-Vrhnika

IDRIJA

Sprejem mladih v ZK

V okviru praznovanja letošnjih pomembnih partijskih jubilejev je v ponedeljek, 25. junija 1979, v dvorani hotela Nanos v Idriji komite občinske konference ZKS Idrija organiziral srečanje jubilarov, ki so v zvezi komunistov že več kot 30 let.

Srečanju je prisostvovalo okrog 100 jubilarov iz idrijske občine, katerim je sekretar komiteja občinske konference ZKS Idrija Vlado Zajc izročil spominska knjižna darila.

Slavnostni govornik na srečanju je bil Anton Ladava, medobčinski sekretar ZKS severnoprimske regije, ki je v govoru med drugim poudaril plodno delo komunistov-jubilarov v izgradnji naše domovine in njihov prispevek k prenašanju bogatih revolucionarnih izkušenj na mlajše rodove.

Na srečanju v Idriji so v Zvezo komunistov sprejeli 34 mladih iz šolskega centra, organizacij združenega dela in krajevnih skupnosti idrijske občine.

S. K.

RADOVLJICA

30-letnica organizirane obrambne vzgoje mladine

Jubilejno 30-letnico organizirane obrambne vzgoje mladine so v radovljiški občini počastili z več priložnostnimi prireditvami, ki sovpadajo tudi v akcijo Nič nas ne sme presenetiti. Razen številnih predavanj in pohodov za šolsko mladino in člane ZSMS ter vsakoletnega Partizanskega tabora heroja Tončka so pripravili tudi izredno uspelo razstavo pod naslovom Trideset let obrambne vzgoje mladine v radovljiški občini. V začetku junija je bila razstava najprej v dvorani radovljiške graščine, takoj za tem pa tudi v domu Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici.

Številni obiskovalci, predvsem osnovno in srednješolska mladina, rezervne starešine in občani, v Bohinju pa tudi šolske ekscurzije in drugih krajev, so si lahko ogledali izvirne fotografske posnetke, prvotne dnevnike s streljanj, drugo dokumentarno gradivo in učne pripomočke od samega začetka še takomenovane predvojaške vzgoje in celotnega poteka te dejavnosti v občini do današnjih dni. Razstavljena je bila tudi zbirka prvih vojnih pušk, drugega orožja in opreme do najsodobnejše pehotne oborožitve in opreme, s katero se urijo mladi danes.

Da je razstava tako dobro uspela gre zahvala predvsem poizkušnim delavcem oddelka za ljudsko obrambo občinske skupščine, ki so zbrali in tudi postavili razstavno gradivo.

V sklopu proslave tega jubileja je bilo v Radovljici srečanje nekdanjih rezervnih starešin – učiteljev obrambne vzgoje. Ob tej priložnosti je občinska skupščina podelila 42 predavateljem posebna priznanja.

J. R.

KLJUČ PRI DOBROVI

Novo spominsko obeležje

Na Ključu pri Dobrovi se je v nedeljo poleg številnih gostov in krajanov zbralo 220 še živečih borcev Dolomitskega odreda, ki so skupaj proslavili 60-letnico KPJ, SKOJ in naprednih sindikatov.

V ta namen je predsednik CK ZKS France Popit odkril spominsko ploščo padlim borcem in izročil partizanski dom, ki je bil zgrajen s sredstvi skupščine občine Vič.

S proslave na Ključu pri Dobrovi

Rudnik, organizacij združenega dela, in neprecenljivim udarniškim delom krajanov Brezij, Dobrovo in okoliških dolomitskih krajev.

Slavnostni govornik je bil Stane Vrhovec, predsednik ZZB NOV te ljubljanske občine. V kulturnem programu pa so sodelovali učenci osnovne šole iz Horjula, Dobrove in Polhogradca.

JOŽE ČURIN

Opatovac – Lovas

Izkop posmrtnih ostankov padlih borcev v Sremu

Odbor slovenskega bataljona I. krajiške proletarske brigade je sprejel od občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV v Vukovaru obvestilo, da bodo na podlagi dogovora z dne 26. 3. t. l. izkopali posmrtni ostanki padlih borcev našega bataljona nad vasio Opatovac 9. junija letos. Izkopa naj se udeleži tudi naš predstavnik.

Z nekdanjim komisarjem Slovenskega bataljona Dušanom Kecmanom in inž. Pavletom Flertom smo se tistega dne zgodaj zjutraj v Opatovcu pridružili predstavnikom Zveze združenj borcev NOV iz Vukovarja, Opatovca in Lovasa ter odšli na južni rob vzpetine ob majhni dolinici med vase-ma Opatovac in Lovas. Ob robu so še vedno opazni sledovi nekdanjih strelskih jarkov. Po poizkusnem izkopu 1975. leta, ko so našli posmrtni ostanki treh borcev, so sklepali, da so v teh jarkih zasuti posmrtni ostanki tudi drugih borcev.

★

Komisar Kecman je obudil spomine na 17. januar leta 1945. Naš bataljon je na predvečer tega dne pozno v noč prispel s 1. bataljonom iz prve bojne črte, ki je tekla od Sotina do Donave, na počitek v Opatovac. Zgodaj zjutraj, ko borci še niso dobro zaspali, jih je prebudil klic k orožju. Močne sovražnikove sile, 2.500 do 3.000 moč, podprte s 20 tanki im topništvom, so prebile najprej prvo in nato drugo bojno črto. Bataljona sta ob 6. uri zjutraj zasedla rezervne strelske jarko na južnem robu vzpetine nad Opatovcem, ki so jih izkopali borci 1. krajiške brigade med 5. in 9. januarjem. Slovenski bataljon je zasedel položaje nad Opatovcem, 1. bataljon pa položaje levo, v smeri proti Lovasu. Pokrajino je pokrivala tanka plast snega. Kmalu so borci opazili v bela pregrinjala oblečene sovražne vojake. Vnel se je boj. Sovražnik je najmočnejše napadal področje, ki ga je branil Slovenski bataljon. Uporabil je glavino svojega moštva, tanke in topove. Kljub premoči, boljši oborožitvi in večjim izkušnjam v

frontalnem bojevanju, sovražnik ni uspel vreči naših borcev iz strelskih jarkov. Tedaj je sovražnik obšel vas Opatovac in z vzhodne strani prišel za hrbet Slovenskemu in 1. bataljonu, pa tudi 10. krajiški, ki je okrog 8. ure zasedla položaje jugozapadno od vasi Opatovac. Naše enote so se znašle v hudem križnem ognju. Izdano je bilo povelje za umik. Slovenski bataljon, ki se je nahajal najgloblje v obkoljenem žepu, se je moral v boju umikati po čistini, ker so bili jarki zatrpani z mrtvimi in težko ranjenimi borci. Padle so nove žrtve. Borci Slovenskega in 1. bataljona so se pred vasio Lovasa še enkrat z vso silo postavili v bran sovražnikom, nato pa so nadaljevali umik proti jugu. Sovražnik je vdrl v vas Lovas ob 12. uri. Slovenski bataljon je dobesedno izkrvavel, toda tudi sovražnikove izgube niso bile majhne.

Padlo je okrog 77 borcev Slovenskega bataljona, mnogo borcev je bilo težje in lažje ranjenih, nekaj jih je zajel sovražnik. Tu se je težko ranjen, ležeč na nosilih, pripravljenih za prenos v zaledje, da bi ne padel živ v roke sovražnika, ustrelil kapetan Albin Dolščak, namestnik komandanta bataljona. Bil je prvoborec, doma s Turjaka, ki ga je v našo enoto poslal iz Barija Vrhovni štab NOV in POJ, da bi prevzel poveljstvo v slovenski enoti.

Če upoštevamo, da so vaščani Lovasa že 1946. leta izkopali in prenesli v skupno grobnico 239 borcev, med katerimi so bili nedvomno tudi borci Slovenskega bataljona, da smo 1975. leta pokopali posmrtni ostanki treh borcev in sedaj še najmanj 14 borcev, potem menimo, da je našlo svoje zadnje domovanje na pokopališču v Lovasu skoraj vseh 77 borcev, kolikor jih je po dosedanjih ugotovitvah padlo na območju Opatovac – Lovas.

Za prekop gre zahvala organizacijam Zveze združenj borcev NOV v Vukovaru, Lovasu in Opatovcu ter občinski skupščini in krajevnima skupnostima teh krajev.

Posebna zahvala pa gre krajanom Lovasa, ki skrbijo za skupno grobnico, v kateri počivajo tudi naši borci.

MILAN PEROCI

Borcem 15. divizije NOV in POS, 2. grupe odredov in Dolenjskega odreda

V soboto, 21. julija, ob 16. uri bo odkritje spominskega taborišča 2. grupe odredov, kjer je bila ustanovljena 1. slovenska partizanska brigada – 2. grupa odredov. Zbor borcev 2. grupe bo ob 15. uri v samem taborišču na Kremenjaku. Tam se bodo zbrale tudi vse mladinske pohodne enote 2. grupe in ostalih enot, ki bodo izvedle kulturni program. Mokronoška mladinska pohodna enota narodnega heroja Milana Majcna pa bo tudi zaprisegla. Odkrita bodo spominska obeležja čet, bataljonov, štabov in Polhove kuhinje. Prenosišče udeležencev te spominske slovesnosti bo v Sela-Šumberku, deloma pa tudi v taborišču pod skrbno pripravljenimi šotori, da se bodo lahko udeležili osrednje proslave, ki bo naslednjega dne v Gornjem Podšumberku.

V nedeljo, 22. julija, ob 10. uri bo odkritje spominskega obeležja Dolenjskega odreda v Srobotnicah pri Sela-Šumberku. Obeležje bodo odkrili v spomin devetim borcem tega odreda, ki so padli 8. marca 1945 na Kremenjaku. Zbor borcev Dolenjskega odreda bo ob 9. uri v Sela-Šumberku, od koder bodo odšli skupaj v Srobotnice k odkritju spominskega obeležja. Sodelovala bo tudi mladina, ki bo izvedla kratek kulturni program. Nato se bodo vsi skupaj udeležili osrednje proslave v Gor. Podšumberku.

V nedeljo, 22. julija, ob 14. uri bo v Gornjem Podšumberku odkritje spominskega obeležja padlim narodnim herojem Milovanu Šaranoviču, Predragu Jevtiču-Draganu in Ivanu Kavčiču-Nandetu. Tam bo osrednja proslava s slavnostnim govorom in kulturnim programom. Med programom bo podeljena domicilna listina 15. diviziji, ki jo bodo podelile občine Trebnje, Novo mesto, Črnomelj in Metlika. Občina Trebnje pa bo domicilno listino še posebej podelila 2. grupi odredov.

Odbori borcev 15. divizije (Gubčeva, Cankarjeva, 12. 15. in artilerijska brigada), 2. grupe odredov in Dolenjskega odreda vabijo vse borce in svoje padlih naj se proslave udeležijo v čim večjem številu, ker bomo s tem počastili spomin na padle heroje in druge borce NOV ter slavnostno praznovali dan vstaje Slovenskega naroda.

Prevozi do kraja proslave so zagotovljeni z avtobusi od železniške postaje Radohova vas, ki bodo vozili od vlakov iz smeri Ljubljana ob 7.45 in 11.45 uri, iz smeri Novo mesto pa ob 8.15 in 10.40 uri. Tudi za povratek bodo popoldne vozili avtobusi do železniške postaje Radohova vas.

Za osebna motorna vozila je proti kraju proslave odcep od avtoceste pri vasi Bič; to je odcep za Radohovo vas, Litijsko in Žužemberk.

Borci Tomšičeve brigade!

Odbor Tomšičeve brigade vabi borce te brigade na proslavo ob 37-letnici ustanovitve brigade, ki bo v ponedeljek, 16. julija 1979, ob 10. uri v vojašnici »Boris Kidrič« v Šentvidu v Ljubljani.

Priprave za srečanje v Birčni vasi

Borci številnih slovenskih partizanskih enot in krajanj krajevnih skupnosti Birčna vas pri Novem mestu bodo v soboto, 14. julija letos, skupno proslavili krajevni praznik Birčne vasi, dan vstaje, dan borca, 60-letnico KPS in SKOJ, obenem pa priredili tovariško srečanje.

Tako so se dogovorili predstavniki krajevnih organizacij Zveze borcev s predstavniki Gubčeve, Cankarjeve, Ljubljanske, Devete, 15. in artilerijske brigade ter italijanske partizanske brigade Fontanot. Borci vseh teh enot so se borili na območju te krajevnih skupnosti in krajanj si žele srečanja s preživelimi borci vseh teh in tudi drugih partizanskih enot.

Ob tej priložnosti bodo odkrili spominsko ploščo trem padlim borcem Gubčeve brigade, temu je namenjena tudi dva kilometra asfaltirane ceste Ruperč vrh-Lakence, kar so uspeli zgraditi krajanj s svojimi sredstvi in delom. Slavje bo pred gasilnim domom v Stranski vasi, s pričetkom ob deseti uri. Mladina teh vasi, znana po svoji družbenopolitični aktivnosti, bo za to priložnost organizirala pohod po poteh Gubčeve brigade in ga zaključila s prihodom na slavnostni prostor.

Domačini iz teh vasi vabijo na to veliko slavje vse preživele borce in aktiviste, ki so se v času NOB borili na tem območju. Starejši jih imajo v najlepšem spominu, mlajši pa o takratnih dogodkih veliko vedo, ker jim o tem stalno pripovedujejo starjši, zlasti člani borčevske organizacije.

V spomin tovarišu Kardelju

Zadnjič sem ga videla 12. maja lani na proslavi pri Šmiglovi zidanici

Pošiljam pesem, ki sem jo napisala kmalu po žalostnem sporočilu o smrti tovariša Kardelja. Vest me je zelo presunila. Ko se je leta 1946 vračal z mirovne konference v Parizu, se je ustavil v Konjicah in nam povedal, kako si je prizadeval za naše pravice. Tega dne se dobro spominjam. O tem sem takrat poročala v Ljudski pravici. Zadnjič sem ga videla 12. maja lani na proslavi pri Šmiglovi zidanici. Tudi na pogrebu v Ljubljani sem bila. Še nebo je jokalo z nami ... Danes pa je tako lep sončen dan.

Tu je pesem:

V slovo tovarišu Kardelju

*Veliko si narodu svojemu dal,
še več Jugoslaviji celi.
Prodornosti tvojega duha in misli
še nismo v celoti dojeli.*

*Pokazal si prave poti v socializem
in nove smeri za razvoj,
predno tvoj glas je za vedno utihnil
in našel si v smrti pokoj.*

*Za vedno pa v srcih boš naših živel,
saj misel ne more umreti.*

*Kakor do danes, tudi naprej
nam boš pomagal živeti tako,
da bo srečna nam vsa domovina
in vredna velikega vzornega sina.*

Tovariški pozdrav!

JULKA TAJNIKAR, Slovenske Konjice

Brat ni pobegnil z morišča

dmev na »Pomniki revolucionarnega delavskega gibanja in narodnoosvobodilnega boja v domžalski občini«

Pred nekaj dnevi sem v Domžalah kupila knjigo »Pomniki revolucionarnega delavskega gibanja in narodnoosvobodilnega boja v domžalski občini«, ki so jo napisali Franc Avbelj, Miroslav Stiplovšek in Ivan Vidali, izdala in založila pa Kulturna skupnost Domžale. Knjiga je izšla letos.

Avtorji nedvomno zaslužijo priznanje, čeprav je naša, Javorškova družina prizadeta. Gre za neresnico, ki nas boli in tišči. Na strani 161 piše:

»Dne 22. marca 1943 pa se je pomikal proti Moravčam dopoldne avtobus. V njem so peljali 8 ljudi iz Begunj, iz zavora smrti. Nameravali so maščevati smrt

nemškega nadučitelja in učiteljice. Ljudje v avtobusu so vedeli, kaj jih čaka. Gledali so s težkim srcem lepo dolino, v kateri bodo njihovi grobovi. Avtobus se je

ustavil sredi Moravč. Talce so raztovorili, jih postavili pred drvarnico in privezali za late drvarnice. Medtem je enemu od njih, Cirilu Javoršku iz Zaloga, uspelo uiti, druge pa so ustrelili.

Nemci so talce pustili mrtve, privezane za drvarnico, v opomin živim. Kdor je šel mimo, so ga prisilili, da si jih je ogledal. Šele zvečer so jih pobrali in odpeljali ...«

Naj pojasnim: V naši kmečki družini je bilo enajst otrok. Že leta 1942 smo delali za partizane, decembra pa se jim je priključil tudi Ciril, a so ga Nemcu ujeli.

Januarja leta 1943 so v Moravčah in okolici aretirali več družin ter jih izgnali v razna taborišča v Nemčiji. Med njimi je bila tudi naša. Meni in sestri Francki je uspelo pobegniti k sorodnikom v bližnjo vas. Ko so omenjenega dne ustrelili talce, sva jih mrtve videli tudi z Jelko Bregar iz Zaloga pri Moravčah. Takrat sem bila stara trinajst let – toda še sedaj me spreleti srh, ko se spomnim na izmučen obraz mrtvega brata.

Zvečer omenjenega tragičnega dne je pokojni mežnar Maks Gril moral odvezati vse ustreljene talce in jih naložiti na tovornjak. O tem mi je večkrat pripovedoval – ne samo meni, temveč tudi drugim vaščanom. Bilo mu je zelo hudo, ko je na tovornjak nesel truplo mojega brata.

Torej nisem sama, ki sem videla mrtvega brata! (Da je pobegnil, sem prvič zvedela iz citirane knjige.)

Prosim avtorje knjige, da naši družini, kakor tudi vsem, ki so poznali brata, pojasnijo, kje so dobili ta podatek. Če pa vztrajajo na tej trditvi, naj nam povedo, kaj je bilo z bratom po begu, ker ga nihče več nikoli ni videl. Na nemškem letaku pa je zapisan kot peti po vrsti ... (letak je objavljen v tej knjigi).

MARIJA JAVORŠEK, Domžale

Franc Piškur iz Šnt. Lovrenca

Odmev »Po trnovi poti do najlepšega maja«, 19. številka TV-15

Sem naročnik TV-15 že od vsega začetka in mi v njem ugajajo vsi članki in zapisi. V reportaži Jožeta Vidica »Po trnovi poti do najlepšega maja« sem zasledil več podpisov obiskovalcev Prešernove rojstne hiše v Vrbi. Med njimi tudi Franca Piškurja iz Šnt. Lovrenca na Dolenjskem – s pripombo, da je partizan. V oklepaju piše, da v statističnem popisu vasi na Slovenskem ni tega kraja! Verjetno so vas po vojni preimenovali. Čudim se, da so to vas zgrešili, saj ne gre za kakšen hribovski zaselek z nekaj hišami. To je večja vas, ki leži ob železniški progi Ljubljana–Novo mesto in je četrta postaja od Ivančne gorice – občina Trebnje. Iz tega sklepam, da so statistični podatki nekoliko pomanjkljivi. Vem, da obstaja Šnt. Lovrenc! Za drugega na Dolenjskem nisem slišal. V mladih letih sem živel v sosednji fari, to je v Šentvidu pri Stični. Sedaj živim v Kranju, zato tudi ljudi ne poznam, partizani pa sem čisto druge.

Tovariški pozdrav!

FRANC GREGORČIČ, Kranj

Smo se pozabili, tovariši?

Prav bi bilo, da se interniranci iz Flossenbürga prihodnje leto spet srečamo?

Po vojni smo se nekdanji interniranci zloglasnega koncentracijskega taborišča Flossenbürg večkrat srečevali. Družilo nas je tovarštvo in prijateljstvo, skovano v dneh nacističnega nasilja, ko je človeško življenje tako malo pomenilo. Sestajali smo se in nekajkrat skupaj tudi obiskali ta nekdanji tako osovraženi kraj ter se poklonili žrtvam nacizma.

Tam je izgubilo življenje 73.692 naših tovarišev vseh narodnosti Evrope in med temi veliko število naših rojakov. Lahko trdimo, da smo bili Slovenci, le z redkimi izjemami, zelo priljubljeni in cenjeni med pripadniki drugih narodnosti. Bili smo pripravljeni pomagati drug drugemu – če že ne drugače, pa vsaj z bodrilno besedo, ki je tu še kako veliko pomenila.

Žal se zadnja leta več ne srečujemo! Nekateri tovariši, ki so bili zelo delovni, so pomrli, nekateri so ostareli in oslabei, drugi pa spet niso tako zavzeti, da bi se vez med nami ohranila. Sicer je še deset mesecev do tedaj, vendar bi morda le začeli premišljevati o tem, da bi se 23. aprila prihodnje leto spet srečali. Takrat bo minilo petintrideset let, ko so nas Amerikanci osvobodili ... ko smo štiri dni taval po cestah in gozdovih, preganjani in brez hrane, in ko smo izgubili štiri tisoč tovarišev, ki niso mogli nadaljevati poti in so bili zato postreljeni.

SREČKO ŠORLI, Jesenice

Srečanje z Djurom Pucarjem-Starim

Stopil je k meni, se sklonil in vprašal: »Kaj ti je?«

Mnogo je bilo napisanega v slovo velikemu revolucionarju Djuru Pucarju-Staremu. Naj, čeprav *še* danes, o njem spregovorim še jaz. V človekovem življenju so spomini, ki ostanejo in takšen je tudi spomin na srečanje s tovarišem Starim.

Čutim dolžnost in tovariška zavest me sili, da to zapišem:

Bilo je leta 1936, ko me je – skupaj s primorskim rojakom iz Ilirske Bistrice – prišla fašistična policija. Namenjena sva bila na Reko, kjer naj bi se vkrcala na kako ladjo, ki bi plula v Alžir ali Francijo, od tam pa bi odšla v Španijo, v vrste republikanskih borcev. Po treh tednih maltretiranja v reškem zaporu so me fašisti na Sušaku predali jugoslovanskim orožnikom. Na Sušaku sem bil v samici dvaintrideset dni in potem so me prepeljali v Makedonijo, kjer sem kot primorski begunec pred fašizmom živel že prej.

Pot do Makedonije je trajala mesec dni. V vsakem večjem mestu smo se ustavili in te postanke sem preživel v zaporih. Tako sem šel preko Ogulina, Zagreba, Rume in Beograda, kjer sem bil zaprt devet dni.

V beograjskem mestnem zaporu sem se srečal z Djurom Pucarjem-Starim:

Že tako izčrpan sem zbolel še za grižo. Ležal sem v kotu celice, na smrt utrujen, ostrizen do golega. Obrt nisem bil, ker nisem imel dveh dinarjev, da bi plačal brivca. Djuro Pucar me je opazil. Stopil je k meni, se sklonil in vprašal: »Kaj ti je?« Do takrat se nisva poznala. Vprašal me je, od kod sem in kako se pišem. Ko sem mu povedal, da sem Primorec in da se pišem Sedmak, je prisedel. »Poznaš Damaska Sedmaka?« je vprašal. Povedal sem mu, da je moj sorodnik. Plačal mi je brivca in mu dal denar s prošnjo, naj gre v kantino in prinese zame limone in čokolado. Ko sem dobil vse naročeno, mi je svetoval, kako naj uporabim, da si opomore. Povedal je, da je bil z mojim sorodnikom skupaj v Sremski Mitrovici. Obljubil mi je, da mi bo stal ob strani in pomagal, kolikor bo le mogel. povedal je tudi, da so mu pri zaslišanju razbili čeljust in poškodovali zobe, tako da je tu sedaj na zdravljenju. Potem sva se ločila. On je šel v Sremsko Mitrovico, jaz pa na trnovo pot v Makedonijo.

Spet sem šel iz zavora v zapor. Bil sem v Nišu, Kumanovem, Skopju in Negotinu. Od tu sem moral vklenjen – bila je strašna vročina – peščiti enainsemdešet kilometrov, do žandarmerijske postaje v Bistrici ob Vardarju. Prepričan sem, da te težavne poti ne bi prenesel, če se v beograjskem zaporu ne bi srečal z nepozabnim tovarišem Djurom Pucarjem-Starim, ki mi je toliko pomagal.

Bil je velik človek in to priznanje mu je izrekel tudi tovariš Tito. Vse življenje se je boril za to, da bi bil človek človeku res človek. Hvala ti, Djuro Pucar-Stari!

CELESTIN SEDMAK, Ormož

ODGOVOR: K stroškom za zdravstvene storitve, zdravila in pripomočke med drugim ne prispevajo borci NOV pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943. Drugi borci NOV, ki imajo čas udeležbe v NOV ali čas aktivnega in organiziranega dela v narodnoosvobodilnem boju priznan v dvojnem trajanju najmanj od 1. 1. 1945 do 15. 5. 1945 pa ne prispevajo k stroškom za zdravila ob prevzemu v lekarni na recept, za kurativne zdravstvene preglede v dispanzerju za borce ali v splošni ambulanti in za zdraviliško zdravljenje (76. in 78. člen samoupravnega sporazuma o pravicah in obveznostih zdravstvenega varstva občinskih zdravstvenih skupnosti regionalne zdravstvene skupnosti Celje).

Komandant Miha

Kako so ravnali Reparjevi, ko je nenadoma bila pred nas vse postavljena alternativa: ali pokoriti se osvajalcem, ki so jih sovražili in celo zaničevali (Lahov niso nikoli marali že od Kustoce naprej do Pijave, Kobarida in Soče) in ki prihajajo vedno zato, da bi kaj vzeli, ali pa se uprli fašizmu, ki je bil najhujši sovražnik doslej vsemu svobodoljubnemu človeku.

Cim je začel prihajati v te kraje Janez Hribar iz Loške doline in ljudem tolmačil cilje Osvobodilne fronte, je tu našel ljudi, ki so se takoj brez dosti pomislekov ključili vanjo. Njena mreža se je začela vidno širiti preko Toncljevih na Hribarjevem k Rudolfovim na Kremenco, Kovačičevim na Milavo, Reparčanom, na Goro, k Cajnarjem itn. Strinjali so se s tem, da bo šele sedaj spregovorilo orožje.

Cepprav je morda France najgloblje sovražil vojno, se je z drugimi vred odločil za tisto, česar pravzaprav ne želiš, a vseeno moraš storiti, ker gre zares. Takrat je veljalo nekaj le orožje in upor. Narodnoosvobodilni boj, združen s preobrazbo naše družbe, se je Francetu in drugim zdel edino normalen in logičen izhod iz nastalega položaja, ko je vojna razgalila nesposobnost, podkupljivost in izdajstvo vladajočih meščanskih krogov. Janez Hribar je preprosto dodal misel, da samo hrepenenje po lepšem in boljšem še ni dovolj. Za take ideje se je vredno in se moralo boriti. Tako je tudi tu začelo partizanstvo. Partizani v Kožljškem taborišču in v Zali so v vseh teh vaseh imeli odlično zaledje in tudi Reparjevi so dobro vedeli, kje jim je mesto.

France Rudolf in France Korošč sta postala glavna stebra OF v teh krajih. Oba sta bila že izoblikovani osebnosti in sta dopolnjevala eden drugega. Reparjev France je bil predvsem bolj borben od Rudolfa. Kmalu je bil za okoliš Cajnarje postavljen OF odbor. Njegov sekretar je postal France Rudolf iz Kremence, člani odbora pa so postali poleg Korošča še Janez in France Zalar iz Gore, brata Alojz in Stane Kraševac iz Hribarjevega, Polde Mramor iz Slugovega, Anton Rudolf iz Kremence, Janez Kovačič iz Milave, Tone Tekavec iz Koroš, Ciril Mlinar iz Verda in še eden, ki pa ni vztrajal do konca. Najbolj delavni, med njimi razumljivo naš France, so postali tudi člani KP.

Kmalu je vsa okolica Cajnarjev vzplamtela v ognju upora, kar se je najlepše pokazalo na znanem oboroženem zboru 22. oktobra 1941 na Okroglici, ko so se prebivalci okolice Cajnarjev odločili, da se upro morebitnemu vdoru Italijanov po napadu Borovniške čete na italijansko posadko v Bezuljaku. Štab tega upora se je v glavnem ves čas sestajal pri Reparjevih.

Ugled, ki so ga ti napredni fantje, posebno pa še France, uživali pri ljudeh, je bil odločujoč pri osveščanju prebivalcev, da so skoraj vsi sledili pozivom Osvobodilne fronte in izvrševali naloge, značilne za leto 1941.

Cudno bi bilo, če Francetu ne bi uspelo vključiti tudi njegove družine. Julija 1941 je delal še sam, a je brat Tone kmalu odkril, kaj ima za bregom. V njegovem ležišču v senu je slučajno odkril več zavrtkov listkov z natiskanimi parolami. To je Francetu še prav prišlo, ker je tako Toneta lahko brez kakšnih posebnih nagovorov takoj vključil v delo. Tone je bil nato že septembra 1941 poleg še treh drugih sprejet v SKOJ in malo za tem so bili sprejeti še strije. Francetov brat Lojze je šel skupaj z njim v NOV in padel leta 1943, sestra Ivana je postala članica skoja spomladi 1943, po novem letu 1944 članica rajonskega komiteja skoja in postala se istega leta članica komunistične partije. Oče je postal navdušen zagovornik idej upora ter je bil zaradi tega odličen aktivist, ki je marsikatero mater naših partizanov predvsem potolažil, ji dobro svetoval, reševal posamezne partizane v težkih situacijah med hajkami in ofenzivami, bil zunanja zveza z ilegalci v gozdnem skrivališču in jih predvsem obveščal o situaciji. Njegova hladnokrvnost je bila prav nalezljiva. Čudovito se je znal obvladati v samotnih situacijah, v katerih se je večkrat znašel. Tako je nekoč zvečer v naglici še »nažical« od sovražnikovih vojakov (bili so znani Turkestanci) v hiši cigarete za Toneta, ki je takrat ravno prišel domov in toliko, da jim ni padel v naročje. Tu ni dovolj prostora, da bi opisal očetovo obnašanje, ko je moral s Tončkom v spremstvu Italijanov odpeljati še zadnjega malega prašička in moko, kar jim je še ostalo po požigu, v postojanko, kako je bil takrat deležen brezumnega zmerjanja in pljuvanja belogardističnih tercijalk itn.

Leta 1944 je bil oče Jože izvoljen za predsednika narodnoosvobodilnega odbora za vasi Cajnarje, Reparje, Krušče in Goro. Takrat je bil star že 66 let in napravil vse, kar je bilo v dani situaciji mogoče. Tudi Francetova mama je napravila vse, kar je mogla.

Ne bo mogoče z metri, kilogrami in urami izmeriti vsega dela, poti in dejanj, ki jih je France leta 1941 nparavil. Med temi deli so bila: organiziranje narodne zaščite, postavljene predvsem nočnih zased, zbiranje hrane – pri njih je bila zbiralnica oziroma skladišče hrane za partizanski taborišči pri Kožljeku in v Zali – ki so jo domači fantje in zaščitniki nosili k Sv. Urhu in nekam proti Pokojišču, obveščevalna in kurirska služba, širjenje literature, listkovne akcije, izobešanje zastav na dan 1. dec. 1941, zbiranje orožja – samo France je zbral 7 pušk – skrb za ranjence in ozebljence, razkrinkovanje izdajalcev itn.

Zgodilo se je, da je Tone spoznal v Banjolah upokojenega oficirja JA Franceta Bratovža – Aca iz Stožic. Beseda je dala besedo in odkrila sta, da je bil Aco tisti partizan s hudimi ozeblinami, ki jih je dobil v verdski akciji februarja 1942, ki sta ga Tone in France spravila iz Gore k Poldetu Mramorju pod Slugovim, odkoder so ga odpravili drugi naprej na Ulako in preko Grahovega naprej v bolnišnico.

18. februarja 1942 je imel pravo srečo, da ga niso Italijani zalotili s puško, ki jo je ravno takrat čistil. Namesto v skrivališče jo je tokrat začasno odložil pod posteljo. Italijani, ki so tega dne preiskovali vse hiše daleč naokrog, so vdrli tudi k Reparjevim. Pozoren obiskovalec je puško lahko zagledal s praga, Italijani pa nič. Po njihovem odhodu je oče samo pripomnil: »Če že imate take reči doma, jih vsaj pošteno skrijte!« Bilo je spet, da so Italijani vdrli v hišo in presenetili družino pri skupnem branju Poročevalca. Pa se znajde mati in se preprosto vsede nanj in tako skrije pred vsiljivci.

Prišla je tista čudežna pomlad 1942. leta, ko so Italijani zaradi nemoči s partizansko pomočjo zapustili z izjemo Blok skoraj vso Notranjsko. Vsi v narodni zaščiti organizirani fantje in še nekaj povrhu, 17 po številu, so 18. maja šli v partizane. Skupaj so šli, ker so bili že kot otroci skupaj, hodili skupaj v šolo, skupaj fantovali, kosili in skupaj delali za OF. Šli so sami dobri fantje, ki so se tudi sprijaznili s tem, da bo marsikdo izmed njih mrtev prej ali slej. Res jih je od teh padlo 6. Naenkrat je bilo konec prikritih sestankov, nočnega dela, skrivnih obiskov, zbiranja hrane itn., namesto tega pa so jih spremljali strah, mraz, neskončni pohodi med zasedami in domačimi izdajalci, napadi, umiki in nenehno drsenje na robu življenja.

V vrste bataljona Ljube Serčerja jih je sprejel legendarni Tone Vidmar-Luka in jih dodelil tretji četi. Niti si niso ogledali partizanskega življenja, že je bil tu 20. maja oster spopad z motorizirano italijansko kolono pri Selšču in Topolu. Tega dne so Italijani vdrli z velikimi silami na osvobojeno ozemlje in med potjo požigali povsod tam, kjer so šli fantje v partizane. Vohunska izdajalska služba je tako hitro delovala, da so Italijani že po dveh dneh s spiski iskali vse fante, ki so šli v partizane. Ker jih ni bilo, so preprosto požigali. Gorelo je tudi pri Reparjevih, Italijane pa so pri Selšču in Topolu morali reševati tanki.

(Se nadaljuje)

Piše: Milena Štrajnar

8

»Povej nam, tovariš...!«

Madridsko dopoldne.

Hitimo mimo Španskega trga, krajevske palače in trga Puerta del Sol, na katerem je zaznati živahen utrip trgovskega središča, se oddahnemo ob pogledu na park del Retiro. Nizi modernih stanovanjskih sosesk. Za kratek čas se ustavimo v univerzitetni četrti in že smo na razgledni točki, imenovani Casa del Campo.

Jesen 1936. Fašisti so vse sile usmerili na Madrid, prepričani, da bi osvojitev glavnega mesta, srca Španije, pomenila tudi poraz republike. Izbrane frankistične sile so uspele prodreti do madridskih predmestij na Casa del Campo, vzdolž reke Manzanares in celo v univerzitetno četrt onkraj reke. Poveljujoči general Mola je izjavljal, da bodo njegove štiri kolone zasedle mesto s pomočjo pete kolone, ki je v Madridu. (Izraz »peta kolona« je tako postal soznačnica za vse sovražnike v zaledju.) Zmotil se je! Prav v teh najbolj kritičnih trenutkih so meščanke in meščani Madrida množično odhajali v pomoč branilcem, bili v prvih bojnih vrstah.

Geslo »No pasaran!« (Ne bodo prodrli!) je bil odgovor na fašistično vstajo. Sovražnikova ofenziva je doživela poraz.

Tri leta Francu ni uspelo zavzeti Madrida! Med padlimi branilci je bilo 200 Jugoslovancev in od tega 60 Slovencev, mnogo jih je bilo ranjenih.

»Tu je bila vkopana naša brigada,« pripoveduje Anton Cetin, »in fašisti pred nosom, oddaljeni le nekaj več kot dvajset metrov.« Ranjen je bil v nogo.

O bojih za Madrid govori tudi Jože Kopinič. Bogastvo spominov in misli, kakršnih je malo.

Na Casa del Campo doživimo enega najbolj pristranih trenutkov. Borke narodnoosvobodilnega boja, ki so v naši skupini, razvesele španske borce z nageljni. Besede Dragice Rome, podpredsednice republiškega

odbora ZZB NOV Slovenije, so tople. »Bili ste nam vzgled, kako se je treba boriti za svobodo,« reče. »In dnevi, ki jih preživljamo, so nepozabni zaradi vas, borcev španske revolucije.« Oči so solzne, radost je v srcih.

Branili so Madrid in njihova kri je rdečila Manzanare. Postanemo na enem izmed mostov. Lovorov venec, v spomin in v zahvalo. Manzanare sprejme to nenavadno darilo nežno, spoštljivo.

V beležnici pa ostane zapisano:

»Ste republikanci? Od kod?«

»Iz Jugoslavije.«

Pozdrav s stisnjeno pestjo, nasmeš.

»Žal nam je za nesrečo... potres v Črni gori.« (Besede iz ust mladih Madridčanov.)

Prado. Eden najbogatejših muzejev na svetu, ki hrani več kot 6000 umetniških del. Ob drugih, so tudi dela največjih španskih slikarjev. El Greco in Murillo. Velasquez in njegove Las Meninas. Francisco Goya in streljanje rodoljubov... Uprli so se tujcu, Francozu, 2. in 3. maja 1808. Kako je upodobil grozo represalij nad nedolžnim prebivalstvom! Na podoben način, samo mnogo let kasneje, je Picasso narisal baskovsko vas Guernico po barbarskem bombardiranju nemških letal.

»So še spomini na Madrid, Ivan Dolinšek?«

Bilo je pred Madridom. Skupina mladeničev raznih narodnosti, delavcev. Eden izmed njih pristopi k njemu in reče: »Povej nam, tovariš, kakšen je ta čudežni Madrid... prišli smo ga braniti in ne vemo, če ga bomo videli... morda pademo, že jutri.«

Tiho in vsak zatopljen v svoje misli, se vračamo proti hotelu. Dekleta in fantje, kakih deset jih je, lepijo plakate z Hitlerjevo podobo. Malo naprej vidimo z roko napisano vabilo, ki opozarja na obletnico njegove smrti, na zadušnico v katedrali.

Tudi to je Madrid.

(se nadaljuje)

Madrid: nageljni za španske borce

Koliko gorja je bilo...

Na tej poti se je ponovno pokazalo in dokazalo bratstvo in enotnost naših narodov

V soboto, 12. maja 1979 je bilo v Fari pri Kočevju srečanje nekdanjih skojevcev, borcev in aktivistov, ki so se najprej poklonili spominu pokojnega pisatelja Toneta Ožbolta, nato pa prisostvovali tekmovanju v znanju pod naslovom »SKOJ-USAJOJ 1919-1979«. V odmoru med tekmovanjem so se člani literarnega krožka pogovarjali z nekaterimi znanimi tovarišicami in tovariši, med njimi tudi s tovarišico Zdenko Renko.

»Tovarišica Zdenka, med vojno ste veliko delali na našem območju. To smo spoznali iz vaših spominov. Zvedeli smo tudi, da ste bili med mlajšimi delegati na kočevskem zboru odposlancev slovenskega naroda, ki je od 1. do 3. oktobra 1943 zasedal v Šeškovem domu v Kočevju. Kaj bi nam lahko povedali o tem?«

– Priprave na kočevski zbor odposlancev slovenskega naroda so bile zelo obsežne. V vseh večjih krajih v naši dolini so bili v zvezi s tem sestanki. Aktivisti smo se pogovarjali z našimi ljudmi o naši borbi, o naši ljudski oblasti in o tem, da bi se morali sestati odposlanci iz vse Slovenije, se pogovoriti o nadaljnjem delu OF in našega narodnoosvobodilnega boja. Ljudje so na teh sestankih predlagali svoje kandidate. Bila sem na sestanku v osnovni šoli v Kostelu. Šolska soba je bila premajhna za vse, ki so se sestanka udeležili. Predlagali so me za delegatko na tem zboru. Z našega območja so bili izvoljeni še trije tovariši. Volitve so bile izredno slovesne in so se odvijale na voliščih, ki so bila slavnostno okrašena. Ne morem opisati, kakšno navdušenje je bilo povsod. Prvič v svoji zgodovini smo Slovenci svobodno odločali. To je velika stvar.

O kočevskem zboru ste že veliko slišali in tudi dobro veste, kako važne sklepe je sprejel. Rekla bi vam le to, da sem bila pretesena nad napisom, ki je še ohranjen in se glasi: »Narod si bo pisal sodbo sam...!« in nad parolami, ki krasiijo to zgodovinsko dvorano. Sestajali smo se le ponoči, a vendar nihče od nas podnevi ni spal. V bližnjih kočevskih

gozdovih je bilo vse živo; vsakdo je imel svojo nalogo in svoje delo.

Zelo me je ganil govor Marije Ivančičeve, ki je izgubila štiri sinove – partizane, vendar ni klonila, ampak se je – skupaj z vsemi odposlanci zbora – zaobljubila, da jih bo maščevala, kot druge padle tovariše. Zbor je tovarišico Ivančičevo izvolil za članico delovnega predsedstva.

Spomini na zbor v Kočevju so nepozabni.

»Bili ste tudi delegatka na drugem kongresu mladine v Drvarju. Ali imate s tega sestanka kak poseben spomin?«

– Spominov je nešteto. Lahko si mislite, kakšno pot smo prepešali iz naše doline po skrivnih poteh do Drvarja. Zbirali smo se na osvobojenem ozemlju v Črnomlju. Takrat sem bila v glavnem odboru ZSM, ki je delal v Semiču. Zelo sem bila vesela, ko sem po dolgem času spet srečala Veroniko Glad. Iz Črnomlja smo odšli proti Metliki. Mladina tega belokranjskega mesteca nam je pripravila čudovit odhod. Najedli smo se do sita, s seboj so nam dali tudi popotni-

co. V nahrbtnikih smo nosili še nekaj rezervnega perila in druge malenkosti. Ko smo zapustili Slovenijo in prišli na okupirano ozemlje, so naše za-

Zdenka Renko v Semiču

loge hitro skopnele. Lahko rečem, da je bila pot do Drvarja še kar v redu, čeprav nevarna. Pot nazaj proti domu je bila prava kalvarija... Sovražniki so prav takrat pripravljali ofenzivo z namenom, da bi uničili vrhovni štab in tovariša Tita. Pripravljali so znani desant na Drvar.

Partizanski obveščevalci so opozarjali narod, kje so zbirajo okupatorske enote. Da ne bi postali žrtve sovražnikovega besa, so se ljudje z vsem, kar so mogli vzeti s seboj, pomikali v gozdove in v gore.

Koliko gorja je bilo... kolikokrat smo s temi ljudmi tudi bežali, se borili s sovražnikovimi zasedami. Naše prej urejene obleke in še kolikor toliko celo obutev se je v teh težkih prebojih popolnoma raztrgala. Z domačimi smo delili zadnji košček kruha, zadnjo skodelico mleka.

Na tej poti se je, to bi želela posebno poudariti, ponovno pokazalo in dokazalo veliko bratstvo in enotnost naših narodov, naša velika medsebojna ljubezen.

Ko smo prišli v Metliko, nam je prebivalstvo pripravilo čudovit sprejem. Po dolgem stradanju smo se spet do sita najedli. Dobili smo skromno obleko in obutev. Ni bilo časa za počitek, ampak smo takoj začeli s političnim delom. Sklicali smo partijske sestanke, si razdelili naloge. V Črnomlju smo se poslovili in se spet razkropili po vsej Sloveniji.

Tovarišica Zdenka nam je povedala še marsikaj zanimivega, za kar se ji udeleženci proslave najtopleje zahvaljujemo.

JANEZ MARINČ
Osnovna šola Vas-Fara
Vas

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Pisati ni kar tako

Najprej moram povedati, da takšnih pisemc, kakršnega je poslala tovarišica Anica Ivec iz Kamnika, ni veliko. In to, da sem ga bila zelo zelo vesela.

– V 22. številki TV-15 ste objavili sestavek »Obiskali smo Anico Ivec«, ki so ga poslali šolarji iz Osnovne šole Toma Brejca v Kamniku. Podpisani šolarji, vsi so odličnjaki, so zelo pridno zapisovali in bila sem jih vesela, da bi jih bolj ne mogla biti. Kdor pa dela, se tudi zmoti. Da ne govorim o tiskarskem škratu, ki rad ponagaja, posebno pri številkah.

Naj začnem: prvi metliški partizani so padli 2. novembra 1941 na Gornjih Lazah... štirinajstletna Vida nam je sporočila, da so belogardisti zaklali njenega očeta... s tehniko smo se preselili drugam in ne v našo hišo v Metliko, to je bilo januarja 1943... na spominski plošči sta imeni mame in brata, ki sta dala svoji življenji v narodnoosvobodilnem boju... julija 1942 so ljudi izseljevali v internacijo v Italijo in na Rab... bilo nas je pet otrok, trije bratje in dve sestre.

To popravljam zato, ker so omenili moj dober spomin in zaradi tistih bralcev, ki ta čas dobro poznajo. (Ne izključujem, spoštovana tovarišica, da je katera teh napak nastala pri predelavi. Če je, se opravičujem vam in mladim iz Kamnika).

Še nekaj je zapisala tovarišica Anica: – Naj mi kamniški šolarji oprostijo, da popravljam njihov spis, ki je zelo prizadevno in tudi lepo napisan.

Spodrsljaji v sestavku »Obiskali smo Anico Ivec« govore o tem, da je sestavke dobro avtorizirati, se pravi – dobiti dovoljenje za objavo od tistega, o katerem pišejo. To delamo mnogi, čeprav so za nami že dolgoletne časnikarske izkušnje.

Milena

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Postal bom vojak

Domovina potrebuje ljudi, ki jo bodo znali braniti do zadnje kaplje krvi, in mi jo bomo

Zelja nas, ki smo si ondan поблиže ogledali šolo, v kateri pripravljajo fante za vojaški poklic, je postati oficir.

Najbolje je, da gremo lepo po vrsti! Ker smo z avtobusom prezgodaj prispeli v Ljubljano, smo si najprej ogledali muzej narodnoosvobodilnega boja. Tovarišica, ki nas je vodila po muzeju, nam je povedala veliko zanimivega. Ustavili smo se v dneh predvojne revolucionarne delavskega gibanja, ko se je naš delavec moral boriti za osnovne človekove pravice. Pred nami je tudi vse bolj vstajala podoba narodnoosvobodilnega boja.

Sele sedaj nam je pravzaprav jasno, zakaj je bila Ljubljana proglašena za mesto heroj. Spremljali smo naše izseljence v Srbijo in Nemčijo. Bili smo priča strašnemu trpljenju naših internirancev. Vse bolj smo začenjali razumevati, kaj pomeni svoboda, kaj je naša Jugoslavija.

Po ogledu muzeja smo se odpeljali v vojaško gimnazijo »Franc Rozman-Stane« v Ljubljani.

Ze sama zgradba šole je nekaj posebnega. Sprejel nas je direktor šole. Naši radovedni pogledi so begali sem in tja, prav vse nas je zanimalo in ničesar nismo hoteli prezreti. V

predavalnici, ki je podobna kinematografski dvorani, nam je direktor orisal življenje v vojaški gimnaziji in nas seznanil s pogoji za sprejem v to šolo. Cesar nam ni mogel povedati z besedo, je dopolnil s filmi. Prijazno je odgovarjal tudi na postavljena vprašanja. Ogledali smo si še nekaj učilnic, ki so najsodobneje opremljene. Mnogo učil je tudi na hodnikih. Prav tako imenitna je telovadnica. Govorili smo z Vojkom Černivškom, ki hodi v prvi razred. Zadovoljstvo in sreča sta žarela iz njegovega pogleda. V prijetnem klepetu smo odšli v jedilnico, kjer smo

potešili lakoto.

Po kosilu smo odšli k Urhu. Franc Omahen je pripovedoval o strahotah, ki so se tod dogajale. Ogledali smo si kletne prostore, kjer so mučili naše ljudi, in lipo, kjer je rabelj nadaljeval svoje delo... in mlakužo, v kateri je nezvestne ljudi spravljal k sebi, da jih je potem mučil naprej. Cerkve je spremenjena v muzej. Kaj takega doslej še nismo slišali, videli!

Tihi in potrti smo se vrnili v avtobus. Ne moremo razumeti, da je človek sposoben tako podlih dejanj. Domovina potrebuje delovne in zavedne ljudi, ki jo bodo znali braniti do

zadnje kapljice krvi in mi jo bomo.

Ustavili smo se še v Domžalah. Pa tudi voznja do doma je hitro minila. Ves čas nas je prevevala misel: postati hočem dober vojak.

Organizatorju-komisiji za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito pri predsedstvu občinske konference ZRVS Mozirje – se prav vsi iskreno zahvaljujemo za tako lep izlet.

ANDREJ KRANJC
MATIJA PETRIN
ZORAN PODKRIŽNIK
ANDREJ NOVAK
TOMAŽ DANIJEL
Osnovna šola Mozirje
Mozirje

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

Piše: Silvo Teršek

Delo, ki človeka ne more utruditi

Marija Volf

»... Naša dolina, naši Kostevci, naši otroci – naš lep, malce pozabljeni košček sveta!«

Odločitev je moč svobodnega. Zdi se, da je njeni odločitvi botrovala mladostna neizkušenost. Kolpa, pravijo, je najčistejša reka v Sloveniji. Lepi kraji so ob tej reki, ki povezuje prebivalce dveh republik. Ljudje na obeh straneh govorijo isto narečje. Na obeh straneh umirajo stari mlini. Tisti, ki se še vrtijo, počasi in otožno, bolj sebi v zabavo kakor lastnikom in drugim v korist, tisti mlini bi lahko povedali marsikaj. Kaj pa ljudje?

»To je danes žalostna dolina. Človeku se zdi, da hodi samo še na pogrebe. Rojstev je malo, kot je malo porok. Tistega, ki so odeli v svečano obleko in ga pospremili do matičarja, kmalu pospremijo tudi iz doline. Od nekdanj se odhajali. Skop in nerodovitna zemlja jih ni mogla preživljati v stari Avstriji, ni jih mogla preživljati v stari Jugoslaviji. Na jesen so natrpali možje vreče s kostanji, tega v teh krajih ni nikoli primanjkovalo in so odšli v svet. Kostanja niso pekli samo v Ljubljani, Celju ali Mariboru, tudi v Avstriji in na Češko so odšli. Životali so daleč po svetu in se spomladi vrnili s prihranki, ki naj bi olajšali družini trpko življenje.«

Tudi čista reka in lepi kraji ob njej niso zagotovilo za srečno življenje. Marija Volf ni spoznala tega danes po skoraj tridesetih letih poučevanja v vasi Fara ob Kolpi. To je spoznala mnogo prej. Ni ji žal, da je prišla iz Panič pri Slovenjem Gradcu, kjer se je rodila, v to žalostno dolino. Toda, kadar obišče svoj rojstni kraj, ki se je v trideset in več letih po vojni zelo razvil, in se spet vrne v Fara, se ne more izogniti žalosti.

»... Ampak povem vam, tudi to je moja moč. Učiteljica sem in vem, da moram narediti vse, da naši otroci ne bodo žalostni. Spoznala sem, da so Kostevci kljub vsemu polni moči, celo polni prijetnega humora, ki jim poteši žalostno srce. Poznam njihov prispevek med narodnoosvobodil-

nim bojem. Vem, da so že v letih 1941/42 skoraj vsi sodelovali v naši revoluciji. Če sem nekoč mislila, da me je v to dolino pripeljala mladostna naivnost, sem sedaj ponosna, da živim v njej. Zdi se mi, da sem lahko prav v tem kraju upravičila svoje učiteljsko poslanstvo. Ni mi bilo lahko, ko sem spoznala, da tu že prvošolčki razmišljajo o tem, kako bodo morali zapustiti dolino. Morali, pravim, ker ljudje neradi zapuščajo svoje revne domačije.«

Ogrlica velikih izkušenj se je začela zanj pred šestindvajsetimi leti. Končala je pedagoško akademijo. Spominja se, da je bilo leta 1953 na osnovni šoli v Fari več kot tristo učencev. Veliko je bilo vojnih sirot. Tudi šolski internat so imeli. Otrok pa je bilo iz leta v leto manj.

Ljudje še vedno odhajajo iz doline. Njihovo število se je skrčilo na dve tretjini. Starim in onemoglim, ki so še ostali, tudi nova cesta ne more vrniti moči. Izseljevanje prebivalcev je v zadnjem obdobju tolikšno, da bi moralo zaskrbeti slehernega v naši družbi. Obstoja šolstva na tem območju je pod vprašanjem. Seveda, tudi problemov socialne varnosti ostarelih ljudi ni mogoče prezreti. Še sreča, da so si mnogi z udeležbo v NOB prislužili pokojnine, ki jim dandanes lajšajo življenje.

Kaj pa šola? Šola je del življenja, pravzaprav je najmočnejši utrip te žalostne doline. Žalost je tudi v otroških očeh. In vendar jih morajo učitelji pripravljati na dan, ko se bodo za dolgo ali morda za vedno odpeljali po cesti. Nekateri se bodo zaposlili v redkih domačih industrijskih podjetjih, v trgovinah, na poštah. Precej se jih bo odločilo tudi za učiteljski poklic. Kostevčani se ne izogibajo težavam! Spoznali so jih in jih znajo premagovati.

»Naša prva dolžnost je, da jim zagotovimo znanje, ki bo njihovo orožje na poti do uveljavitve. Včasih moramo pozabiti, da si to prizadevamo v več kot sto let stari šoli, ki ni primerna za sodoben pouk. In koliko težav je bilo, da smo jo ohranili! Od nekdanj je bil njen ob-

stoj vprašanje. Danes ni dosti drugače. Ampak otroci so naše življenje, tudi življenje Kostevške doline. Naša šola ohranja v desetletjih preskušeno tradicijo »vaškega svetilnika«. Ob zdravniku, medicinski sestrin in gozdarskih tehnikih, ki sicer ne živijo v našem kraju, smo pedagoški delavci edini izobraženci. Moramo biti del tega kraja, moramo biti vpreženi v voz, ki bo te kraje pripeljal do gospodarske in kulturne razvitosti. In vendar tega sami s prebivalci ne bomo mogli uresničiti.

V šoli smo naredili odločilne korake na poti do sodobnega pouka. Vaščani nam pomagajo in se zavedajo, da učitelji pomagamo njim. Pri nas ni mogoče, da bi ne bil učitelj družbenopolitično angažiran. Ugleda si ne pridobivamo z rastjo osebnega standarda ampak samo z nesebičnim delom. Med prostim in delovnim časom ni razlike. Življenje v takšnem kraju je en sam delovni dan. Morda smo prav zaradi tega tudi obdržali naš učiteljski ugled. Ljudje čutijo potrebo po šoli, šolanih otrocih – vedo, da je to njihova moč.«

★

Pozabila je govoriti o sebi, o Žagarjevi nagradi, ki jo je dobila pred štirimi leti, o... Pripoveduje o učencih, ki jih vozijo z avtobusom iz petnajst kilometrov oddaljene Osilnice in dvanajst kilometrov oddaljene Banja loke. Omeni zadovoljstvo vseh učiteljev, ki se jim je posrečilo dobiti štipendijo za marsikaterega učenca. S ponosom govori o generacijah mladih, ki so se znašli v zahtevnem svetu in se izsolali.

To je njen svet, zahteven in preprost. Zahteven, kadar moreš reševati zapletene socialne probleme in preprost, kadar ti starši v zahvalo stisnejo roko. In da bi ob tem štel delovne ure...?

»Moja sreča je njihovo notranje bogastvo!«

Takšno delo človeka ne more utruditi. To je njeno življenje, v katerem kljub vsemu še ni naredila vsega, kar bi lahko.

Tito samoupravljalcem Jugoslavije

»Zelo dobro je, da letošnji praznik samoupravljalcev praznujete delovno in da ga posvečate samoupravnemu načrtovanju v združenem delu, enemu bistvenih elementov našega nadaljnega uspešnega gospodarskega in družbenega razvoja.

Prepričan sem, da bo vaša izmenjava izkušenj dala novo spodbudo za izražanje ustvarjalne pobude naših delovnih ljudi v prizadevanju, da bi samoupravno načrtovanje postalo še učinkovitejše sredstvo za krepitev moči združenih proizvajalcev v usmerjanju tokov družbene reprodukcije in za povečanje splošne organiziranosti gospodarstva in družbe.

Ker živimo v letu pospešenega pripravljanja srednjeročnih načrtov za naslednje obdobje, je zdaj najugodnejša priložnost, da vsi družbeni subjekti napno kar največ moči, da bi bili ti načrti zasnovani čim bolj in predvsem na znanstvenih spoznanjih, interesih delovnih ljudi ter dogovarjanju in samoupravnem sporazumevanju.«

DELO – 28. junija 1979

Devize

Eden od kanalov, po katerem odtekajo težko prislužene devize, so tudi številna potovanja v tujino. Samo v letu dni (v letu 1978) je bilo zabeleženih 18 milijonov potovanj v tujino. Koliko je to denarja, je težko točno izračunati.

SVIJET – 22. junija 1979

Preprečujmo invalidnost

Vinko Hafner je dejal, da nikakor ne smemo iti brezbrizno mimo letošnjega mednarodnega praznika invalidov, katerega pomen in cilje izredno dobro zadeva geslo »Preprečujmo invalidnost«, saj imamo v Sloveniji samo delovnih invalidov kakih 60.000 in se njihovo število še vsako leto poveča za približno 5 odstotkov. Prav zato se moramo v prihodnje bolj zavzemati za pravilno vrednotenje varstva pri delu ter za odpravljanje težkih in nevarnih delovnih razmer, nikakor pa ne s prelaganjem na družbo težjih bremen z beneficirano delovno dobo in invalidskim upokojevanjem prezgodaj izčrpanih delavcev.

DELAVSKA ENOTNOST – 23. junija 1979

»Jet-set« družbe

Pomemben ne postaja tisti, ki ustvarja in dela, temveč tisti, ki – troši. Ta zavest je – opaža Stipe Šušar – zajela tudi del mladine. Ta del (resda maloštevilni) ima občutek, da pripada tako imenovanim višjim slojem in že samo s tem, ker odrasča v blagostanju in deduje ugodne materialne pogoje, že od majhnega kaže težnjo po negovanju socialnega odmika od mladine, ki se še bori za delovni položaj in zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb. Posebno je nevarno, ker je del mladega sveta vzgajan v duhu prezira do dela in doseganju lahkega uspeha za vsako ceno. Hitenju za potrošniškimi

simboli družbenega ugleda je težko videti konec. Merilo tega ugleda je bil včeraj avtomobil, pa počitniška hišica, oblačenje v tujini. Danes je to želja slediti in oponašati »jet-set« družbo zahoda: ob vili naj bi bila obvezna radijska postaja, jahta, nakit.

NIN – 27. junija 1979

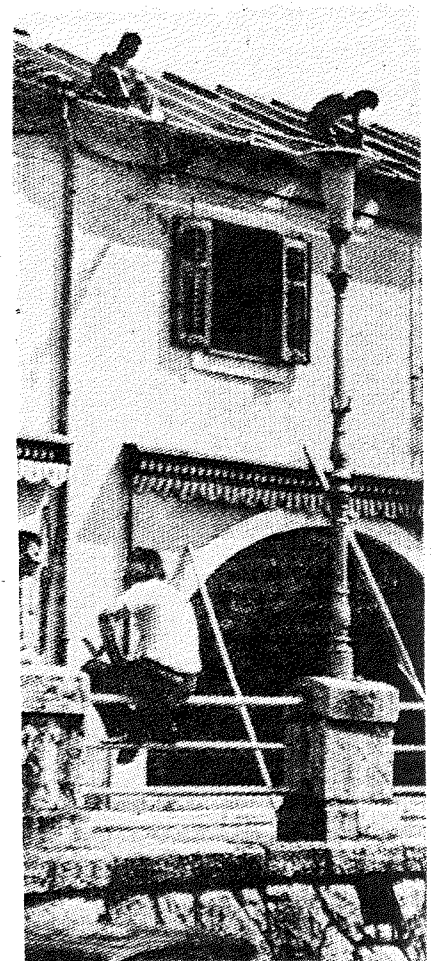
Akcije

Niso redki prizori na mladinskih gradbiščih, da udeleženci posameznih mladinskih delovnih akcij na svoj udarniški dan, ko bi bilo treba preseči delovni rekord in normo, opravljajo prav smešna, skoraj banalna dela. Namesto pravega, akcijskega, udarniškega in ustvarjalnega dela, mladi graditelji včasih tudi vso izmeno prežive v puljenju trave in podobnih »rekreacijsko-turističnih« delih, zaradi katerih gotovo niso prišli v mladinsko naselje. Takšni primeri, čeprav jih ni veliko, nedvomno zmanjšujejo vrednost mladinskega prostovoljnega dela.

BORBA – 29. junija 1979

Kmalu – veliko gradbišče

Področje Crnogorskega primorja, ki je pretrpelo veliko škodo v rušilnem potresu, se bo kmalu spremenilo v veliko gradbišče. Začeli bodo popravljati stanovanjske objekte, da bi se lahko

V središču Hercegnovega popravlja zgradbe brigada iz Slovenije

mnoge družine vselile pred zimo, v načrtu pa je tudi začetek gradnje novih stanovanj in končna popravila poškodovanih. Tako so v teh dneh odločili v skupščini SFRJ in odobrena posojila znašajo več kot 1,6 milijarde dinarjev. Razen tega je v Sklad solidarnosti Črne gore prišlo do sedaj okoli 700 milijonov dinarjev, odobrenih je in zbira se jih še nadaljnjih 30, kar bo omogočilo hitro reševanje številnih problemov prebivalcev ter popravilo mnogih objektov v tej republiki.

VJESNIK – 11. junija 1979

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG